

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना Local Adaptation Plan for Action (LAPA)

कालिका गाउँपालिका, रसुवा
(आ.व. २०८१/०८२ देखि ०८५/०८६)

कालिका गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
धैवुड, कालिका, रसुवा
२०८१

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना
Local Adaptation Plan for Action (LAPA)

कालिका गाउँपालिका, रसुवा
(आ.व.२०८१/०८२ देखि ०८५/०८६)

कालिका गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
धैबुङ, कालिका, रसुवा
२०८१

योजनाको नाम	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना Local Adaptation Plans for Action (LAPA)
तयार गरिएको वर्ष	२०८१
योजना अवधि	२०८१/२०८२ देखि २०८५/२०८६ सम्म
सर्वाधिकार	कालिका गाउँपालिकाको कार्यालय, रसुवा

सहजीकरण:

लाङटाङ क्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज, रसुवा Langtang Area Conservation Concern Society (LACCoS).
माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेण्ट फाउन्डेशन प्रा.लि., काठमाण्डौ Mountaint Research and Development Foundation Pvt.Ltd. (MRDF), Kathmandu, Nepal .

आवरण तस्बीर; गाउँपालिकाका पदाधिकारी, बिषयगत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधी, सरोकारवालाहरु ।

गाउँपालिका अध्यक्षको भनाई

गाउँपालिकाको तर्फबाट

नेपाल एक कृषि प्रधान देश हो। बागमती प्रदेश, अन्तर्गत रहेको दुर्गम रसुवा जिल्लाको कालिका गाउँपालिका पिछडिएको साथै यहाँका अधिकांश मानिसहरूको कृषि तथा पशुपालन र ज्यालामजदुरी मा निर्भर छन् र विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनले गर्दा गरिबी र सामाजिक अन्यायका अन्तर्निहित कारणहरू न्यूनीकरणका लागि थप चुनौतिहरू सृजना गरेको छ। अनियमित वर्षा र अत्याधिक एवं पटक पटक आउने बाढि, विनाशकारी हुरि बतास, हिमपात, सुख्खा आदि जस्ता सबै प्रकारका प्रकोपहरूले गर्दा गरिब तथा विपन्न वर्गको जीविकोपार्जन सुरक्षामा असर पार्दछन्। परिवर्तित जलवायुले ल्याएको असरहरूले विकासका कार्यक्रमहरूलाई समेत प्रत्यक्ष रूपमा असर पारेको अनुभव गरिएको छ। विभिन्न खालका प्रकोपहरूले यस गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका समुदायहरूका स्थानीय बासिहरूलाई असर पारेको छ। यहाँका सतप्रतिशत घरधुरीहरू विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनको असरबाट दिन प्रतिदिन प्रभावित भईरहेको सन्दर्भलाई मध्येनजर गरि यस कालिका गाउँपालिकास्तरिय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना युएसएआईडी जल जंगल कार्यक्रमको आर्थिक सहयोग, कालिका गाउँपालिकाको समन्वय र लाइटाइडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज रसुवा, माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेन्ट फाउण्डेशन प्रा। लि। काठमाण्डौको सहजिकरणमा कालिका गाउँपालिका, रसुवाले तयार गरेको हो।

यसरी पहिचान भएका विपद् तथा जलवायु जोखिमलाई विस्तृत रूपले व्यवस्थापन गर्नको लागि आगामी ५ वर्षको लागि विस्तृत कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ। गाउँपालिकास्तरिय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने सहयोग गर्नसक्ने सरोकारवालाहरू समेतको सहयोगमा यसलाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ। यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको तर्फबाट सदैव तयार रहनेछ। यो कार्ययोजना तयारीको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने युएसएआईडी जलजंगल कार्यक्रमप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। त्यसैगरी यो योजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने लाइटाइडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज रसुवा, माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेन्ट प्रा। लि। काठमाण्डौ र यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने सबै वडाका जनप्रतिनिधीहरू, राजनितिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरू, महिला, दलित लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। साथै कालिका गाउँपालिकाले सबै निकायहरूलाई सहयोगको लागि आव्हान गर्दछु।

.....
हरिकृष्ण देवकोटा
अध्यक्ष

संक्षेपिकृत शब्दहरु			
ीब्रह	Local Adaptation Plan of Action. (स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना)		
लब्रह	National Adaptation Program of Action.		
लब्र	National Adaptation Plan. (राष्ट्रिय अनुकूलन योजना)		
LDCRP	Local Disaster and Climate Resilience Plan. (स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना)		
LDMC	Local Disaster Management Committee. (स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति)		
DIA	Differential Impact Assessment. (फरक प्रभाव विश्लेषण)		
CBEWS	Community Based Early Warning System. (समुदायमा आधारित पूर्वानुमान प्रणाली)		
CBS	Central Bearu of Statistics. (केन्द्रीय तथ्याङ्क ब्यूरो)		
DDMC	District Disaster Management Committee.		
DPRP	Disaster Preparedness and Response Plan. (विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना)		
DRR	Disaster Risk Reduction. (विपद् जोखिम न्यूनीकरण)		
EWS	Early Warning System. (पूर्व चेतावनी प्रणाली)		
FbF	Forecast Based Financing. (पूर्वानुमान आधारित लगानी)		
GIS	Geographic Information System. (भौगोलिक सूचना प्रणाली)		
GLDP	Guided Land Development Programme. (निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम)		
IFI	Innovative Financial Instruments. (सृजनशील आर्थिक साधनहरू)		
IPM	Integrated Pest Management. (एकीकृत शत्रु जीव व्यवस्थापन)		
IRA	Initial Rapid Assessment. (प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा)		
MIRA	Multi Sector Initial Rapid Assessment. (बहुक्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा)		
LPP	Land Pooling Programme. (जग्गा एकीकरण कार्यक्रम)		
MWUS	Multiple Water Use Scheme. (जलको बहुउपयोग योजना)		
NAPA	National Adaptation Programme of Action. (राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम)		
SDRMP	School Disaster Risk Manangement Plan. (विद्यालय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना)		
SSP	Site & Services Programme. (घडेरी तथा सेवा सुविधा कार्यक्रम)		
VCA	Vulnerability Capacity Assessment. (संकटासन्नता क्षमता विश्लेषण)		
CCA	Climate Change Adaptation. (जलवायु परिवर्तन अनुकूलन)		
जि.वि.व्य.स.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	जिसस	जिल्ला समन्वय समिति
वडा कार्यालय	Ward Office	गापा	गाउँपालिका
गाउँपालिका	Rural Municipality	नपा	नगरपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय	Office of the Rural Municipal Executive	सावउस	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह
नपा.	नगरपालिका (Municipality)	कि.मि	किलोमिटर
जिसस	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय Office of the District Co-ordination Committee	मि.	मिटर
गैसस	गैर सरकारी संस्था	हे.	हेक्टर
अगैसस	अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था	आ.व.	आर्थिक वर्ष
लारानि	लाइटाइड राष्ट्रिय निकुञ्ज	मा. वि.	माध्यमिक विद्यालय
मक्षेउस	मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति	आ.वि.	आधारभुत विद्यालय

विषय-सूची

परिच्छेद १: परिचय.....	४
१.१ योजनाको परिचय तथा औचित्य, मान्यता र आवश्यकता.....	४
१.२ योजनाको लक्ष्य, मान्यता एवम् निर्देशक सिद्धान्तहरू.....	५
स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद् जोखिम व्यवस्थापन बीच अन्तर सम्बन्ध.....	५
१.३ योजना तयारीका चरण तथा प्रक्रियाहरू.....	६
१.४ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि.....	७
१.५ सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण.....	८
१.६ प्रकोप व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरू तथा प्राथमिकीकरण.....	९
१.७ अनुमोदन तथा आवधिक योजनामा समायोजन.....	९
परिच्छेद २ : कालिका गाउँपालिकाको परिचय तथा अवस्थिति.....	९
२.१ गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र भू बनोट.....	९
२.२ सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय अवस्था.....	१०
२.२.१ जनसंख्या.....	१०
२.२.२ शिक्षा, स्वास्थ्य र संचार.....	१३
२.२.३ उर्जा.....	१४
२.२.४ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा.....	१४
२.२.५: वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण.....	१४
२.३ भौतिक पूर्वाधारको अवस्था.....	१५
२.३.१ सडक सञ्जाल.....	१६
२.३.२ सिंचाइको अवस्था.....	१६
२.३.३ घरेलु तथा साना उद्योग.....	१७
२.३.४ खानेपानी तथा खानेपानीमा पहुँच.....	१७
२.३.५ वन स्रोत तथा जलाधार.....	१७
२.३.६ वस्तीको अवस्था.....	१८
२.३.७ धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटन.....	१८
२.३.८ कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू.....	१८
परिच्छेद ३: जलवायु परिवर्तन, विपद् तथा प्रकोपको अवस्था.....	२१
३.१ कालिका गाउँपालिकाको तापक्रमको परिदृष्य.....	२१
३.२ कालिका गाउँपालिकाको वर्षाको परिदृष्य.....	२१
३.३ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम.....	२३
३.४ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण.....	३२
३.५ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान.....	३३
३.६ वडाको जोडागत जोखिम स्तरीकरण.....	३५
३.७ प्रकोपको स्तरीकरण.....	३६
३.८ स्रोतहरूको विवरण तथा जोखिमको अवस्था.....	३७
३.९ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो.....	३८
३.१० जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण.....	४१
३.११ जोखिमको रूपरेखा.....	४२
३.१२ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव.....	४३
३.१३ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण.....	४६
३.१३.१ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४६
३.१३.२ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४७
३.१३.३ जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४७
३.१३.४ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको तुलनात्मक रूपमा जोखिम विश्लेषण.....	४८
परिच्छेद ४ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान. ४९	

४.१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीतिहरु.....	४९
४.२ विषमगत क्षेत्र अनुसारका रणनीतिहरु.....	४९
परिच्छेद ५ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना.....	५०
५.१. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरुको पहिचान.....	५०
५.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरुको प्राथमिकीकरण.....	५२
५.३ बजेट सहितको अनुकूलन कार्ययोजना.....	५५
परिच्छेद ६ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मुलप्रवाहीकरण.....	७१
६.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरुमा मूलप्रवाहीकरण.....	७२
६.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रक्रियामा समायोजन.....	७२
६.३ अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना.....	७३
६.४. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन व्यवस्थापनका कार्यहरुको तर्जुमा र कार्यान्वयन.....	७५
अनुसूचीहरु.....	७७
अनुसूची १: स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कालिका गाउँपालिका, रसुवा.....	७७
अनुसूची २: कालिका गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरुको विवरण.....	७७
अनुसूची ३: आपतकालिन नम्बरहरु.....	७७
अनुसूची ४: योजनाको मस्यौदा प्रस्तुत बैठकका सहभागीहरु	७८
अनुसूची ५: कार्यक्रमको फोटोहरु.....	८०

तालिकाको सूची:

तालिका: १ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांश	१
तालिका: २ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांश र बजेट.....	३
तालिका: ३ कार्यक्रमको सहभागी विवरण.....	७
तालिका: ४ संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण	८
तालिका: ५ कालिका गाउँपालिका, रसुवाको वडागत जनसंख्या विवरण (स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८).....	११
तालिका: ६ कालिका गाउँपालिका, रसुवाको उमेर समुहको अवस्थाको विवरण (स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८).....	११
तालिका ७: अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसंख्या.....	१२
तालिका ८: कालिका गाउँपालिका अन्तर्गत सञ्चालित सामुदायिक तथा नीजि बिद्यालयहरूको विवरण.....	१३
तालिका ९: स्वास्थ्य संस्थाको अवस्था.....	१४
तालिका १०: संचार सेवा.....	१४
तालिका ११: कालिका गाउँपालिका भू उपयोग विवरण	१५
तालिका १२: सडक संजाल.....	१६
तालिका १३ : सेवा प्रदायक संस्थाहरूको विश्लेषण.....	१८
तालिका १४ : कालिका गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम.....	२३
तालिका १५ : प्रकोपको अवस्था तथा जोखिमहरूको विश्लेषण.....	३२
तालिका १६: संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरूको पहिचान.....	३३
तालिका १७: वडाहरूको जोडागत जोखिम स्तरीकरण.....	३६
तालिका १८: प्रकोप स्तरीकरण.....	३६
तालिका १९: परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो.....	३८
तालिका २०: जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण.....	४१
तालिका २१ : कालिका गाउँपालिकाको जोखिमको रूपरेखा.....	४२
तालिका २२: विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव.....	४४
तालिका २३: वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४६
तालिका २४: कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४७
तालिका २५: जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४८
तालिका २६: पारिस्थितिकीय प्रणालीमा तुलनात्मक जोखिमहरूको विश्लेषण.....	४८
तालिका २७: जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान.....	५०
तालिका २८ : अनुकूलन तथा विपद जोखिम न्युनिकरण कार्यहरूको प्राथमिकीकरण.....	५३
तालिका २९ : स्थानीय अनुकूलन योजना, कालिका गाउँपालिका, रसुवा.....	५५
तालिका ३०: योजना तर्जुमा प्रक्रिया समायोजन.....	७३
तालिका ३१ अनुगमन तथा मुल्यांकन.....	७४

चित्रको सूची:

चित्र १ : लापा खाकाको समग्र प्रक्रिया	६
चित्र २ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना.....	७
चित्र ३ : कालिकागाउँपालिकाको GIS नक्शा	१०
चित्र ४ : कालिकागाउँपालिकाको उचाइको नक्शा.....	१०
चित्र ५ : वडा अनुसार महिला पुरुषको जनसंख्या	११
चित्र ६ : उमेर समुह अनुसारको जनसंख्या.....	१२
चित्र ७ : अपाङ्गताको प्रकारअनुसारको जनसंख्या.....	१३
चित्र ८ : भुउपयोग सम्बन्धी नक्शा	१५
चित्र ९ : वनस्रोत, खोलानाला, कृषि तथा वस्ती सहितको	१७
चित्र १० : अधिकतम, न्यूनतम र औसत तापक्रमको अवस्था	१
चित्र ११ : वार्षिक वर्षा र ऋतु अनुसार वर्षाको विवरण	१८
चित्र १२ : समग्र जोखिमको अवस्था	३२
चित्र १३ : VRA नक्शा.....	३३
चित्र १५ : लापा मूलप्रवाहीकरण.....	६५

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांश

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रक्रिया भएतापनि मानव क्रियाकलापले यसको प्रवेगदरमा वृद्धि ल्याएको तथ्यलाई नकार्न नसकिने अहिलेको स्थिति छ र यसबाट सिर्जित प्रकोपहरूसँग जुध्न अहिलेको प्रमुख चुनौती रहेको छ। अहिले विश्वको ध्यान जलवायु परिवर्तनको असरबाट विश्वलाई जोगाउने, यसबाट निम्तिने प्रकोपहरूसँग जुध्ने, जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउने र समानुकुल बढाउन कसरी गर्नेतर्फ आकृष्ट भएको अवस्थामा नेपालपनि अछुतो नरहने देखिन्छ। तसर्थ, नेपाल सरकारले स्थानीय समुदायको जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउन, अनुकूलित क्षमता बृद्धि, विपद जोखिम व्यवस्थापन र समानुकुलन बढाउन वर्तमान परिपेक्ष्यमा रसुवा जिल्लाको कालिका गाउँपालिकाले पनि यसबाट सृजित तथा भविष्यमा हुन सक्ने प्रतिकुल प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने क्षमताको अभिवृद्धि गर्न परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्देशिका २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका विधि, प्रक्रिया, चरण र औजारहरूलाई नै अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकायहरू जस्तै: गाउँपालिका जनप्रतिनिधिहरू, विषयगत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधीहरू, संघसंस्थाका प्रतिनिधीहरू, समाजसेवी, बुद्धिजीवि, आमा समूह, सामुदायिक वनका प्रतिनिधि, दलित, महिला, जनजाती, जोखिमक्षेत्रका प्रतिनिधी, अन्य संघसंस्थाहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा वडास्तरबाट पहिचान भएका प्रभावहरू तथा अनुकूलनका प्रयासहरूलाई समेत समावेश गरी आ.व. २०८१/०८२ देखि ०८५/०८६ सम्मको लागि यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ।

यस गाउँपालिकाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना प्रतिवेदनको सारांसलाई तालिकामा यसरी प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका न. १ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांस

शिर्षक	विवरण
गाउँपालिका	कालिका गाउँपालिका, रसुवा जिल्ला
सिमाना	पूर्वमा नौकुण्ड गाउँपालिका, पश्चिममा उत्तरगया गाउँपालिका, दक्षिणतर्फ फलाखुखोला (नुवाकोट जिल्लासंग जोडिएको) र उत्तरतर्फ त्रिशुलीखोला र गोसाईकुण्ड गाउँपालिका तथा सो अन्तरगत कोलाडटाड राष्ट्रिय निकुन्ज पर्दछ।
भूउपयोग तथा बनावट	गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १२९.५४ वर्गकिमि रहेको छ। पर्यटकीय, धार्मिक तथा साँस्कृतिक स्थल ४ वटा र मुख्यखोला ३ वटा रहेका छन्। त्यस्तै क्षेत्रफलको आधारमा यस गाउँपालिकाको सवैभन्दा ठूलो वडा नं. १ रहेको छ भने सवैभन्दा सानो ५ नं. वडा रहेको छ। समुन्द्री सतहदेखि ६५८ मि. देखि ३९९४ मि. सम्म उचाईमा रहेको यस गाउँपालिकाको अक्षांश ७० डिग्री ५८ मिनेट उत्तरदेखि २७ डिग्री ०५ मिनेट उत्तर सम्म र देशान्तर ८५ डिग्री ११ मिनेट पूर्वदेखि ८५ डिग्री १५ मिनेट पूर्वसम्म फैलिएको छ। स्रोत: कालिका गा.पा. को वस्तुगत विवरण आ.व. २०७५
घरधुरी एवं जनसंख्या	घरधुरी—२,४४७, जनसंख्या—१०,११५ (महिला ५,०९४ र पुरुष ५,०२१) राष्ट्रिय जनगणना २०७८
हावापानी	उष्ण मौसमि, अर्धउष्ण, समशीतोष्ण, ठण्डा शीतोष्णर लेकाली हावापानी
क्षेत्रफल	१२९.५४ वर्ग कि.मि.
प्रमुख जीविकोपार्जनका आधार	कृषि तथा पशुपालन, व्यापार व्यवसाय र वैदेशिक रोजगार.
मुख्य प्रकोप	जलवायुजन्य पहिरो, पशुरोग, कृषिरोग, वर्षाबाढि, आगलागि, वन्यजन्तुआतंक, हावाहुरी, खडेरी, असिना, तुषारो, मानवरोग, हिमपात र चट्याड पर्दछन।

शिर्षक	विवरण
वडाको संकटासन्नतास्तर	वडा न १, ४, ५, ३ र २ पर्दछन्। यस योजनाको तालिका १८ अनुसार)
परिकल्पना	जलवायुजन्य परिवर्तनका कारण सम्भावित विपद तथा जोखिम कम गर्न, विपदको समयमा आपतकालीन कार्यसम्पादन गर्न, प्रभावकारीप्रति कार्य गर्न र विपद पश्चात पुनःस्थापना तथा पुननिर्माणका लागि दिशानिर्देश गर्नका साथै संकटासन्न तथा जोखिमयुक्त समुदायको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भई एउटा जलवायुमैत्री गाउँपालिकाको रूपमा विकसित भई जीविकोपार्जनको स्रोतमा टेवा पुऱ्याउनेछ।
आशातित उपलब्धी	जलवायु परिवर्तनका कारण हुने प्रकोप तथा विपदलाई विकासका क्रियाकलापहरूमा मुलप्रवाहीकरण गरी विपदकोहकमा न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलित हुँदै तनावरहीत एक उत्थानशील समुदायको रूपमा परिचित हुनेछन्।
मुख्य भूमिका/ सहयोग गर्न सक्ने निकायहरू	गाउँपालिका, वडाकार्यालय, जि.स.स, विपदव्यवस्थापन समिति, पशु सेवा केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, कृषि सेवा केन्द्र तथा कृषक समूह, मध्यवर्तिकेन्द्र उपभोक्ता समिति, सा.व. उपभोक्ता समूह, लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज, जिल्ला वन, जिल्ला प्रशासन लगायत अन्य गैरसरकारी संस्था, सहकारी तथा वित्तीय संस्था, खानेपानी उपभोक्ता समिति, विद्यालय, रेडक्रस, सशस्त्र, नेपाली सेना, ट्राफिक प्रहरी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, उद्योग वाणीज्य, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, युवा क्लबहरू, महिला समूह, आमा समूह, बचत समूह, संचार (एफ.एम.) आदि।
क्षमता विकास	गाउँपालिका, वडा र बस्तीस्तर गरी तीनवटै तहका कार्यान्वयनकर्ता, व्यवस्थापक, अनुगमनकर्ता समेत स्थानीयतहमा विषयगत क्षेत्रको जनशक्ति विकास कार्य गरिनेछ।
लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	जलवायु परिवर्तन तथा गैरजलवायु परिवर्तनले गर्दा मानवीय तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीमा देखिएको नकारात्मक असरहरूलाई सम्बोधन गर्नको लागि तर्जुमा गरिएको अनुकूलन क्रियाकलापहरूमा बृद्धबृद्धा, गर्भवती र सुत्केरी महिला, २ वर्षमुनीको बच्चा, विपन्न, जनजाती, दलित, महिला, फरक क्षमता भएका र पछाडि पारिएका वर्गहरूको पहुँच तथा नियन्त्रणको अवस्था सुनिश्चितता गरिएकोछ।
योजनाको समायोजन	तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई दिगो र संस्थागत रूपमा कार्यान्वयन गर्नको लागि गाउँपालिकामा तयार हुँदैगएको आवधिक योजना, वार्षिक योजना र वडाको योजनामा तथा आगामी वर्षदेखि राष्ट्रिय योजना तर्जुमा प्रक्रिया अनुसार समायोजन गरिनेछ। अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायको वार्षिक योजनामा समेत समावेश गराउनको लागि पैरवी गरिनेछ।
योजना कार्यान्वयन	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयको नेतृत्व तथा स्थानीय सेवाप्रदायक संघसंस्थाको सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
अभिलेखीकरण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्यांकन जिल्लातह, गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय र लक्षित समुदायहरू मार्फत स्वअनुगमन, सरोकारवालाहरूको सहभागितामा संयुक्त अनुगमन एवं अनुगमन तथा व्यवस्थापन समितिमार्फत कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ। साथै यस योजना अन्तर्गत कार्यान्वयन भएका क्रियाकलापहरू, आर्थिक एवं महत्वपूर्ण उपलब्धीहरूको अभिलेख व्यवस्थित गरिनेछ।

तालिकान. २ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको विषयगत क्षेत्र अनुसारको बजेटसहितको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्रहरू	आ.व. २०८१/ ०८२	आ.व. २०८२/ ०८३	आ.व. २०८३/ ०८४	आ.व. २०८४/ ०८५	आ.व. २०८५/ ०८६	जम्मा
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२०५०	३०५०	२०५०	२०५०	२०५०	११२५०
२	वन, जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण	९५५०	२१०५०	१७५५०	३५५०	१०५०	५२७५०
३	जलस्रोत तथा उर्जा	८०००	११५००	९५००	७५००	७०००	४३५००
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई	११५०	११५०	१५०	१५०	१५०	२७५०
५	जलवायुजन्य प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन	१५०००	२६५००	२७०००	१८५००	१७५००	१०४५००
६	पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा	०	०	५००	५००	५००	१५००
७	लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, जीविकोपार्जन र सुशासन	२४५०	२२८५०	१३००	१३००	६००	२८५००
८	जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा अनुगमन	२२५०	३२५०	२७५०	३२५०	३२५०	१४७५०
	जम्मा	४०४५०	८९३५०	६०८००	३६८००	३२१००	२५९५००

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई विषयगत क्षेत्रहरूको शारौंस अनुसार क्रमस सबैभन्दा बढी जलवायुजन्य प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा ४०.२७ प्रतिशत, वन जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण २०.३३ प्रतिशत, जलस्रोत तथा उर्जा १६.७६ प्रतिशत, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, जीविकोपार्जन र सुशासन १०.९८ प्रतिशत, जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा अनुगमन ५.६८ प्रतिशत, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा ४.३४ प्रतिशत, स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई १.०६ प्रतिशत र पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा ०.५८ प्रतिशत बजेटको कार्ययोजना तयार गरिएको हो ।

परिच्छेद १ परिचय

१.१ योजनाको परिचय तथा औचित्य, मान्यता र आवश्यकता

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रकृया भएतापनि मानव विकास, विलासीयुक्त जीवन, वन विनास र बढ्दो औद्योगिकरणका कारणले हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जन भएर जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर वायुमण्डलीय तापक्रममा वृद्धि र वर्षको समय तथा मात्रामा विषमता देख्न सकिन्छ र यस्ता असरहरूले वर्षेनी नेपालमा बाढी, पहिरो, सुख्खा खडेरी, रोगकिरा, हावाहुरी, आगलागी, जनावर आतंक, असिना, महामारी, सितलहर, चट्याङ्ग, हिमपात, लु जस्ता घटनाहरू बढी मात्रामा दोहोरिरहेका छन् । यसको प्रभाव प्रत्यक्ष रूपमा जीविकोपार्जन, प्राकृतिक स्रोत, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जल स्रोत तथा उर्जा, वन, जैविक विविधता, नागरिक स्वास्थ्य, शहरीकरण तथा भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा देखापर्न थालिसकेको छ ।

सन २०१६ को जल तथा मौसम विज्ञान विभागको प्रतिवेदन अनुसार नेपालको प्रति वर्ष अधिकतम औषत तापक्रम ०.०५६ डिग्री सेल्सियसले बढेको छ भने न्युनतम तापक्रम ०.००२ बढेको छ । सोही प्रतिवेदन अनुसार सन १९७१ देखि २०१४ सम्ममा नेपालको औषत वर्षा १.३३ मि.मि घटेको देखिन्छ । जर्मनवाचद्वारा प्रकाशित ग्लोकलले क्लाइमेट रिस्क इन्डेक्स— २०२१, को १६ संस्करणका अनुसार सन् २०००—२०१९ को अवधिमा जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित प्रमुख दस देशको सूचीमा नेपाल दशौं नम्बरमा परेको छ । ११ हजार भन्दा बढी त्यस्ता घटनाहरूको कारण ४,७५,००० भन्दा बढी व्यक्तिले जीवन गुमाए र विश्व अर्थतन्त्रले २.६६ ट्रिलियन अमेरिकी डलरको नोक्सानी बेहोर्नु पङ्ग्यो । जलवायु परिवर्तनले गर्दा तापक्रममा वृद्धि हुने, वर्षमा परिवर्तन हुने र समग्र पृथ्वीको प्राकृतिक सन्तुलनमा फरक पर्न थालेको महशुस हुन थालेको छ ।

जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरबाट गरिब, विपन्न, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक श्रोतमा आश्रित समुदायहरू बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विभिन्न अध्ययनहरूले प्रस्ट पारिसकेका छन् । यस्तो प्रकारको प्रकोप बढ्दै गइरहेको महशुस यस कालिकागाउँपालिकाका वासिन्दाले पनि अनुभव गर्न थालेका छन् । यस गाउँपालिकाका अधिकांश घरधुरीहरू कृषि तथा पशुपालनमा निर्भर रहेका छन् तर बाढी, पहिरो, खडेरी, अनियमित वर्षाबाट यहाँको कृषि उत्पादनमा असर परी यहाँको जीविकोपार्जनको पद्धतिमा नकारात्मक असर पाउँ गरेको सन्दर्भमा बढ्दै गएको जलवायुजन्य प्रकोपबाट परेको तथा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावबाट स्थानीय स्तरमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न स्थानिय अनुकूलन योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यहोरा राष्ट्रिय संरचनाले दर्शाएको छ ।

सोही सन्दर्भमा, नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम दोस्रो चरणको आर्थिक सहयोगमा कालिकागाउँपालिकाको आयोजनामा लाडाटाङ क्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज, रसुवा र माउन्टेन रिसेर्च एण्ड डेभलपमेन्ट फाउन्डेसनको सहजीकरणमा यस कालिका गाउँपालिकामा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकाय जस्तै: गाउँपालिकाका प्रमुख, उप प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा अध्यक्षहरू, विषयगत कार्यालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, शिक्षक, सुरक्षा निकाय, समाजसेवी, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापन समूहका प्रतिनिधि, महिला, पुरुष लगायत अन्य बुद्धिजीविहरूको सहभागितामा मिति २०८१ भाद्र २४ गते देखि २०८१ कार्तिक १२ सम्म संचालित जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी अभिमुखीकरण एवं मस्यौदा उपर छलफल र अनुमोदनका विभिन्न गोष्ठी तथा कार्यक्रमहरू सन्चालन गरी आगामी ५ वर्षका लागि जलवायु परिवर्तन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस योजनाबाट यहाँका वासिन्दाको अनुकूलन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने विश्वास गर्दै यस योजनालाई कालिका गाउँपालिकाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रकृया मार्फत गाउँपालिका, प्रदेश लगायत राष्ट्रिय योजनामा समावेश गरिने छ । साथै यस गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने अन्य विकास कार्य समेत जलवायु परिवर्तन अनुकूलनमैत्री बन्दै जाने विश्वास गरिन्छ । यस योजनाको कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा वृद्धवृद्धा, बालक, फरक क्षमता भएका र महिला संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राख्दै क्रियाकलाप सञ्चालनमा बढी भन्दा बढी विपन्न वर्गको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिनुका साथै समावेशीकरणलाई प्राथमिकता प्रदान गरिने छ ।

१.२ योजनाको लक्ष्य, मान्यता एवम् निर्देशक सिद्धान्तहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका निर्दिष्ट सिद्धान्तहरू (समावेशी, उर्भवगामी, लचिलो, तत्परता) लाई आधार विन्दु मानिने छ । कालिका गाउँपालिकामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाले कालिका गाउँपालिका अन्तर्गत पर्ने सम्पूर्ण वडाहरू, वस्ती र टोलमा तथा समुदायको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भई जीविकोपार्जनमा सुधार पुऱ्याएको हुनेछ । यस योजनाका औचित्य निम्नानुसार रहेका छन् ।

- अति जलवायु सङ्घटासत्र वडा, टोल वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन चुनौती तथा अवसर लगाएतका कार्य पहिचान गर्न ।
- स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकताबारे आफै निर्णय गर्न सहज तरिका प्रयोग गर्न सक्ने गरी आफ्ना कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न र स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन बमोजिम सो कार्ययोजनालाई स्थानीय तथा राष्ट्रिय स्तरका योजनामा समेत समावेश गर्न ।
- सेवा प्रदायक निकायले समयमै प्रभावकारी ढङ्गले स्रोत परिचालन गरी अनुकूलन कार्य क्रमबद्ध रूपमा अपनाउन र कार्यान्वयन गर्न ।
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्न र
- स्थानीय तथा राष्ट्रिय योजनालाई लागतको आधारमा प्रभावकारी विकल्प पहिचान गर्न ।

मान्यता :

- स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना स्थान विशेष अनुसार फरक फरक हुन्छ ।
- स्थानीय समुदाय तथा सरोकारवालाहरूको सहभागीतामा लक्षित क्षेत्र वर्ग तथा समुदायको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तनको असर सामना गर्न अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण गरी स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।
- स्थानीय स्तरीय अनुकूलन योजनाले लक्षित वर्ग तथा समुदायलाई समेटि जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी कार्यक्रमहरूको तय गरेको हुँदा यो कार्ययोजना प्रभावकारी रूपले सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण गर्दा गाउँपालिकामा रहेको सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई समावेश गरिएकोले योजनालाई प्राथमिकता साथ कार्य गर्न उपयुक्त वातावरण श्रृजना हुनेछ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रीय संरचनाको निर्देशक सिद्धान्त उर्भवगामी, समावेशी, तत्परता र लचिलोमा आधारित भई स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।
- राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले पहिचान गरेका क्षेत्रमा आधारित भई जलवायु परिवर्तनले असर गर्ने सबै विषयगत क्षेत्र समेटि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूको सहभागीतामा योजना तयार गरिएको छ ।
- स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गर्दा स्थानीय विपद व्यवस्थापनका पक्षहरूलाई पनि विशेष स्थान दिईएको छ ।

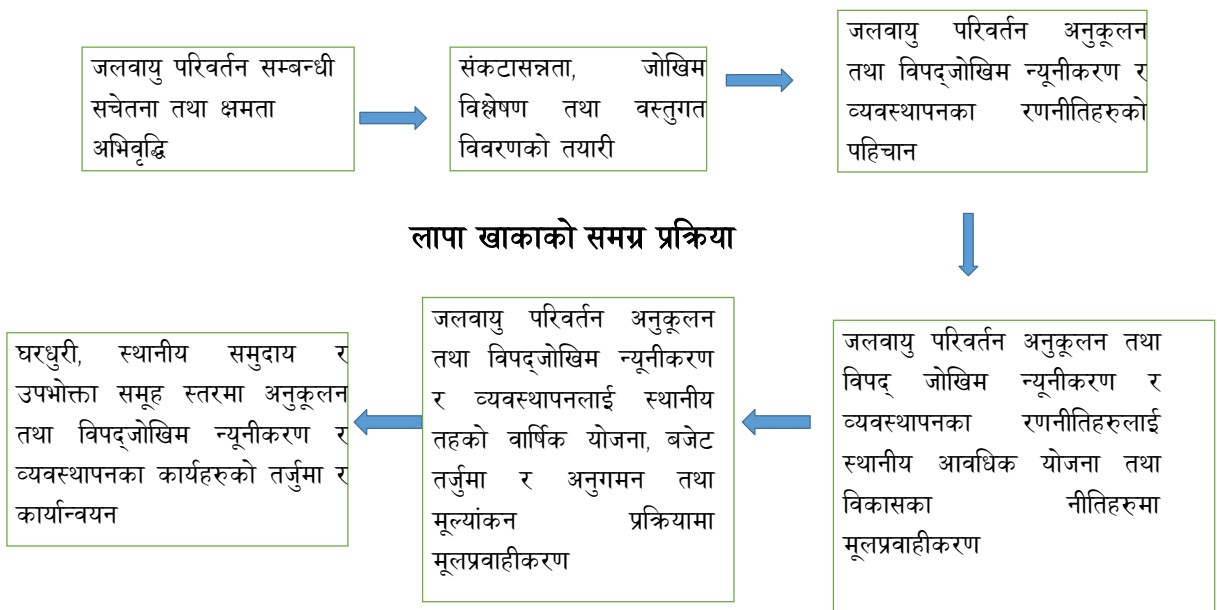
स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद जोखिम व्यवस्थापन बीच अन्तर सम्बन्ध

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका राष्ट्रिय संरचना तयार गरी लागू गरेको छ भने स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजना तयारीको लागि संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन तयार गरी लागू गरेको छ । यो दस्तावेजको लागि गृह मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन लागू गरिएको भएतापनि यसको उद्देश्य, आशय, योजना तर्जुमा प्रक्रिया र विधिमा खासै भिन्नता देखिँदैन । दुवै योजनाको मुख्य उद्देश्य नेपालले भोगिरहनु पर्ने र दोहोरिने बाढी पहिरो, माहामारी, आगलागी, सुख्खा खडेरी, शितलहर, असिना जस्ता विनासकारी समस्या तथा जोखिमहरूसँग जुध्न उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्नु रहेको छ । स्थानीय अनुकूलन योजनाले जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित जलवायुजन्य

प्रकोपहरूमा केन्द्रीत भई संकटासन्न समुदायको अनुकूलित क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ योजना तयार गरेको र स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजनाले जलवायुजन्य तथा अन्य प्रकोपहरूलाई समेटी विपद व्यवस्थापनका पक्षलाई केन्द्रीत गरी योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने भएकाले स्थानीय अनुकूलन योजना र स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजनालाई समायोजन गर्नुपर्ने आवश्यक देखिन्छ । विपद व्यवस्थापन योजनामा समावेश भएरका विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाहरू पनि स्थानीय अनुकूलन योजनामा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्दा अझ बढी प्रभावकारी हुने देखिएकोले दुवै योजनाहरूलाई संयुक्त रूपमा समान पक्षहरूलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

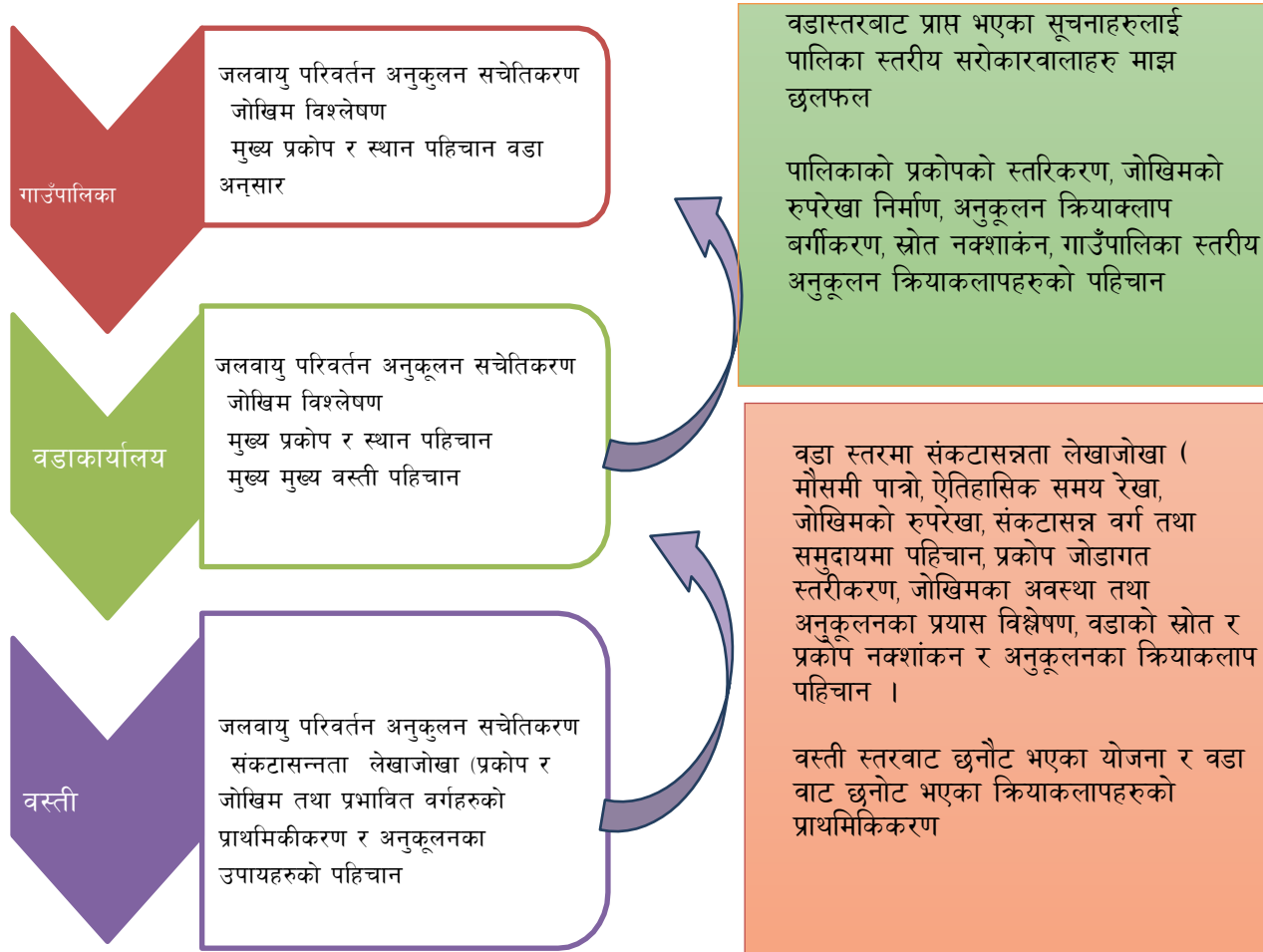
१.३ योजना तयारीका चरण तथा प्रक्रियाहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्दा जलवायु परिवर्तन नीति २०७६, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६७, परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्य योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०७६, स्थानीय विपदजोखिम व्यवस्थापन योजनातर्जुमा निर्देशिका २०६८, वातावरण नीति, २०७६ लाई आधार मानिएको छ । स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको (लापा) राष्ट्रिय संरचनाका चार निर्देशक सिद्धान्तहरू (उध्वगामी, तत्परता, लचकता र समावेशी) र छ चरण अन्तर्गत विभिन्न सहभागितामूलक विधि तथा औजारहरूको प्रयोग गरी यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ ।

चित्र १, लापा खाका को समग्र प्रक्रिया (स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना खाका २०७६)

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठी नौकुण्ड गाउँपालिकामा जनप्रतिनिधिहरू र पालिका स्तरीय सरोकारवालाहरूलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सचेतिकरण गरेर शुरुवात गरिएको थियो । सो गोष्ठीमा गाउँपालिका क्षेत्रमा मुख्य मुख्य प्रकोपहरूको पहिचान साथै जोखिमहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । त्यसैगरी वडा स्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतिकरण, प्रकोपको पहिचान र बस्तिहरू छनौट पश्चात् बस्तिहरूमा संकटासन्नता लेखाजोखा र अनुकूलनका क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएको थियो । वडामा संकटासन्नता लेखाजोखा, प्रकोप स्रोत नक्सांकन समेत तय गरी अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान गरिएको थियो । प्रत्येक क्रियाकलापहरूलाई विभिन्न सुचकको आधारमा प्राथमिकिकरण गरिएको हो । प्रत्येक वडाबाट आएका सुचनाहरूलाई पुन गाउँपालिकामा प्रस्तुत गरिएको थियो । वडाहरूको स्तरीकरण, स्रोत नक्सांकन, गाउँपालिकाको जोखिम विश्लेषण, गाउँपालिका स्तरीय अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान साथै वर्गीकरण गरिएको हो ।

चित्र २ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना विधि प्रक्रिया

१.४ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

जलवायु परिवर्तन नबिनतम विषयवस्तु भएकाले जलवायु परिवर्तनले पार्ने असर तथा प्रभावलाई सम्बोधन गर्नका लागि प्रभावकारी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न जलवायुले के कस्तो असर पारेको छ, के कस्तो प्रभाव पार्न सक्दछ, अनुकूलनका विद्यमान अवसर वा चुनौती के के छन् र त्यसको सामना गर्नका लागि आवश्यक स्रोत र साधन कसरी जुटाउने आदि सूचना स्थानीय स्तरमा जानकारी गराउन समुदाय, वडा तथा वस्ती स्तरमा ५ वटा संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण र गाउँपालिका स्तरमा सचेतना तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम मिति २०८१ असोज २४ मा र योजना तर्जुमा तथा मस्यौदा छलफल गोष्ठी मिति २०८१ कार्तिक १२मा सन्चालन गरिएको थियो । जसमा ५ वटै वडाका १०२ महिला र ७३ पुरुष गरी जम्मा १७५ जनाले प्रत्यक्ष जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी ज्ञान पाएका छन् । यस सचेतना कार्यक्रममा सङ्घटन समुदाय, स्थानीय निकाय, राजनीतिक दल, शैक्षिक एवं सेवा प्रदायक संघ—संस्था, विज्ञ, दलित, महिला, फरक क्षमता भएका समूह, जनजाति, किसान, युवा र सर्वसाधारणलाई सहभागी गरिएको थियो । सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमको लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि पावरप्व्वाइन्ट मा प्रस्तुति, फ्लेक्स चार्ट, सामुहिक छलफल, लघुप्रवचन, सामुहिक कार्य जस्ता प्रशिक्षण विधिको प्रयोग गरिएको थियो ।

तालिका नं.३, सहभागी विवरण

कार्यक्रम को विवरण	स्थान	सहभागी विवरण		
		महिला	पुरुष	जम्मा
स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीको लागि	कालिका गाउँपालिका को	१	९	१०

प्रारम्भिक बैठक	कार्यालय, धैवुड, कालिका			
सहभागितामुलक संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण कार्यक्रम	कालिका गाउपालिका वडा नं.१, राम्चे	१७	१८	३५
सहभागितामुलक संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण कार्यक्रम	कालिका गाउपालिका वडा नं.२, धैवुड, कालिकास्थान	१९	११	३०
सहभागितामुलक संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण कार्यक्रम	कालिका गाउपालिका वडा नं.३, धारापानी	२०	१२	३२
सहभागितामुलक संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण कार्यक्रम	कालिका गाउपालिका वडा नं.४, धुसेनी	२६	१२	३८
सहभागितामुलक संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण कार्यक्रम	कालिका गाउपालिका वडा नं.५, जिवजिवे	१९	११	३०
स्थानीय अनुकूलन योजनाको मस्यौदा उपर छलफल तथा अनुमोदन गोष्ठी	कालिका गाउपालिका को कार्यालय, धैवुड, कालिका	८	१८	२६
		११०	९१	२०१

१.५.सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण

यस गाउँपालिकाभित्र रहेका विभिन्न वडाहरूमा जलवायुजन्य प्रकोपका कारणले सिर्जित जोखिम पहिचान गर्नका लागि सूचकमा आधारित सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण विधिको प्रयोग गरिएको छ । यस विश्लेषणका लागि आवश्यक सूचकहरू छनौट गरिएको छ । यि सूचकहरूको सूचनाका स्रोतहरूमा पालिकाको पाश्र्वचित्र, जिआईएस, सरोकारवालाहरूसंगको अन्तक्रिया र अन्य प्रतिवेदनहरूको समिक्षा तथा पुनरावलोकनलाई लिईएको थियो । अन्य विज्ञहरूको सुझावमई पनि सूचकहरूको रूपमा लिईएको थियो । सङ्कटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषणको नक्शालाई अनुसूचीमा उल्लेख गरिएकोछ ।

तालिका नं.४ संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण

प्रकोपहरू	सम्मुखताका सूचकहरू	संवेदंशिलाताका सूचकहरू	अनुकूलनशिलता सूचकहरू
बाढी	मध्यवर्ति वन क्षेत्र	अपाङ्ग अवस्थाको विवरण	सामुदायिक वनहरू
खडेरी	कृषियोग्य आवादी क्षेत्र —हिउदेवाली जस्तै: गहुँ, जौ, फापर, मकै आदि)	अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसंख्या	स्वास्थ्य सस्थाहरू
आगलागी	वन क्षेत्रसँग जोडिएको वस्ती, तथा गरिव, जनजाति र दलित समुदाय	वडागत जनसंख्या	दक्ष जनशक्ति
पहिरो	झोलुङ्गे पुल, कल्भर्ट, गोरेटोवाटो, कच्चीसडक र आवासीय घर जस्ता भौतिक पुर्वाधार	लिङ्ग र उमेर समुह अनुसार घरमुलीको संख्या	कृषि, वन, स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त व्यक्तीहरू
हावाहुरी	जनसंख्या	गरिव तथा कच्ची, कमजोर बनावटका घरपरिवार	खानेपानी तथा सिंचाईको उपलब्धता
असिना	फलफुल तथा अन्न वाली (आरु, आल्चा, काक्रा, किवी, मकै, गहुँ, जौ, तोरी, आलु आदि)	स्थानीय समुदाय	समुह,संजाल
चट्याड	मानव जीवन	गोठाला, कृषक, घरपालुवा जनावर	परम्परागत ज्ञानसीप

प्रकोपहरू	सम्मुखताका सूचकहरू	संवेदशीलाताका सूचकहरू	अनुकूलनशिलता सूचकहरू
वन्यजन्तु आतंक	वन तथा आवादी जग्गा	मानव र मानव वस्ती	गापाको वार्षिक विका योजना, कार्यविधि
मानव रोग	रुघाखोकी, निमोनिया, झाडापखाला, कोरोना जस्ता रोगहरू	जनसंख्या	स्वास्थ्य सम्बन्धि ज्ञान, सचेतना
तुषारो	खोला किनारामा तथा तल्लो तटिय क्षेत्रको तोरी फलफुल र अन्नवालीहरू	आयआर्जन, खाद्यान्न	प्राविधिक ज्ञान, सचेतना
पशुरोग	कुखुरा, गाई, बाखा, भैसी लगायत सबै चौपाय प्रजातिहरू	पशु चौपाय	पशु कार्यालय, प्राविधिक ज्ञान, तालिम, सचेतना
कृषि रोग	गहु, मकै, कोदो अन्न वाली र व्यवसायिक तरकारी खेती	खाद्यान्न, तरकारी	पशु कार्यालय, प्राविधिक ज्ञान, तालिम, सचेतना
हिमपात	गहुँ, जौ, आलु, फापर, तोरी जस्ता अन्न वाली र व्यवसायिक तरकारी खेती	खाद्यान्न, सूचना, संचार	वन तथा वातावरण सम्बन्धि जनचेतना

१.६ प्रकोप व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरू तथा प्राथमिकीकरण

सङ्घटन व्यक्तिको, समुदायहरू, जीविकोपार्जन तथा पर्यावरणीय प्रणालीको जानकारी अनुसार जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरू तयार गरिएको छ । यसलागि वडा अध्यक्ष, वडा सदस्यहरू, कृषकहरू, मध्यवर्तिकेन्द्र उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी र प्रतिनिधि, महिला समूहका प्रतिनिधि, सम्बन्धित सरकारी अधिकारीहरू, विषयगत शाखाका प्रतिनिधिहरू तथा विभिन्न सरोकारवालाहरूको उपस्थितिमा ऐतिहासिक समयरेखा, सङ्घटनता नक्साङ्कन, जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रगत प्रभाव, कृषि, वन, जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेका प्रभाव, जीविकोपार्जनका स्रोत माथिको जोखिम विश्लेषण, अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरणका कार्यहरू सहभागितामूलक अभ्यास तथा विश्लेषण गरी आएका नतिजाहरू परिच्छेद ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

१.७ अनुमोदन तथा आवधिक योजनामा समायोजन

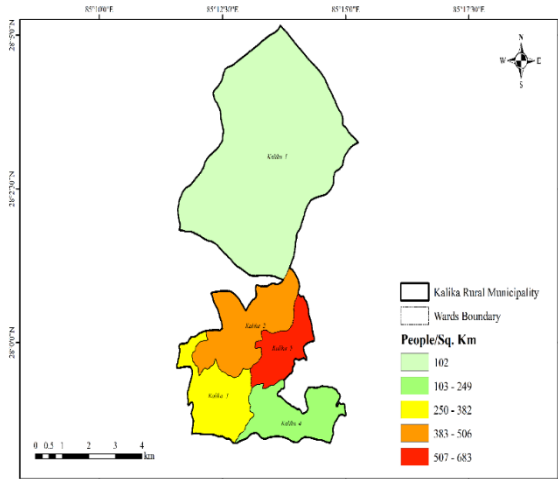
गाउँपालिकाद्वारा आयोजित बैठकले विभिन्न विधि, प्रक्रिया तथा तरिकाहरू प्रयोग गरी तयार पारिएको स्थानीयजलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको मस्यौदालाई आवश्यक पृष्ठपोषण सहित पारित गरेको थियो । उक्तबैठकले यस कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाको एक अभिन्न अङ्गको रूपमा ग्रहण गर्दै आगामी वर्षहरूमा वार्षिक तथा आवधिक योजना निर्माण गर्दा यस योजनालाई अङ्गीकार गर्ने निर्णय पनि गरेको थियो ।

परिच्छेद २ कालिका गाउँपालिकाको परिचय तथा अवस्थिति

२.१ गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र भु बनोट

यस गाउँपालिका, रसुवा जिल्लाको सदरमुकाम धुन्चेदेखि २४ किमि पश्चिमक्षेत्रमा अवस्थित छ । पूर्वमा नौकुण्ड गाउँपालिका, पश्चिम मा उत्तरगया गाउँपालिका, दक्षिण तर्फ फलाखुखोला (नुवाकोट जिल्ला संग जोडिएको) र उत्तर तर्फ त्रिशुली खोला र गोसाइकुण्ड गाउँपालिका तथा सो अन्तर्गत को लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज पर्दछ । यस गाउँपालिका समुन्द्र सतह देखि ६५८ मिटर देखि ३९९४ मिटर सम्मको उचाईमा रहेको यस गाउँपालिका आक्षांश

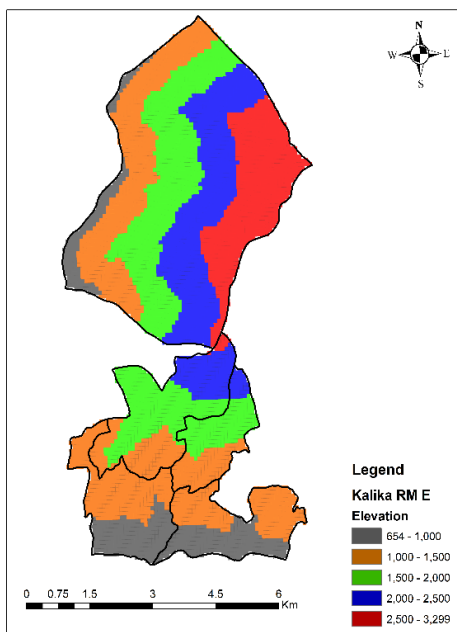
२७ डिग्री ५८ मिनेट उत्तर देखि २७ डिग्री ०५ मिनेट उत्तर सम्म र देशान्तर ८५ डिग्री ११मिनेट पुर्व देखि ८५ डिग्री १५ मिनेट पूर्व सम्म फैलिएको छ । यस गाउँपालिकामा विशेषगरी ब्राहमण, क्षेत्री, तामाङ र दलितहरूको उच्च बसोबास रहेको देखिन्छ । यस क्षेत्रका समुदायले नेपाली भाषालाई मातृभाषाको रूपमा प्रयोग गरेको पाईन्छ । जसमा साविकको धैवुङ, राम्चे गाविसका पुर्ै वडाहरू, लहरेपौवाको वडा नं.८, भोर्लेको १,६,८ र ९ वडाहरू मिलेर बनेको छ । साविक धैवुङ गाविसमा पर्ने कालिका मन्दिरको नामबाट यस पालिका को नामाकरण गरिएको हो ।

यस मन्दिरलाई धैवुङ चित्र कालिका मन्दिर पनि भनिन्छ । यस गाउँपालिकाको धेरैजसो क्षेत्र जंगल तथा खेतियोग्य जमिनमा उर्वर क्षमता रहेको पाइन्छ । काठमाण्डौबाट रसुवा जिल्ला सदरमुकाम धुन्चे जोडने पक्की सडक खण्ड यस गाउँपालिका हुदै संचालनमा रहेको छ । महाभारत श्रृङ्खलामा पाइने वनस्पति तिजु, बाँझ, कटुस, काफल जातका वनस्पति पाइन्छन् भने जडिबुटी तर्फ जटामसी, समयो, काउलो, चुत्रो, कुरिलो, टिमुर, तेजपात, सुनगाभा, शिकारी लहरा, जिवन्ती, निउरो, विभिन्न किसिमका च्याउ प्रजातीहरू प्रशस्त मात्रामा पाइनुका साथै बाँस, निगालो जस्ता

डोको डालोका लागि चोयायुक्त वनस्पति पनि यहाँ पाइन्छ । ।

चित्र ३: कालिकागाउँपालिकाको जनघनत्व को GIS नक्शा

चित्र ४: कालिका गाउँपालिकाको उचाईको नक्शा

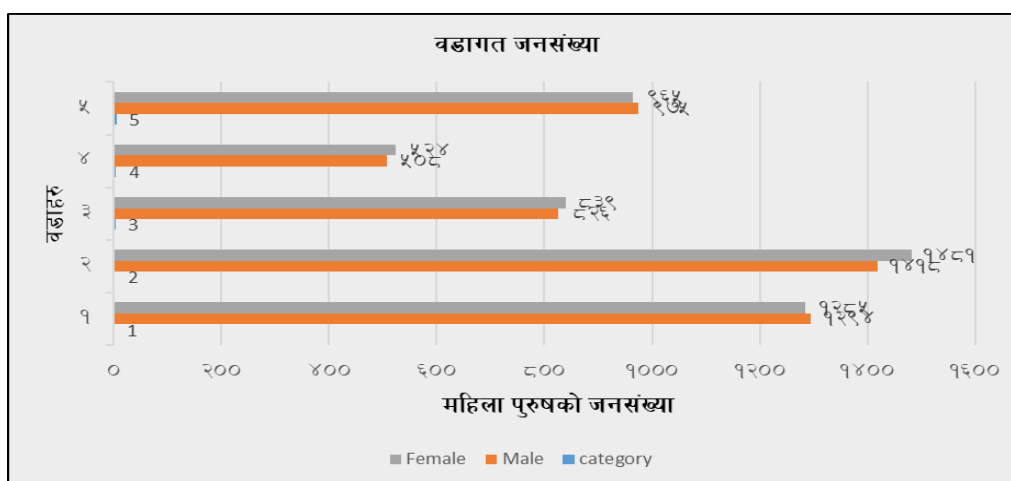
२.२ सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय अवस्था

२.२.१ जनसंख्या

यस गाउँपालिकाको २०७८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार कुल घरधुरी संख्या २ हजार ४ सय ४७ रहेको र जसअनुसार कुल जनसंख्या १० हजार १ सय १५ जना रहेकोमा महिला ५०९४ र पुरुष ५०२१ जनसंख्याजसमध्ये ४९.६ प्रतिशतपुरुष र ५०.०४ प्रतिशतमहिला रहेका छन् । साक्षरदर ७१.९% रहेको छ । जसमापुरुष७७.७% र महिला साक्षरता ६६.१% रहेको छ ।

तालिका ५, कालिका गाउँपालिका, रसुवाको वडागत जनसंख्या विवरण (श्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८)

वडा नं.	महिला	पुरुष	जम्मा
१	१२८५	१२९४	२५७९
२	१४८१	१४१८	२८९९
३	८३९	८२६	१६६५
४	५२४	५०८	१०३२
५	९६५	९७५	१९४०
जम्मा	५०९४	५०२१	१०११५

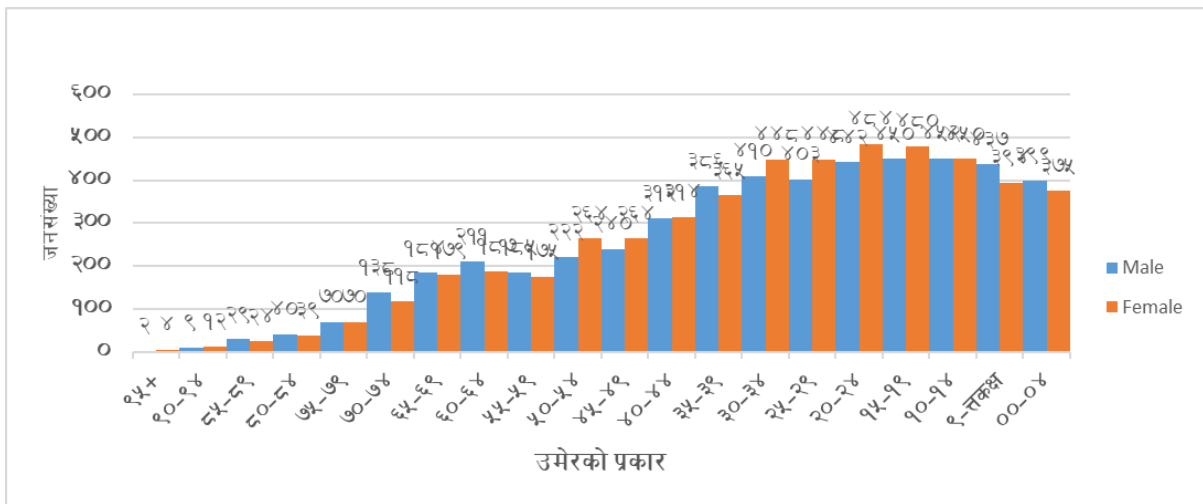

चित्र ५ वडा अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या

तालिका ६, कालिका गाउँपालिकाको उमेर समूहको अवस्था अनुसारको विवरण (श्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८)

उमेर समूह	महिला	पुरुष
९५ +	०.०४%	०.०२%
९०-९४	०.१%	०.१%
८५-८९	०.२%	०.३%
९०-९४	०.४%	०.४%
७५-७९	०.७%	०.७%
७०-७४	१.२%	१.४%
६५-६९	१.८%	१.८%
६०-६४	१.८%	२.१%

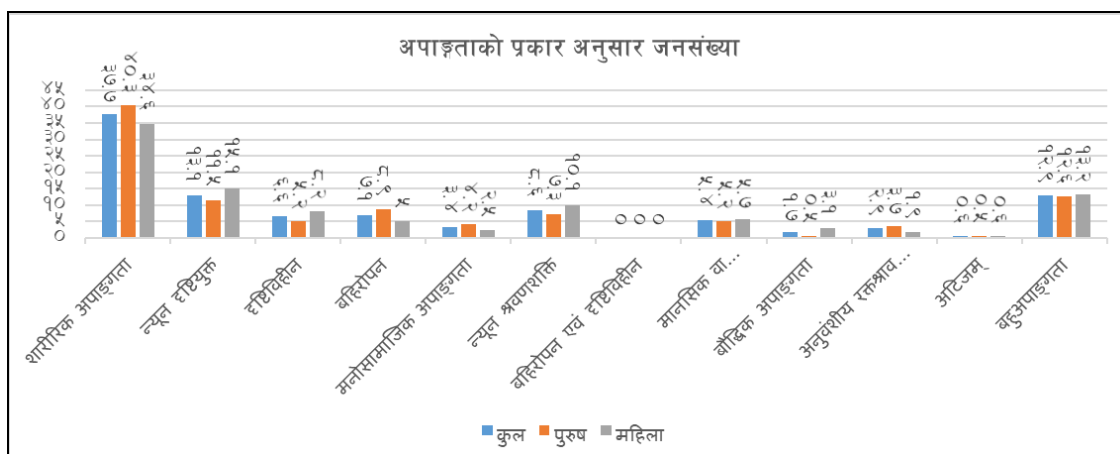
५५-५९	१.७%	१.८%
५०-५४	२.६%	२.२%
४५-४९	२.६%	२.४%
४०-४४	३.१%	३.१%
३५-३९	३.६%	३.८%
३०-३४	४.४%	४.१%
२५-२९	४.४%	४.०%
२०-२४	४.८%	४.४%
१५-१९	४.७%	४.४%
१०-१४	४.४%	४.५%
५-९	३.९%	४.३%
०-४	३.७%	३.९%
जम्मा	५०.४%	४९.६%

चित्र नं. ६: उमेर समुह अनुसारको जनसंख्या

तालिका ७, अपाङ्गता को प्रकार अनुसारको जनसंख्या

अपाङ्गता को प्रकार	कुल जम्मा प्रतिशत मा
न्युन दृष्टियुक्त	१३.९
दृष्टिविहीन	६.६
बहिरोपन	७.१
मनोसामाजिक अपाङ्गता	३.४
न्युन श्रवणशक्ति	८.६
बहिरोपन एवम दृष्टिविहीन	०.०
मानसिक वा मनोसामाजिक	५.४
वौद्धिक अपाङ्गता	१.७
अनुवंशीय रक्तश्राव (जेमोफेलिया)	२.९
अटिजम	०.६
बहुअपाङ्गता	१२.९

चित्र नं. ७: अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसंख्या

२.२.२ शिक्षा, स्वास्थ्य र संचार

शैक्षिक अवस्था

पूर्ण साक्षरता घोषण भएको यस पालिकामा कुल १५ वटा शैक्षिक सामुदायिक शिक्षण संस्थाहरु रहेका छन् । जसमा ३ वटा निजी विद्यालय रहेका छन् । साक्षरता ७१.९% रहेकोमा पुरुष ७७.७% र महिला ६६.१% छ । यस गाउँपालिकामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरुको विवरणलाई निम्नअनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ८, कालिका गाउँपालिका अन्तरगत संचालित सामुदायिक तथा निजी विद्यालयहरु

क्र.स.	विद्यालयको नाम ठेगाना	क्र.स.	विद्यालयको नाम, ठेगाना
१	श्री सेतीभुमे मावि, कालिका १	९	श्री मनकामना आवि, कालिका ३
२	श्री निलकण्ठ नमुना मावि, कालिका ५	१०	श्री झयाडलाड आवि, कालिका ५
३	श्री कालिका हिमालय मावि, कालिका २	११	श्री काभ्रे आवि, कालिका २
४	श्री सेतीदेवी मावि, कालिका ४	१२	श्री तेम्राड आवि, कालिका २
५	श्री सुन्धरा मावि, कालिका ३	१३	श्री पलेप आवि, कालिका, १
६	श्री नारायणस्थान आवि, कालिका २	१४	श्री सुर्योदय आवि, कालिका ४
७	श्री बच्छलादेवी आवि, कालिका ३	१५	श्री शिलादेवी आवि, कालिका २
८	श्री ग्राड आवि, कालिका १		
निजी विद्यालयहरु			
१	श्री नर्थपोल बोर्डिङ स्कुल	३	श्री कालिका मोडेल बोर्डिङ स्कुल
२	ग्रीन गार्डेन बोर्डिङ स्कुल		

स्वास्थ्य अवस्था

जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय रसुवाका अनुसार कालिका गाउँपालिकामा महामारीको रुपमा रोगव्यादि नदेखिएतापनि छिटफुट रुपमा आँखापाक्ने, ज्वरो, टाईफाइड, निमोनिया जस्ता समस्याहरु देखिएको पाईन्छ । २०७४/२०७५ मा कोरोना महामारीले अधिकांशलाई प्रभावित बनाएको थियो । सो समयमा स्थानीय ८ जनाले ज्यान गुमाउनु परेको थियो । यस गाउँपालिकामा हालसम्म तपसिलमा उल्लेख भए अनुसारका स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट नियमित रुपमा नियमित सेवा प्रदान गरिरहेको र वडा नं.५, जिवजिवेमा १५ शैया क्षमता रहेको ग्रामिण अस्पताल निर्माणाधिन

अवस्थामा रहेको छ । यस गाउँपालिका अन्तर्गत जम्मा ५३ जना ग्रामिण महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरु कार्यरत रहेका छन् ।

तालिका ९ स्वास्थ्य संस्थाको अवस्था

वडा न.	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	स्वास्थ्य चौकी	आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र	गाउँघर क्लिनिक	खोप क्लिनिक
१		१		२	३
२			१	२	२
३			१		१
४			१		१
५	१				१
जम्मा	१	१	३	३	८

संचार सेवा

तालिका १० संचार सेवा

क्र.स.	संचार सेवाको किसिम	परिमाण	कैफियत
१	पि.एस.टि.एन. टेलिफोन टावर	२४०	श्रोत: कालिका गाउँपालिका को पार्श्वचित्र
२	ए.डि.एस.एल. सेवा	१२०	
३	मोबाइल टावर एनसेल	१	
४	जी.एस.एम. मोबाइल टावर	१	

२.२.३ उर्जा

विद्युत, लघु जलविद्युत, र छिटफुट सोलार बत्तीको रूपमा प्रयोग गरेको पाईन्छ भने खाना पकाउने ईन्धनको रूपमा काठदाउरा, एलपी ग्याँस, विजुली, गोबरग्याँस रहेका छन् ।

२.२.४ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

यस गाउँपालिकाको मुख्य पेशाको रूपमा कृषि पेशा भएपनि जीवन निर्वाहमुखी छ । यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने जम्मा घरपरिवार मध्ये आफ्नै उत्पादनबाट ३ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने घरपरिवार संख्या १७७८ रहेको छ भने आफ्नो उत्पादनले बाह्रै महिना खान पुग्ने र बचत गर्ने परिवारको संख्या ३६८ रहेको छ । कालिकागाउँपालिकाका अधिकांश समुदायहरुमा धान, गहुँ, मकै, जौ, कोदो, तोरी, केराउ, तिल जस्ता खाद्यान्न तथा दलहन, तेलहन खेती एवं अन्य नगदेवाली समेत लगाई प्रयास मात्रामा जस्ता अन्नवालीका साथै थोरै मात्रामा तरकारी खेती हुने गर्दछ । केही समुदायहरु अमिलो, कागती, सुन्तला, नासपति, अम्बा, केरा जस्ता फलफुल खेतीतर्फ आकर्षित भएको पाईन्छ ।

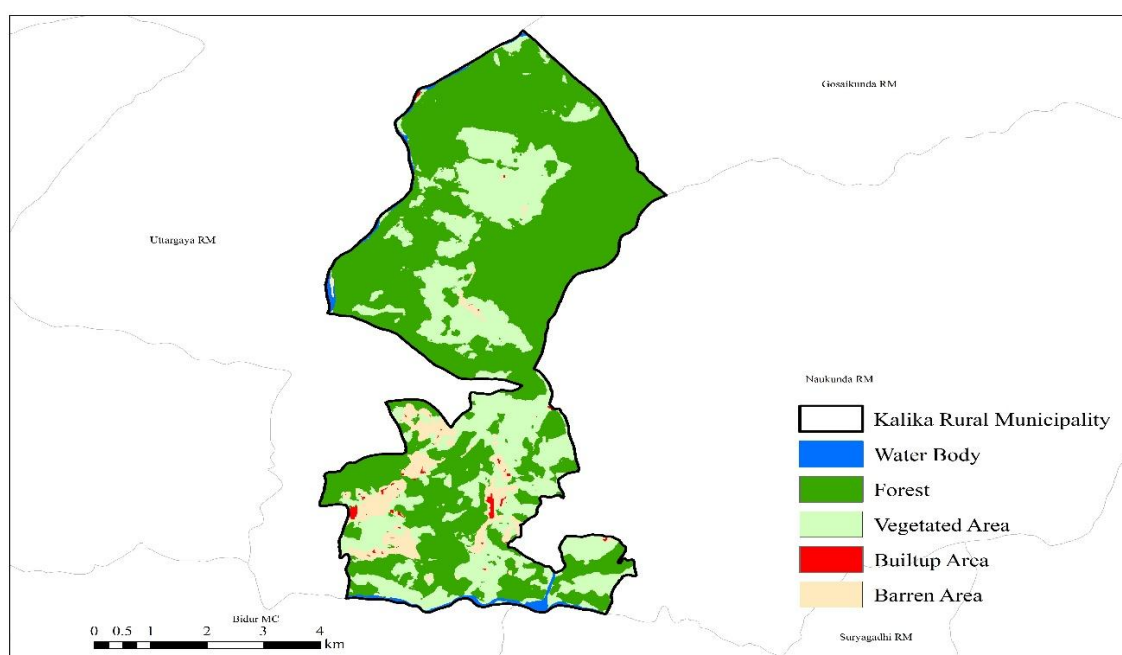
२.२.५ वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

वनश्रोत सर्वेक्षण (२०१०—२०१४) अनुसार रसुवा जिल्लाको कुल क्षेत्रफल १५०,१२३ हेक्टर मध्येवनक्षेत्र ४९,८२१ हेक्टर भुभाग ओगटेको छ । रसुवा जिल्लाको कुल क्षेत्रफलको ३३.१९ प्रतिशत हुन आउछ । कालिका गाउँपालिका को पार्श्वचित्र २०७५ अनुसार तपसिल मा उल्लेख भएअनुसारको भुउपयोग गरेको पाईन्छ ।

तालिका नं. ११ वर्तमान भुउपयोग सम्बन्धि विवरण

कालिका गाउपालिका को भूउपयोग विवरण (वर्ग किमी)

क्र.स.	विवरण	वर्ग किमी
१	घाँसे मैदान	२७.५१
२	कडा काठ उष्ण जंगल	१.१८
३	मिसित विशालु पतझर वनस्पति	११.२७
४	मिसितखपतझर जंगल	९.२८
५	संरक्षित मिसित उष्ण जंगल	१५.५२
६	खेतियोग्य जमिन	५४.७५
७	झाडि क्षेत्र	२.०८
८	सदावहार जंगल	१.१७

चित्र ८ : भुउपयोग सम्बन्धी नक्शा

२.३ भौतिक पूर्वाधारको अवस्था

यस गाउँपालिकामा आधारभुत विद्यालय १० वटा, मा.वि.५ वटा र बहुमुखि क्याम्पस १ वटा संचालनमा रहेका छन् । ३ वटा निजि विद्यालय संचालनमा रहेका छन् । स्वास्थ्य चौकी, पक्की पुल, झोलुंगे पुलहरु, पक्की बाटो, ग्राभेल बाटो लगायतका अन्य भौतिक पूर्वाधारहरु पनि रहेका छन्

२.३.१ सडक सञ्जाल

तालिका १२ सडक संजाल

क्र.स.	सडकको वर्गीकरण	लम्वाई किमी	सडकले सेवा पुगेका वडाहरू
१	पासाडल्हामु मार्ग (इटपारे देखि ठाडेखोलासम्म)	१८.५	३, २, १
२	गुम्वाड ग्राड सडक	०.९	१
३	राम्चे पलेप सडक	३	१
४	स्याउवारी लोकिल सडक	२	२, ५
५	गेम्बोडाडा मुराली भन्ज्यांग	१.५	२, ५
६	लामाटोल चित्रेपानी सडक	१.५	२
७	चिउरीवोट काभ्रे सडक	२.५	२
८	कालिकास्थान गौराघर सडक	०.८५०	२
९	गन्तव्यटोल ढकालडाडा सडक	१.५	२
१०	क्टुन्जे धारापानी सडक	२.३	३
११	वेतिनि बुलबुले सडक	१.८	३
१२	वेतिनि उपल्नोपौवा सडक	१.३	३
१३	धारापानी तारुके कुडुले सडक	३.८	३
१४	साँधिखोला पाहाखोला सडक	४.२	३, ४
१५	धारापानी धोवीखोला	०.८००	३
१६	दशमुरे धुसेनी	३.५	४
१७	धोवीखोला रुप्सेपानी	५	४
१८	गैरीवारी माझीगाउ	१	४
१९	देवकोटा टोल आयुर्वेदिक दाईगरेचौर	१.८	४
२०	कालिकास्थान घुम्ती घट्टेखोला	३	५
२१	हाप्सिलडाडा मानेस्वारा ज्याङल्यांग लोकिल	५	५
२२	रुप्सेपानी स्वास्थ्यचौकी	१.८	५
२३	गैरीगाँउ डिफाट	१	५
२४	ज्यांगल्यांग घट्टेखोला वेताड	०.०७०	५
२५	जिवजिवे चौतारा भन्ज्यांग	०.३००	५

२.३.२ सिंचाईको अवस्था

यस गाउँपालिकामा सिंचाइका लागि मुख्य गरी स्थानीय स्तरमा बग्ने खोलाहरूलाई स्रोतका रूपमा लिईएको छ जसमा मुख्य फलाखुखोला, धोवीखोला, घट्टेखोला लगायतससाना खोलाहरूबाट नियमित तथा मौसमी सिंचाई को रूपमा प्रयोगगरेको पाईन्छ । तर यी खोलारुमा पानीको मात्रा कम हुँदै गएकोले सिंचाईको अभाव महशुस भएको छ ।

२.३.३ घरेलु तथा साना उद्योग

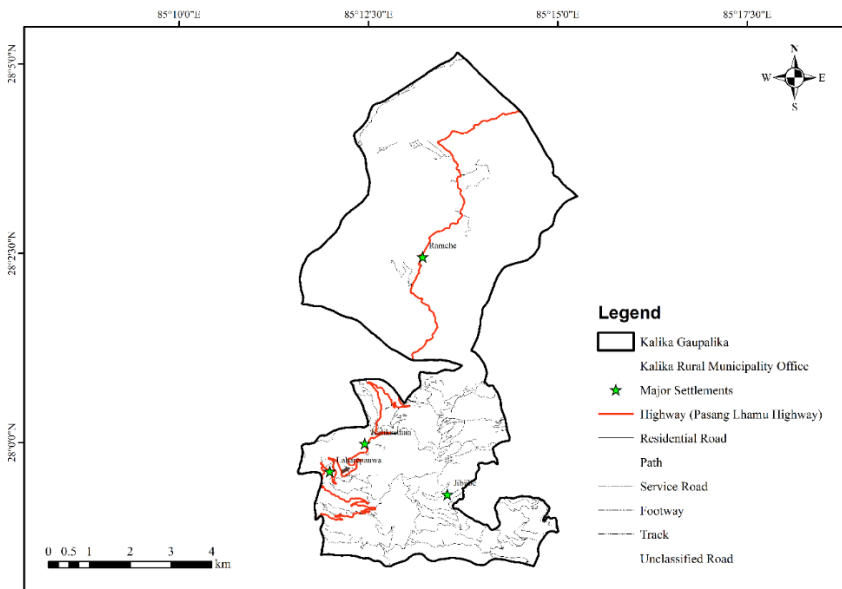
घरेलु तथा उद्योग व्यवसायहरूमा दुग्ध व्यवसाय, तरकारी तथा फलफुल, किराना पसल, राईस मिल ईत्यादी रहेकाछन् भने अन्य साना तथा घरेलु उद्योग कार्यालयको अनुसार ५० प्रतिशत अनुदानमा प्राप्त १८ वटा उद्योगहरू संचालनमा रहेकाछन् ।

२.३.४ खानेपानी तथा खानेपानीमा पहुँच

यस पालिका अन्तर्गतका सबै वडाहरूमा पाइप लाईनबाट खानेपानीको प्रयोग गर्ने गरेको पाईन्छ । पानीका मुलबाट सिधै पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी पनि थोरै मात्रामा देखिन्छन् ।

२.३.५ वन स्रोत तथा जलाधार

यस कालिका गाउँपालिकाको लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको वन क्षेत्रसंग जोडिएको गाउँपालिका हो । यस गाउँपालिकाको वडा नं. १, २ र ५ लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रसंग जोडिएको भएतापनी यस पालिका को सबै वडाका घरधुरीहरू उपभोक्ता समितिमा आवद्ध रहेको पाईन्छ । वन फडानी तथा अतिक्रमण जस्ता चुनौतिका बावजूद वन संरक्षणमा जनस्तरबाट चासो लिइएका कारण यसको लोकप्रियता अझ बढ्दै गएको छ । लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको वन क्षेत्रमा पाइने वनस्पति चिउरी, बाँझ, कटुस, काफल जातका वनस्पति पाइन्छन् भने जडिबुटि तर्फ जटामसी, समयो, काउलो, चुत्रो, कुरिलो, टिमुर, तेजपात, सुनगाभा, अमला, हर्रो, बर्रो, बाँस, निगालो अम्रिसो वनस्पति पनि प्रशस्त पाइन्छ । प्रमुख जनावर तथा चरा चुरूंगीहरूमा हात्रे, बाघ, भालु, मृग, घोरल, खरायो, स्याल, बाँदर, गुना, कालिज, लुइचे, ढुकुर, काग, जुरेली, कोईली, परेवा पाईन्छ । मुख्य खोला मा फलाखु खोला, धोवीखोला, घट्टेखोला र अन्य ससाना खोलाहरू रहेका छन् । यिनै खोलाहरूबाट मौसमी सिचाइ तथा पानी घट्ट चलेका छन् ।

चित्र ९, वनश्रोत, खोला नदीनाला, कृषि तथा वस्ती सहितको नक्शा

२.३.६ वस्तीको अवस्था

राम्चे, घुम्तीबजार, कालिका, धारापानी, जिवजिवे, धुसेनी यहाँको प्रमुख वस्तीको रूपमा रहेकाछनभने घुम्तीबजार, कालिकास्थान, राम्चेबजार, जिवजिवे चौताराबजार व्यापारिक केन्द्र रहेका छन ।

२.३.७ धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटन

यस गाउँपालिकामा विभिन्न पवित्र स्थलहरूमा मन्दिर, गुठी, चर्च, परम्परागत सँस्थाहरू र पर्यटकीय सार्वजनिक स्थलहरू पर्दछन् । हिन्दु धर्मवालम्बीहरूको बाहुल्यता रहेतापनि यस गाउँपालिकामा बौद्ध धर्म, क्रिश्चियन धर्म मान्नेहरूको पनि बसोबास भएकाले यहाँ मुख्यतया दशैं, तिहार, माघेसक्रान्ती, तीज, जनैपुर्णिमा, होली, चैतेदशैं, बुद्धजयन्ती, क्रिसमस डे लगायतका चाडपर्वहरू मुख्य रूपमा मनाइन्छ । यस गाउँपालिकाको वडाहरूमा विभिन्न ऐतिहासिक, धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्वको सम्पदाहरू जस्तै: वडा नं. २ मा कालिका मन्दिर, वडा नं.५ मा शिव मन्दिर, वडा नं. १ मा गुम्बा र दृष्यावलोकनका लागि उपयुक्त स्थलहरू पनि छन ।

२.३.८ कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू

यस गाउँपालिकाले जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा रहेका निम्न बमोजिमका सम्पूर्ण सरकारी तथा गैरसरकारी संघ सस्थाहरूमा सहयोगका लागि बेला बेला अन्तरक्रिया, पत्राचार र निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गरी सस्थाहरूमा सहयोगमा अनुकूलन योजना कार्यन्वयन गर्नेछ ।

तालिका १३ सेवा प्रदायक संस्थाहरूको विश्लेषण

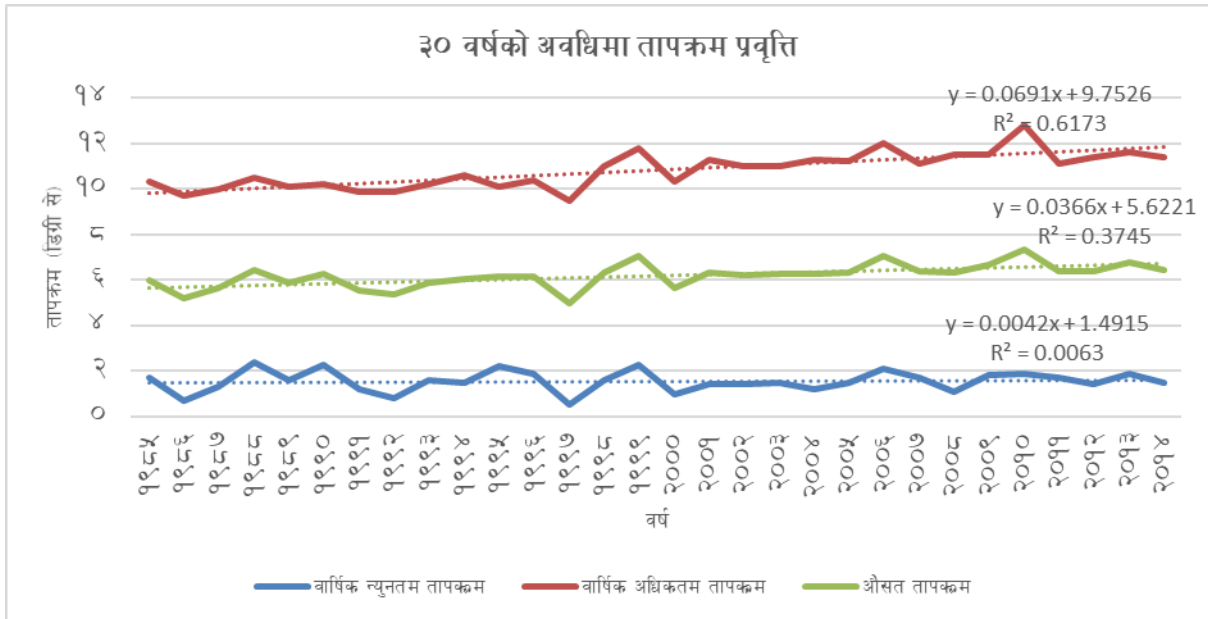
सेवा प्रदायक निकायहरू	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
संघिय सरकार अन्तगतका कार्यालयहरू		
जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धुन्चे		
जिल्ला समन्वय समिति को कार्यालय, धुन्चे	विकास निर्माण, मेलमिलाप, आर्थिक सहयोग	लापा कार्यन्वयन तथा अनुगमनमा सहयोग
कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय		
लाडटाड राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, रसुवा		
जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, रसुवा		
रसुवा भन्सार कार्यालय, टिमुरे		
अध्यागमन कार्यालय, टिमुरे		
शिक्षा बिकास तथा समन्वय ईकाई		
नापी कार्यालय, रसुवा		
मालपोत कार्यालय, रसुवा	जग्गा रजिष्ट्रेशन, लालपुर्जा वितरण, रोक्का, फुकुवा	
जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, रसुवा		
जिल्ला हुलाक कार्यालय, रसुवा		
कारागार कार्यालय, रसुवा		
प्लान्ट क्वारेन्टाईन कार्यालय, टिमुरे		
खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर		

सेवा प्रदायक निकायहरू	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
प्रमाणिकरण कार्यालय, टिमुरे		
सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना, धादिङ (फिल्ड कार्यालय, धुन्चे)		
संघिय सरकार अन्तरगत का सुरक्षा निकायहरू		
श्रीनाथ गण ब्राबल व्यारेक, रसुवा	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रसुवा	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, २० नं. गुल्म हेडक्वाटर, धुन्चे	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय, रसुवा	सुरक्षा सम्बन्धी अनुसन्धान	
ईलाका प्रहरी कार्यालय, टिमुरे	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, घइए टिमुरे	सिमा सुरक्षा, शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा
प्रदेश सरकार अन्तर्गतका कार्यालयहरू		
उद्योग तथा वाणिज्य कार्यालय, रसुवा		
रसुवा अस्पताल, धुन्चे	स्वास्थ्य सम्बन्धी उपचार, सल्लाह, सुझाव	जनचेतना, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
डिभिजन वन कार्यालय, धुन्चे	उपभोक्ताको माग अनुसार वन पैदावर आपूर्तिको सहयोग,	प्राविधिक सहयोग वृक्षारोपण, वन व्यवस्थापनका कार्यमा सहयोग
जलश्रोत तथा सिचाई विकास सब डिभिजन कार्यालय		
पूर्वाधार विकास कार्यालय, रसुवा		
जनस्वास्थ्य कार्यालय, रसुवा	स्वास्थ्य सम्बन्धी उपचार, सल्लाह, सुझाव	जनचेतना, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिसित्सालय, रसुवा		
प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यालय इकाई, नुवाकोट	सहुलियत दर वीउविजन वितरण, वीउ विजनको व्यवस्था	पुनःकृषि तथा पशु सम्बन्धी तालिम दिने, आर्गनिक औषधीको लागि सल्लाह सुझाव
प्राविधिक कार्यालय इकाई, धुन्चे		
पशु सेवा सम्पर्क केन्द्र, रसुवा	भ्याक्सीन सेवा, पशु चौपायालाई न्यून शुल्कमा उपचार गर्ने	पशु नस्ल सुधार, निशुल्क पशु सेवा, स्तर उन्नती
कालिका गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, कालिकास्थान	दर्ता, सिफारिश, आर्थिक सहयोग	अनुकूलन योजना कार्यान्वयन
नेपाल सरकार अन्तर्गतका परिषद/ प्रतिष्ठान तथा अर्ध सरकारी निकायहरू		

सेवा प्रदायक निकायहरू	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
चरन तथा घाँसेवाली अनुसन्धान केन्द्र, रसुवा		
रेन्वो ट्राउट मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, रसुवा		
नेपाल विद्युत प्राधिकरण धुन्चे वितरण केन्द्र	विद्युत लाईन विस्तार	सस्तो सुलभ तरिकाले सिफएल सहयोग
नेपाल टेलिकम दुरसञ्चार कार्यालय		
स्वास्थ्य बीमा बोर्ड, रसुवा शाखा		
नेपाल बैंक लिमिटेड, धुन्चे शाखा		
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, धुन्चे शाखा		
कृषि विकास बैंक, धुन्चे शाखा		
अन्य निकायहरू		
विद्यालय	शैक्षिक सेवा केन्द्र	वातावरण शिक्षा प्रदान
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	ऋण दिने बैकिङ्ग कारोवार, तालिम	सुलभ ब्याजमा ऋण प्रदान गर्ने, आयआर्जन सम्बन्धी तालिम
गैसस	निःशुल्क उपचार, अपाङ्गलाई भत्ता, अनाथलाई सहयोग, तरकारी विऊ प्रदान, शुशासन सिकाई तथा कार्य केन्द्र, अनुकूलन योजना, आर्थिक र प्राविधिक रूपमा सहयोग गर्ने	जैविक विविधता संरक्षण, दिगो भू-परिधि व्यवस्थापन, वन संरक्षण क्षमतामा अभिवृद्धि, जीविकोपार्जन सम्बन्धी तालिम, अनुकूलनका कार्यक्रम संचालन
मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	काठ, दाउरा प्रदान, विपन्न वर्गमुखी कार्यक्रम संचालन गरेको, सुशासनका कामहरू गर्ने गरेको, वन हेरालुलाई तालिम गोष्ठी तथा चाहिने सामग्री वितरण, चोरी शिकारी नियन्त्रण दल गठन र परिचालन, का.स.का पदाधिकारीलाई तालिम गोष्ठी दिने गरेको	सुलभ मुल्यमा काठ, दाउरा प्रदान, आयआर्जन सम्बन्धी तालिम, जीविकोपार्जनमा सहयोग, विपन्नवर्गमुखी कार्यक्रम अझ बढाउने/सुशासन को काम गर्ने
नेपाल रेडक्रस	राहत सामग्री वितरण भाँडाकुडा/त्रिपाल / वाटरगार्ड/ फिल्टर	जटिल किसिमको रोग लाग्दा स्वास्थ्य उपचारको लागि आर्थिक सहयोग गर्ने, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
सहकारी संस्था लि.	बचत र कर्जा प्रवाह, ऋण उपलब्ध गराउने, आयआर्जन र वैकल्पिक उर्जा	वायोगयास तथा गोबरगयास सस्तो सुलभ मात्रामा बनाउन सहजिकरण
वडा कार्यालय	दर्ता, सिफारिश, मालपोत आर्थिक सहयोग	अनुकूलन योजना कार्यान्वयन

परिच्छेद ३ जलवायु परिवर्तन, विपद् तथा प्रकोपको अवस्था

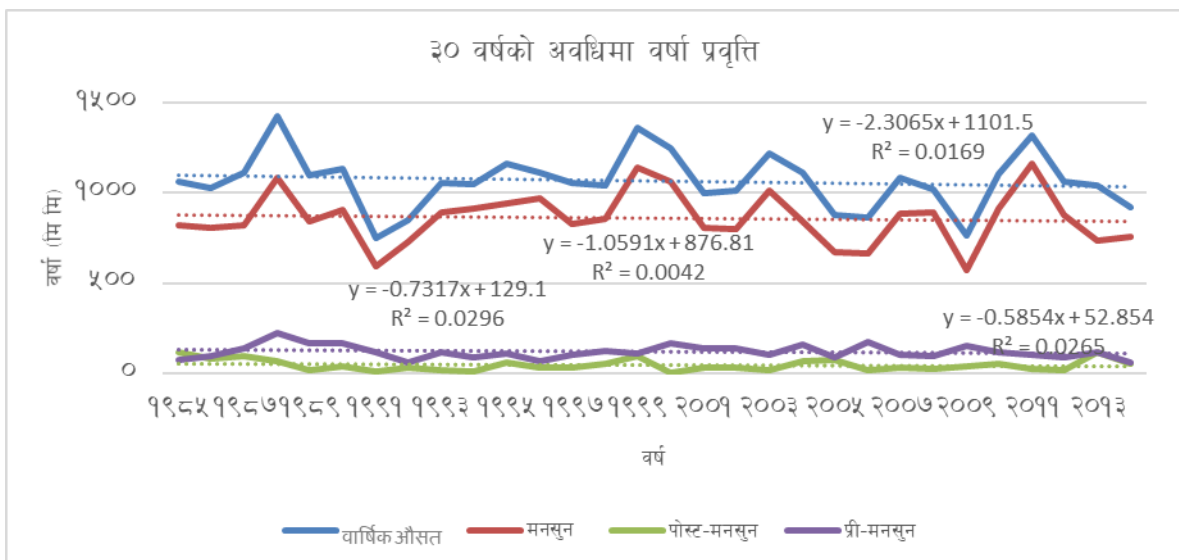
३.१ कलिका गाउँपालिकाको तापक्रमको परिदृश्य (स्रोत जल तथा मौसम विज्ञान विभाग)

चित्र १०, अधिकतम, न्यूनतम र औसत तापक्रमको अवस्था

चार्टमा १९८५ देखि २०१४ सम्मको ३० वर्षको अवधिमा तापक्रमको परिवर्तनलाई देखाइएको छ। यस अवधिमा अधिकतम तापक्रम निरन्तर रूपमा बढिरहेको छ, जसले गर्मीको स्तरमा स्पष्ट वृद्धि देखाउँछ। औसत तापक्रम पनि केही हदसम्म बढ्दो क्रममा रहेको छ, तर यसको परिवर्तनको दर अधिकतम तापक्रमको तुलनामा कम छ। अर्कोतर्फ, न्यूनतम तापक्रममा भने धेरै कम परिवर्तन भएको छ, र यसले खासै प्रभावकारी वृद्धि देखाउँदैन। यो प्रवृत्तिले जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई झल्काउँछ, जहाँ गर्मी बढिरहेको छ तर चिसोको स्तर स्थिरजस्तै रहेको छ। यसले वातावरणीय असन्तुलनलाई संकेत गर्दछ।

३.२ कलिका गाउँपालिकाको वर्षाको परिदृश्य

चित्र ११ वार्षिक वर्षा र ऋतु अनुसार वर्षाको विवरण

चार्टमा १९८५ देखि २०१४ सम्मको ३० वर्षको अवधिमा वार्षिक Annual मनसुन, मनसुन पूर्व र मनसुन पश्चात वर्षाको प्रवृत्ति देखाइएको छ । वार्षिक वर्षाको मात्रा क्रमिक रूपमा घटिरहेको देखाउँछ । यो घट्दो प्रवृत्ति लामो समयसम्म जारी रहँदा समग्र जलचक्र र पानीको स्रोत व्यवस्थापनमा गम्भीर प्रभाव पार्न सक्छ । वर्षा घटे पनि वार्षिक वर्षाको उतारचढाव भने उच्च देखिन्छ, जसले कुनै वर्ष अत्यधिक वर्षा र कुनै वर्ष न्यून वर्षाको अवस्था निम्त्याउँछ । मनसुन अवधिमा हुने वर्षा पनि घट्दो क्रममा देखिन्छ । नेपाल जस्तो कृषि आधारित देशमा मनसुन वर्षाको महत्त्व उच्च हुन्छ । यस प्रकारको कमीले किसानहरूको उत्पादनमा ठूलो असर पर्न सक्छ, जसले खाद्यान्न आपूर्ति प्रणालीमा चुनौती खडा गर्न सक्छ । मनसुन पूर्व अवधिमा हुने वर्षा पनि केही कमी हुँदै गएको देखिन्छ । मनसुन पूर्व वर्षा कृषि उत्पादनका लागि माटो भिजाउन र बालीको पूर्व तयारी गर्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ । यस अवधिमा वर्षाको कमीले कृषि उत्पादनमा असर गर्न सक्छ । मनसुन पश्चात वर्षाको स्तर भने तुलनात्मक रूपमा स्थिरजस्तै देखिन्छ । यस अवधिमा धेरै ठूलो परिवर्तन नदेखिए पनि, समग्र प्रवृत्तिले जलवायु प्रणालीमा दीर्घकालीन असर हुने संकेत दिन्छ । त्यसर्थ, वार्षिक र मनसुन अवधिका वर्षामा कमी भइरहेको छ, जसले जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई स्पष्ट रूपमा उजागर गर्दछ । वर्षा प्रणालीमा यस्तो परिवर्तनले कृषि, पानीको स्रोत व्यवस्थापन, र समग्र वातावरणीय प्रणालीमा दीर्घकालीन प्रभाव पार्न सक्छ । यसले दिगो वातावरणीय व्यवस्थापन र जलवायु अनुकूलन रणनीतिहरूको आवश्यकता औल्याउँछ ।

३.३ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

यस कालिका गाउँपालिकामा विगतमा भएका प्रकोप, यसको क्षेत्र र असर तथा समयक्रम अनुसार प्रकोपको प्रकृतिको बारेमा ऐतिहासिक घटनाक्रम समयरेखाले उपलब्ध गराउँछ जसको सहयोगले विपद् तथा जोखिको प्रकृति पहिचान गरी अनुकूलन योजना निर्माण र लगानी तय गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ ।

तालिका १४ कालिका गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

प्रकोप	साल र महिना	वारम्बारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरु	समुदायको प्रयास
वर्षा, बाढी	२०५८	हरेक वर्ष	वडा नं.१, त्रिशुली खोला	वडा नं.१ को सिमाना ढाडेखोला देखि छेरछेरपानी सम्म अन्दाजी ६ कि.मी सम्मको दुरीमा आवादी जग्गा अन्दाजी ५ सय रोपनी कटान गरेर वगरमा परिणत गरेको छ भने ५ सय रोपनीमा बालुवा, ढुंगा थुपारेको छ २०६५ चैत्र मा नेमा लामा बेपत्ता । २०७२ श्रावण मा स्थानीय वीरमान तामाङ बेपत्ता । २०७८ असारमा छोम्पाले तामाङ बेपत्ता		
वर्षा, बाढी	२०६५	हरेक वर्ष	वडा नं. १ , छहरेखोला	स्थानीयहरुको खेतीयोग्य जग्गा अन्दाजी ४ सय रोपनी र ५ सय रोपनी वनक्षेत्र क्षति गरेको ।		स्थानीयहरुकले कुनै प्रयास गरेको देखिदैन ।
वर्षा, बाढी	२०५९	हरेक वर्ष	वडा नं.२, धोबीखोला	२०७२ सालमा स्थानीय ले प्रयोगमा ल्याएको ११ वटा खानेपानी मुहान का ईन्टेक क्षति गरेको ।	मुहान परिवर्तन हुनसक्ने	स्थानीयहरुको सामान्य प्रयासमा पुनसंचालनमा रहेको
वर्षा, बाढी	२०४८	२०४९, २०७२, २०७३ हरेक वर्ष	फलाखुखोला	वडा नं.४, को अन्दाजी २ सय रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान गरि वगरमा परिणत भएको । २०६० जेठ महिनामा सन्त बहादुर तितुङ को १२ बर्षिया छोरीलाई बगाएर मृत्यु । २०६० असार मा ५५ बर्षिया खार्पा साईला लाई बगाएर मृत्यु । २०७० असार मा २५ बर्षिया सन्ते तामाङ को मृत्यु	उर्वराभूमि नष्ट हुनसक्ने सम्भावना देखिएको । बाढिको बढेको ।	स्थानीयहरुक ले प्रयास गरेतापनि नगन्य देखिएको । मृतक हरुलाई परम्परागत दाहसस्कार गरेको
वर्षा, बाढी	२०६०	२०६८, २०८१ हरेक वर्ष	पाखाखोला, धोबीखोला	वडा नं.४, पाखाखोला - को अन्दाजी १ सय ५० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा वगरमा परिणत भएको । धोबीखोला- अन्दाजी १ सय रोपनी खेतीयोग्य जग्गा	उर्वराभूमि नष्ट हुनसक्ने सम्भावना देखिएको ।	स्थानीयहरुक ले प्रयास को सम्भावना नरहेको ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
				वगरमा परिणत भएको ।		
वर्षा, बाढी	२०७७ भाद्र २	हरेक वर्ष	वडा न.५, घट्टेखोला	स्थानीय २९ बर्षिया जित बहादुर थिङ को बगाएर मृत्यु ।		स्थानीयहरू ले खोजउदार गरि पोष्टमार्टम पछि परम्परागत दाहसस्कार गरेको
सुख्खा, खडेरी	२०३६	हरेक वर्ष	सबै समुदाय	भोकमारी परेको । स्थानीयहरूले कन्दमुल, भ्याकुर, निमाराफल, सिस्नु खाएको । पानीका मुहान सुकेको	पहिले खडेरीको समस्या थिएन तर हाल आएर खडेरीको प्रभाव देखिएकोछ । सुख्खा खडेरीका कारण पानी अभाव बढने ।	नुवाकोटको त्रिशुली, वटार, हुंगे र अकरे गाउँमा तत्कालिन सरकारबाट प्रदान गरेको उसिना चामल, रातो मकै गहु प्रति घरधुरी २ पाथि ४ माना राहत स्वरूप वितरण गरेको ।
आगलागी	२०८१ वैशाख र जेठ	हरेक वर्ष	वडा न. ३	सिंहदेवी सामुदायिक वन क्षेत्रमा अन्दाजी ३२ हेक्टर क्षेत्र क्षति भएको । स्थानीय खानेपानी को ७ सय मिटर पाईप लाईन र सिचाई कुलोको ५ सय मिटर पाईप लाईन पुर्ण क्षति भएको । तारुके सामुदायिक वन क्षेध मा ४ सय मिटर खानेपानी पाईप लाईन क्षति भएको ।	जनचेतनाको कमीका साथै मानवीय लापरवाहीका कारण अझ आगलागीको भय हुने देखिन्छ । वन जंगल विनास, पशु पंक्षी तथा वन्यजन्तुको मृत्यु तथा लोप, घाँसपातमा कमी, काठ पैदावरको समस्या हुने ।	
पहिरो	२०५५	हरेक वर्ष	वडा न.१, कान्द्राखोला पहिरो	स्थानीयहरूको अन्दाजी ५ सय रोपनी आवादी जग्गा क्षति भएको ।		स्थानीयहरूले कुनैपनी प्रयासमा गरेको देखिदैन ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
पहिरो	२०६०	हरेक वर्ष	वडा नं.१, धानिखेत पहिरो	स्थानीयहरूको अन्दाजी २५ रोपनी आवादी जग्गा र ३ सय रोपनी वन क्षेत्र क्षति भएको ।		स्थानीयहरूको प्रयासमा भु. तथा जलाधार कार्यालय बाट तारजालि निर्माण सहयोग गरेको ।
पहिरो	२०७६	हरेक वर्ष	वडा नं.१, केसिगाड पहिरो	स्थानीयहरूको अन्दाजी २ सय रोपनी आवादी जग्गा र ३ सय रोपनी वन क्षेत्र क्षति भएको ।	केसिगाड पहिरो त्रिशुली नदि सम्म पुगेको छ ।	स्थानीयहरूको प्रयासमा जलउत्पन्न प्रकोप कार्यालय बाट केहि तारजालि निर्माण सहयोग गरेको ।
पहिरो	२०८०	हरेक वर्ष	वडा नं.१, सिडदेव पहिरो	स्थानीयहरूको अन्दाजी ५ सय रोपनी आवादी जग्गा र ६ सय रोपनी वन क्षेत्र क्षति भएको । स्थानीयहरूका ६ भैसी मरेका, ३ वटा गोठ पुर्णक्षति भएको ।	सिडदेव पहिरोले माथिल्लो वस्तीलाई उच्चजोखिम मा पारेको छ र पहिरो त्रिशुली नदि सम्म पुगेको छ ।	स्थानीयहरूको प्रयासमा १६ वटा गोठहरू स्थानान्तर गरेको । उक्त घरधुरीहरूलाई पालिका र रेडक्रस बाट लत्ताकपडा, भाडाकुडा सहयोग गरेको ।
पहिरो	२०८० भाद्र	२०८१ हरेक वर्ष	वडा नं.१, कुलुगाड पहिरो र म्लिझाड पहिरो	स्थानीयहरूको अन्दाजी ५० रोपनी आवादी जग्गा र ४ सय रोपनी वन क्षेत्र का साथै स्थानीय गोरेटो बाटो क्षति भएको । म्लिझाड पहिरो- स्थानीयहरूको अन्दाजी ३३ रोपनी आवादी जग्गा र १ सय ५० रोपनी वन क्षेत्र क्षति भएको साथै कुरुडचो डाडा गाउँ का अन्दाजी ४१ घरधुरी उच्चजोखिम मा रहेका छन् ।		स्थानीय सतरबाट कुने किसिमको प्रयास भएको देखिदैन ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
पहिरो	२०४२	हरेक वर्ष	वडा नं.२, काभ्रेखोला पहिरो	अन्दाजी ३३ रोपनी आवादी खेति योग्य जमिन र वनक्षेत्र क्षति भएको ।		सरकारी तथा गैसस हरुको सहयोगमा थोरै मात्रामा तारजालि तटबन्ध गरिएको ।
पहिरो	२०५९ श्रावन २९	हरेक वर्ष	वडा नं.२, पराङसी पहिरो	पराङसी गाउका आईतराम मोक्तान को ५ जनाको परिवार सदस्यहरू र २ भैसी को मृत्यु । पराङसी गाउँ हरेक वर्ष भासिने क्रम बढदै गएको ।	हाल आईतराम मोक्तान को स्वास्थ्य अवस्था कमजोर रहेको ।	पराङसी गाउँका ५०-६० घरधुरीलाई जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट प्रति घरधुरी रु४ हजारको दरले अनुदान सहयोग । हाल पहिरो स्थलमा थोरै पुनउत्पादन भएको
पहिरो	२०२६ साल देखि	२०२८, २०४२, २०६८, २०७३, २०८१ हरेक वर्ष	वडा नं.३ छेरुवा पहिरो, खमारे पहिरो	वडा नं.३, छेरुवा पहिरो स्थानीयका ७ वटा पानीघट्ट वगाएर क्षति भएको । सो क्षेत्रमा जमिन फाटेको तथा चिराफारा भएको । खामारे पहिरो ले जलजले, कैदले, छयरघारी को अन्दाजी १२ सय रोपनी भन्दा बढि क्षति भएको । २ गोरु, २ वटा गोठ क्षति भएको	आवादीक्षेत्र उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	केही स्थानमा पुनउत्पादन भएको
पहिरो	२०३० साल देखि	२०४२, २०५८, २०७२, २९७३, २०८१	वडा नं.३, तारुके कोदालीचौर पहिरो, जल्केनी पहिरो	वडा नं.३, कोदालीचौर पहिरो - च्यानडाडामा अन्दाजी १५० रोपनी भन्दा बढि आवादी र वनक्षेत्र पुर्णक्षति भएको र स्थानीयका २ वटा चौपाय (गाई) मरेका । जल्केनी पहिरो- अन्दाजी १०० रोपनी आवादी र वनक्षेत्र क्षति भएको । उक्त स्थानमा हाल चिराचिरा	आवादी क्षेत्र उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	केही स्थानमा पुनउत्पादन भएको

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
		हरेक वर्ष		परेको ।		
पहिरो	२०३२ सन् देखि	हरेक वर्ष	वडा नं. ३, कदमघारी पहिरो	वडा नं.३, कदमघारीको आवादी र वनक्षेत्र अन्दाजी २०० रोपनी पुर्णक्षति भएको र स्थानीय ७ घरधुरी स्थानान्तर भएको	छेउछाउको वस्ती र आवादी क्षेत्र उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा थप क्षति हुने ।	केही स्थानमा पुनउत्पादन भएको
पहिरो	२०३५ साल देखि	हरेक वर्ष	वडा नं.३, श्रीपाली पहिरो	वडा नं.३, श्रीपाली पहिरो ले अन्दाजी १०० रोपनी भन्दा बढि आवादी र वनक्षेत्र पुर्णक्षति भएको ।	पहिरो बढदै गएको ।	स्थानीयहरूको प्रयासको सम्भावना सम्भव नभएको ।
पहिरो	२०४८	हरेक वर्ष	वडा नं. ३, अधेरिखोला पहिरो	अधेरी खोला पहिरोले अन्दाजी ३ सय रोपनी भन्दा बढि आवादी र वनक्षेत्र पुर्णक्षति भएको र स्थानीय १ जना र २ वटा गाई मरेको ।	आवादी क्षेत्र उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	मृतक को स्थानीयहरूको खोजउद्धार पछि परम्परागत रूपमा दाहसस्कार गरेको
पहिरो	२०५३ साल देखि	हरेक वर्ष	वडा नं. ३ , च्यानडाडा पहिरो	वडा नं.३, च्यानडाडा मा अन्दाजी १५० रोपनी भन्दा बढि आवादी र वनक्षेत्र पुर्णक्षति भएको र स्थानीय का १ गाई र १ गोरु मरेका ।	स्थानीयका २ वटा चौपाय मरेका । आवादी क्षेत्र उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा थप क्षति हुनसक्ने ।	केही स्थानमा पुनउत्पादन भएको
पहिरो	२०१८	हरेक वर्ष	वडा नं.५, घट्टेखोला पहिरो	वडा नं. ५, स्थानीयहरूको अन्दाजी ३ सय रोपनी खेतियोग्य जमिन क्षति भएको । पहिरो को माथिल्लो भागमा जमिन भासिएको ।	२०६३ सालमा स्थानीय आईतराम, मोक्तान साईलो, रेजमान थिङ र सानुकान्छा मोक्तान गरि ४ घरधुरी आफ्नो नीजि जग्गामा नीजि खर्चमा स्थानान्तर भएको ।	घर निर्माण कार्यमा स्थानीयहरूले श्रमदान दिनुभएको ।
पहिरो	२०६२	हरेक वर्ष	वडा नं.५, पातले पहिरो	स्थानीयहरूको अन्दाजी १६ रोपनी खेतियोग्य जमिन र ६ रोपनी खरपाखा पुर्ण क्षति भएको ।		
पहिरो	२०७०	हरेक वर्ष	वडा नं. ५ ,	स्थानीयहरूको अन्दाजी ६० रोपनी आवादी खेतियोग्य		भु.संरक्षण

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
			नागेखोला पहिरो	भुमी क्षति । डिगाउ का ६ घरधुरी उच्चजोखिमका रहेका ।		कार्यालयको सहयोगमा तारजालि तटबन्ध निर्माण
पहिरो	२०७५	हरेक वर्ष	वडा न.५, गोगने पहिरो	जमिन भासिएको ।		स्थानीयहरूको पहलमा संरक्षण गर्दा पुनउत्पादन भएको
हावाहुरी	२०३१	हरेक वर्ष	सवै समुदाय	वडा नं.३ मा २०३१ सालमा ३० घरधुरी को घरकोछाना पुर्ण क्षति हुने गरेको ।		
असिना	२०४५	हरेक वर्ष	सवै समुदाय	स्थानीय को गहुँ, आलु, मुसुरो, आलस क्षति हुने गरेको		
चट्याँड	२०५५	२०५६, २०५८ हरेक वर्ष	राम्चे डाडा, ग्राड गाउँ, पलेप गाउँ	वडा नं. १, राम्चेडाडामा २०५५ सालमा सुप्पा तामाड को मृत्यु र निजको ३ वटा भैसी, १ वटा कुकुर मरेको साथै गोठ क्षति भएको । ग्राड गाँउमा २०५८ सालमा सोनाम तामाड को २ भैसी मरेका पलेक गाउँमा हरेक वर्ष छिटफुट चट्याड पर्ने गरेको	स्थानीयहरू त्रसित हुनुका साथै बालबालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	मृतक सुप्पा तामाड लाई परम्परागत दाहसस्कार । मृतक गाई, गोरु लगायत का चौपायहरूलाई माटो जमिनमुनी गाडेको
चट्याँड	२०६३	हरेक वर्ष	पराडसी गाउ	वडा नं.२, पराडसी गाउँकी साईली तामाड को मृत्यु भएको ।	स्थानीयहरू त्रसित हुनुका साथै बालबालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	मृतक साईली तामाडको परम्परागत दाहसस्कार गरेको
चट्याँड	२०५९ भाद्र	हरेक वर्ष	वडा नं.५, ज्याडलाड, तल्लोस्वाहारा र घलेगाउ	ज्याडलाड - बीर बहादुर मोक्तान को ४६ बर्षिया आमा, १ गोरु, १ भैसी को मृत्यु भएको । तल्लोस्वारा - नारायण प्रसाद पौडेल काी १८ बर्षिया छोरी को मृत्यु । घलेगाउ - २०८१ सालमा इधरी घलेको घर सामान्य क्षति भएको ।	स्थानीयहरू त्रसित हुनुका साथै बालबालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	मोक्तानकी मृतक आमा र पौडेलकी छोरीको परम्परागत दाहसस्कार गरेको र मरेको चौपायहरूलाई

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
						माटोमुनी गाडेको
वन्यजन्तु आतंक	२०३५	२०४५, २०५२, २०५३, २०७७, २०७८ हरेक वर्ष	सबै समुदाय	वडा नं.१, भालुको आक्रमण बाट २०३५ मा ग्राड गाउका कामी तामाड को मृत्यु । २०४४ मा यो छिरिड वाईवा घाईते । २०४५ मा ग्राड गाउका मिडमार तामाड घाईते । २०५२ मा पलेप गाउका वीरसिड तामाड घाईते । २०५३ मा पलेप गाउका पुर्वा तामाड घाईते । २०७७ भाद्र मा पलेप गाउँ का कैसाड तामाड घाईते २०७८ भाद्र मा ग्राड गाउका पासाड छिरिड तामाड घाईते ।	स्थानीयहरू एकलै हिडडुल तथा घाँस, दाउरा लिन जादा त्रसित हुनु पर्ने देखिन्छ ।	घाईतेहरू उपचारपछि सामान्य अवस्थामा फर्केको ।
वन्यजन्तु आतंक	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष		२०१८ सालमा वडा नं.२, कालिकास्थान का एकजना न्यौपाने थरका पुरुषको भालुको आक्रमण बाट मृत्यु भएको ।		
वन्यजन्तु आतंक	२०६१	हरेक वर्ष	सबै समुदाय	२०६१ सालमा वडा नं.४, भालुको आक्रमण ले २० बर्षिया कृष्ण बहादुर थिड घाईते ।	बर्षेनी ८-१० वटा चौपायहरू क्षति हुने गरेको ।	निजको उपचारपछि सामान्य अवस्थामा फर्केको ।
मानव रोग	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	वडा का सबै वस्तिस्तर	स्थानीय स्तरमा आँउ, झाडापखाला, निमोनिया, टाईफाईड, रुघाखोकि ले बालबालिका, वृद्धावृद्धि तथा विपन्न घरधुरीका परिवार सदस्यहरू अधिकतम प्रभावित हुने गरेको । २०७५ साल देखि कोरोना को प्रभाव परेको ।	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पेयपदार्थहरूको प्रयोगले सबैमा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्ने । दूषित खाद्यपदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरूको फैलावट बढ्नसक्ने । सुरक्षित पोषण नपाएर कमजोर हुने, गर्भमै बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता हुने जस्ता समस्याबाट ग्रसित	स्थानीय स्वास्थ्य चौकी र स्थानीय जटिवुटिको प्रयोग गरि उपचार गर्ने गरेका ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
					हुनसक्ने। बच्चाहरू कुपोषित सक्नेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नसक्ने । स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुने र खर्चवृद्धि हुनेछ	
तुषारो	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	वडा नं. १	अन्नवाली र तरकारी खेती नष्ट हुनु आवतजावतमा समस्या हुनु, पशुपालनमा समस्या हुनु, जिविकोपार्जमा समस्या हुनु ।	पहिलेको भन्दा अहिले तुषारो पर्ने समय १ महिनाले घटेको	
पशु रोग	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	सबै समुदाय	गाई, भैंसि, बाखा, गोरुमा खोरेत, मुखपाक्ने, चर्चर, ख्यारख्यारे, रिडने रोग । कुखुरामा आँखा पाक्ने, सेतो र हरियो छेर्ने । वर्षेनी १० देखि १५ वटा चौपायहरू मर्ने गरेको । २०७९ फागुण महिना देखि लम्फी स्किन रोग देखा परेको र स्थानीय स्तरमा गाई, गोरु प्रभावित ।	भविष्यमा पशुमा रोग बढ्दै जाने देखिन्छ, पशुपालनमा मानिसको चाहना हराउन सक्ने, यो सँगसँगै पशु स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, पशु स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुनेछ । स्थानीय जातका पशुहरू लोप हुने सम्भावना	प्राविधिकको सहयोग र स्थानीय जडिवुटिको प्रयोग गर्ने गरेको ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा वा समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यमा हुनसक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
कृषि रोग	२०११	२०२५, २०२६, २०७७ हरेक वर्ष	सबै समुदाय	सलह किराले अन्नवाली, बोटविरुवा नष्ट गरेको । गहुँमा ढुसी, सिन्दुरे, कालिपोके, डरुवा । मकैमा गुत्रे, कालिपोके, खुम्ले, रातोकमिला, ढुसी । कोदोमा खुम्ले र गभारो, वालामरुवा । धानमा डढुवा, बेरुवा, गुत्रे । आलुमा रातो कमिला, डरुवा, खुम्ले । सिमिमा पोका र रातोकमिला । २०११, २०२५, २०२६, २०७७ सालमा सलह किराले वाली र फलफूल नष्ट गरेको ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरू बढ्दै जाने, रासायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपूर्ति बढ्ने, कृषियोग्य जमिनहरू घडेरीमा परिणत हुने र सहरको विकास हुने	केहि घरधुरीले कृषि प्राविधिकको सल्लाह लिने गरेको, आधुनिक तथा व्यवसायिक तरकारी खेती तर्फ उन्मुख भएको । अधिकतम विषादीको प्रयोग गर्ने गरेको
हिमपात	२०१९,	२०४२, २०५२, २०६५, २०७२	वडान.१, राम्चे, स्याउवारी, गुम्वाडाडा, परांगसी	बेमौसमि हिमपातले मानवीय जनजीवनमा असहजता भएको । स्थानीय गोरेटो बाटो अवरुद्ध भएको।	जिविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर, खाद्य संकट हुने सम्भावना	सामाजिक सहयोग आदानप्रदान

३.४ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण

समग्र गाउँपालिकामा रहेको प्रकोपको प्रभाव, प्रकोपको प्रभावित क्षेत्रहरू विश्लेषण गर्नुका साथै भविष्यमा प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रकोपले पार्न सक्ने जोखिमको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर, प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रभाव पार्न सक्ने जोखिमहरूको स्तर लाई १ देखि ४ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १५ प्रकोपको अवस्था तथा जोखिमहरूको विश्लेषण

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरू	असरको गम्भीरता	प्रकोप हुनसक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	जम्मा अंक
बाढी, पहिरो	चौपायाको क्षति हुनु, खेती योग्य जमिन कटान,डुवान तथा पटान हुनु	३	३	३	२७
	झोलुङ्गे र काठेपुल क्षति हुनु	२		२	१२
	मानवीय क्षति	३		३	२७
	यातायात तथा आवातजावातमा अवरुद्ध	२		३	१८
खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु	३	२	३	१८
	पानीका मुहान सुक्नु	२		२	८
	पुर्नउत्पादनमा कमी	२		२	८
	खाद्यान्न अभाव तथा भोकमरी हुनु	२		२	८
	मानव रोग, पशुरोग र कृषिमा रोग तथा महामारी	२		२	८
आगलागी	बोटविरुवा नष्ट हुनु	२	२	२	८
	महत्वपूर्ण जटिवुडि नष्ट हुनु तथा लोप हुनु	२		२	८
	वन विनास हुनु	३		३	१८
	भु.क्षय हुनु	३		३	१८
	पहिरो आउनु	३		३	१८
	वन्यजन्तुहरूको बासस्थान नास हुनु	३		३	१८
	अगला पहाडहरू बाट ढुंगा खस्नु	१		१	२
असिना	अन्नवाली, तरकारीखेती र फलफूल नष्ट हुनु	३	१	३	९
	अन्नापातको अभाव हुनु	३		३	९
	स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	२		२	४
	वन्यजन्तुहरूको बासस्थान नास हुनु	२		२	४
कृषि रोग	जीविकोपार्जनमा समस्या हुनु	२	२	२	४
	अन्नको अभाव हुनु	२		२	४
	स्थानीय तथा रैथाने वीउविजन लोप हुनु	१		१	२
	भोकमरी सृजना हुनु	२		२	६
पशु रोग	छ्याउटे तथा रोगी पशुहरूको जन्मिनु	१	१	१	१
	स्थानीय तथा रैथाने जातका पशुहरू लोप हुनु	२		२	४
चटयाङ्	मनोवैज्ञानिक असर हुनु	२	१	२	४
	भौतिक संरचनाको क्षति हुनु	१		१	१
	चौपायाहरूको क्षति हुनु	१		१	१

	मानवीय क्षति हुनु	३		३	९
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय क्षति हुनु	३	१	३	९
	त्राहित्राहि बस्नु	२		२	४
	घरपालुवा चौपाय र कुखुराहरु नोक्सान हुनु	२		२	४
	स्वतन्त्रपूर्वक हिडडुल गर्न कठिन हुनु	१		१	१
	अन्नवाली, तरकारीवाली र फलफूलहरु क्षति	२		२	४
हावाहुरी	अन्नवाली, तरकारी खेती र फलफूल खेती नष्ट	२	१	२	४
	स्थानीय समुदायका घरका छानाहरु क्षति हुनु	१		१	१
	विद्यालयका छाना क्षति हुनु	१		१	१
	रुखहरु ढलेर बाटो अवरुद्ध हुनु	१		१	१
मानव रोग	मानीस अस्वस्थ हुनु	१	१	१	१
	खर्च बढनु, जीविकोपार्जमा समस्या हुनु	१		१	१
तुषारो	अन्नवाली र तरकारी खेती क्षति हुनु	१	१	१	१
	आवत जावत तथा हिडडुल अवरुद्ध हुनु	१		१	१
हिमपात	अन्नवाली र तरकारी खेती क्षति हुनु	१	१	१	१
	आवत जावत तथा हिडडुल अवरुद्ध हुनु	१		१	१

माथि उल्लेखित प्रकोपको अवस्था र अनुकूलनका प्रयासको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा कमजोर भुवनोट, भौगोलिक विकटता र अनियमित वर्षाको कारण फलाखु खोला, धोवीखोला, घट्टेखोला र ससाना खहरेखोलाहरुले गर्दा धनजन र सामाजिक, भौतिक संरचनाहरुलाई क्षति गर्ने गरेकोले अन्य प्रकोपहरुको तुलनामा बाढी, पहिरो, खडेरी, आगलागी र असिनाले मानवीय जिवनयापनमा अधिकतम असर पारेको देखिन्छ तसर्थ स्थानीय तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग र समन्वयमा अनुकूलनका कृयाकलापहरु तत्काल कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिका र वडा तथा स्थानीय समुदायले प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३.५ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान

प्रकोपले सिर्जना गरेका असरहरु विश्लेषण गरी उमेर समूह, लिंग, सामाजिक स्तर, वर्ग र जातजाती अनुसार पर्ने र पारेको प्रभावहरुमा छलफल गरियो । प्रकोपका असरहरुले समुदायका वर्ग, जातजातिमा केकस्ता प्रभाव पारेका छन् र ति प्रभावहरु कुन समूहमा बढि असर गर्दछन् भन्ने सवालहरुमा छलफल गरि सबै भन्दा उच्च असर पर्ने लाई ३, मध्यमलाई २ र न्यून असर गर्नेलाई १ अंक दिएको थियो ।

तालिका १६ संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरुको पहिचान

प्रकोप	प्रकोपको असरहरु	संकटासन्नता वर्ग													
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
बाढी	आवतजावतमा अवरुद्ध, मानवीय क्षति, उत्पादनशील जग्गा क्षति, घर र	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१

प्रकोप	प्रकोपको असरहरू	संकतासन्नता वर्ग													
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
	खेतीयोग्य जग्गा क्षति ।														
सुख्खा खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी सृजना हुनु, पानीका मुहान सुक्नु, वन पैदावार सुक्नु ।	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१
आगलागी	वन्यजन्तुको वासस्थान नाश हुनु । महत्वपूर्ण तथा लोपोन्मुख जडिवुटि नाश हुनु । पानीका मुहान सुक्नु । वन पैदावारको पुनउत्पादनमा कमी हुँदै जानु ।	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१
पहिरो	आवतजावतमा अवरुद्ध, उत्पादनशील जग्गा क्षति, घर र खेतीयोग्य जग्गा क्षति, सामाजिक संरचना क्षति ।	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१
हावाहुरी	घर, गोठको छाना क्षति हुनु, विद्यालयको छानाक्षति	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१
असिना	वन्यजन्तुको वासस्थान नाश हुनु । फलफूल, अन्नवाली, तरकारी खेती नष्ट हुनु । पशुपालनको चरिचरणमा अवरोध हुनु । घरका छाना भत्किनु	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१
चट्यांग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु । मानसिक त्रास बढ्दै जानु	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय र कुखुरा, पशुचौपाहरु क्षति हुनु । मानसिक त्रास बढ्दै जानु	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१
मानव रोग	बर्षेनी आँउ, पखाला, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आउनु । महिलाहरुको पाठेघर सम्बन्धिको समस्या	३३	१	१	३३	२	१	३३	२	१	३३	२	३३	२	१

प्रकोप	प्रकोपको असरहरू	संकटासन्नता वर्ग													
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
	बढ्दै जानु ।														
तुषारो	अन्नवाली र तरकारी खेती नष्ट हुनु । आवतजावतमा समस्या हुनु । पशुपालनमा समस्या हुनु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
पशु रोग	पशुधनको क्षति हुनु । आम्दानीको स्रोत घट्दै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
कृषि रोग	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी पर्नु । स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१
हिमपात	तरकारी खेती नष्ट हुनु । आवतजावतमा समस्या हुनु । पशुपालनमा समस्या हुनु । जीविकोपार्जमा समस्या हुनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१

माथि उल्लेखित संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरूको तालिकाबाट यो स्पष्ट हुन्छकी स्थानीय स्तरमा देखापरेका तथा महसुश गरेका विभिन्न खालका प्रकोपहरूले स्थानीय स्तरका बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, विपन्न, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र दलित समुदायहरूलाई अधिकतम असर पार्ने गरेको देखिन्छ । यस्ता प्रकोपको असर उमेर समूहमा बालबालिका र वृद्धवृद्धाहरूमा उच्च, त्यस्तै लिंगको आधारमा महिलामा उच्च, वर्गको आधारमा विपन्नमा उच्च, सामाजिक स्तरको आधारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिमा उच्च र जातजातीको आधारमा दलितमा उच्च रहेको छ । गाउँपालिकाका वडा तथा समुदायमा देखापरेका सबैखालका प्रकोपहरूले स्थानीय जनजीवन, जीविकोपार्जनलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

३.६ वडाहरूको जोडागत जोखिम स्तरीकरण

यस कालिका गाउँपालिकाका हरेक वडाहरूमा प्राकृतिक तथा गैह्रप्राकृतिक रूपले सिर्जित प्रकोपहरूले सङ्कटासन्न वर्ग तथा समुदायहरूलाई पारेको असर पहिचान गरी विश्लेषण गर्दा मुख्यतया आर्थिक रूपले विपन्न, सामाजिक रूपमा पिछडिएका समुदायहरू र बालबालिकाहरू बढी सङ्कटासन्न रहेको पाईएको छ । यस क्रममा सङ्कटासन्नतायुक्त र सुरक्षित स्थान, भौगोलिक, सामाजिक संरचना, प्रकोपका घटनाबाट विगतमा भएको क्षतिको आँकलन, विपद् जोखिम व्यवस्थापनका अवसर र चुनौती जस्ता विषयको अध्ययन गरिएको छ । उक्त विधिको नतिजालाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १७ वडाहरुको जोडागत जोखिम स्तरीकरण

वडा नं.	१	२	३	४	५
१		१	१	१	१
२			३	४	५
३				४	५
४					४
५					
प्राप्त अंक	४	०	१	३	२
स्तर	१	५	४	२	३

माथि उल्लेखित तालिका अनुसार उच्च जोखिमका वडाहरु क्रमस पहिलो वडा नं. १, दोश्रो वडा नं. ४, तेश्रोमा वडा नं. ५, चौथोमा वडा नं. ३ र पाँचौमा वडा नं. २ पर्दछन् ।

३.७ प्रकोपको स्तरीकरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाक्रम तथा प्रकोप नक्शाडकनबाट पहिचान गरिएका कालिका गाउँपालिका अन्तर्गतका ५ वडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरु मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी स्तरीकरण गर्दै विश्लेषण गरिएको थियो । यस कालिका गाउँपालिका ऐतिहासिक समयरेखा र छलफलको आधारमा देखिएको विभिन्न प्रकारका जलवायुजन्य तथा गैह्र जलवायुजन्य प्रकोपहरुले सबै भन्दा बढी जीविकोपार्जनमा पारेको असर र प्रकोपको वारम्बारता साथै त्यसको असरको लेखाजोखा गरी जोखिम तथा प्रकोपको विश्लेषण गर्न तालिका मा जोडा विधिको प्रयोग गरी प्रकोप स्तरिकरण गरिएको छ ।

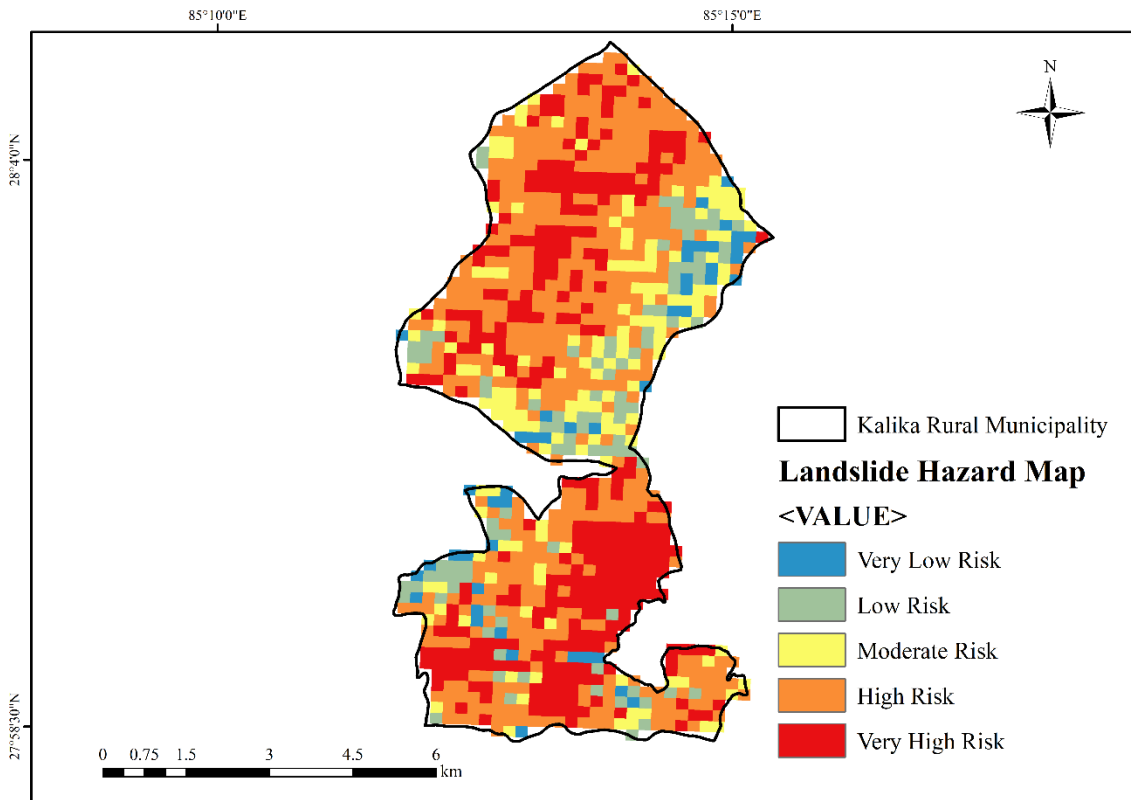
तालिका १८ प्रकोप स्तरीकरण

प्रकोप	बाढी	खडेरी	आगलागी	पहिरो	हावाहुरी	असिना	चट्याङ	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	तुषारो	पशु रोग	कृषि रोग	हिमपात
बाढी		बाढी	बाढी	पहिरो	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी
खडेरी			खडेरी	पहिरो	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	पशु रोग	कृषि रोग	खडेरी
आगलागी				पहिरो	आगलागी	आगलागी	आगलागी	वन्यजन्तु आतंक	आगलागी	आगलागी	पशु रोग	कृषि रोग	आगलागी
पहिरो					पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
हावाहुरी						हावाहुरी	हावाहुरी	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	हावाहुरी	पशु रोग	कृषि रोग	हावाहुरी
असिना							असिना	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	असिना	पशु रोग	कृषि रोग	असिना
चट्याङ								वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	चट्याङ	पशु रोग	कृषि रोग	चट्याङ
वन्यजन्तु आतंक									मानव रोग	वन्यजन्तु आतंक	पशु रोग	कृषि रोग	वन्यजन्तु आतंक

मानव रोग										मानव रोग	पशु रोग	कृषि रोग	मानव रोग
तुषारो											पशु रोग	कृषि रोग	हिमपात
पशु रोग												पशु रोग	पशु रोग
कृषि रोग													कृषि रोग
हिमपात													
प्राप्त बंक	११	८	५	१२	४	३	२	६	७	०	१०	९	१
स्तर	२	५	८	१	९	१०	११	७	६	१३	३	४	१२

समुदाय र गाउँपालिकास्तरीय कार्यक्रममा भएको व्यापक सहभागितामूलक छलफलबाट माथि उल्लेखित तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा मुख्य गरी क्रमश पहिरो, वर्षावाढि, पशु रोग, कृषिमा रोग, खडेरी, मानव रोग, वन्यजन्तु आतंक, आगलागि, हावाहुरी, असिना, चट्याड, हिमपात र तुषारोको प्रभाव देखिन्छ । कालिका गाउँपालिकाको कमजोर भुवनावट, अग्ला पहाड, भिरालो बस्ती, भौगोलिक विकटता रहेको र अनियमित वर्षाका कारण पहिरो र बाढीले वर्षेनी वनक्षेत्र, खेतीयोग्य जग्गा जमिन र मानवीय क्षति का साथै आवतजावतमा अवरोध हुने गरेको पाईन्छ । मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती र अन्नवालीलाई सुख्खा खडेरी र वन्यजन्तुले अधिकतम असर गर्ने गरेको छ ।

३.८ श्रोतहरुको विवरण तथा जोखिम नक्सा

चित्र १२ समग्र जोखिम नक्शा

मौसमी पात्रो (तालिका २०), ऐतिहासिक घटनाक्रमको समय रेखा विश्लेषण (तालिका १०) को माध्यमबाट एकिन गरिएका प्रमुख प्रकोपहरूले प्रभावित पारेका क्षेत्रलाई कालिका गाउँपालिकाको नक्सामा चित्रित गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाले तयार गरिएको तल उल्लेखित नक्सामा बाढी र पहिरोको दोहोरिन सक्ने स्थान र प्रभावित हुनसक्ने बस्ती तथा समुदाय देखाइएको छ । यस विधिको प्रयोगबाट कालिकागाउँपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरू, ती प्रकोपहरूबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोपबाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न समुदायहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । सुख्खा, पहिरो र बाढीको प्यारामीटर राखी Sentinel-2 Setelite data को आधारमा माथिको समग्र जोखिम नक्शा तयार गरिएकोछ ।

३.९ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो

स्थानीय मौसम र मौसमी अवस्था, वाली तथा प्रकोपमा आएको परिवर्तनबारे जानकारी हासिल गर्न परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । समुदायको ज्येष्ठ नागरीक, बुद्धिजीविसंगको छलफलबाट भएको जलवायु सम्बन्धि जानकारी विवरणका आधारमा तापक्रम, वर्षाको स्वरूप, विरुवाको व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप आदिमा आधारित यो पात्रो तयार गरिएको थियो । मौसमी पात्रो सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न विगतको करिब ३० वर्ष भन्दा पहिले र हालको बारे तुलनात्मक अध्ययन गरी प्रकोप, तापक्रम, वाली आदि हुने समयमा परिवर्तन आएको वा नआएको प्रस्ट समुदायमा देखिएको थियो । कालिका गाउँपालिकामा तयार पारिएको परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १९ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो

सम्मुखता का क्षेत्र	क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	जेठ	समयमा देखिएको परिवर्तन
तापक्रम	गर्मीका दिन	पहिले		१	२	४	४	३								गर्मीको समय उस्तै रहेता पनि अत्याधिक गर्मी १ महिना बढेका
		अहिले		२	४	४	४	३								
	जाडोका दिन	पहिले							१	२	३	४	४	३	१	जाडोका दिन २ महिनाले घटेको साथै अत्यधिक जाडो हुने समय पनि १ महिनाले घटेको
		अहिले								१	२	४	४	१		
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मौसमी वर्षा	पहिले			१	४	४	१								वर्षा १ महिनाले घटेको र १ महिनाले पछाडी सरेको
		अहिले				१	२	२	१							

सम्मुखता का क्षेत्र	क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन	
	हिउदे वर्षा	पहिले														पहिले	
		अहिले										१	१	१		हिउदमा वर्षा नहुने तर हिउ पर्न कमि भै वर्षा हुने गरेको	
प्रकोप को स्वरूप	हिमपात	पहिले								१	१	४	४	४	१	अहिले हिउ कम पर्न थालेको र हिउ पर्ने समय २ महिनाले कमि आयको	
		अहिले										३	३	१	१		
	तुसारे	पहिले							१	२	२						पहिले भन्दा
		अहिले	३							१	१						अहिलेको समय १ महिनाले घटेको
	खडेरीको घटना	पहिले															पहिले खडेरी
		अहिले	३	४										१	२		को प्रभाव भन्दा अहिले बढ्दो
	बाढी र पहिरोको घटना	पहिले			१	१											वर्षा हुने समयको परिवर्तन सँगै
		अहिले				३	४										बाढी पहिरोको घटनाक्रम पनि पछि सरेको
	जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरू	गाहु छर्ने र भित्र्याने समय	पहिले		४						४						पहिले जेष्ठमा फाफर छर्ने र
			अहिले			४				४							कार्तिकमा भित्र्याउने गरेकोमा हाल असारमा छर्ने र असोजमा भित्र्याउने गरेको
जौ छर्ने र भित्र्याने समय		पहिले		४							४					जौ पहिले मंसिरमा छर्ने जेष्ठमा	
		अहिले		४						४	३					भित्र्याइन्थ्यो भने हाल कार्तिक मंसिर तिर	

सम्मुखता का क्षेत्र	क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन	
																छर्ने जेष्ठमा भित्र्याउने गरेको	
भौतिक जानकारी	पानीको मूलफुटने	पहिले			१	२	३									पहिले हिउँ प्रशस्त मात्रामा पर्ने भएकोले हिउँदे मुलहरू चैत्र र वैशाखमा फुटने र वखे मुलहरू असार र श्रावणमा फुटने गरेकोमा हाल हिउ कमपर्ने कारण हिउँदे मुल नफुटने र वखे मुल मात्र फुटने गरेको	
		अहिले					३										
			पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा माथि र अहिले भन्नाले २, ३ वर्ष देखि यताको समय सम्झनु पर्छ														

नोट: अति उच्च प्रभाव परेको भए ४, उच्च प्रभाव ३ मध्यम प्रभाव परेको भए २ र न्यून प्रभाव परेको भए १ अंक जलवायु परिवर्तनका कारण हाल गर्मीका दिनहरू बढेका छन् भने जाडोका दिनहरू घट्ने क्रममा छन्। हिउ कम पर्न थालेको छ जसले गर्दा हिउँदे वर्षा हुने गरेको छ। यस्ता मौसमी परिवर्तनले गर्दा बाढी पहिरोको घटना झन बढ्ने क्रममा छ र यसले पार्ने जोखिम पनि उच्च रहेको छ। वखे वर्षा पर्ने समयमा पनि कमी सँगसँगै यसको मात्रा मा पनि कमी आएको छ जसले गर्दा पहिले खडेरीको प्रभाव थिएन भने अहिले यसको प्रभाव उच्च पाइएको छ। यस्ता फेरबदलले गर्दा बाली लगाउने तथा भित्र्याउने समयमा फरक आएको छ र अनिश्चितता रहेको छ।

३.१० जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण

प्राथमिकिकरणमा परेका जोखिमहरूलाई एकातर्फ र जीविकोपार्जनका स्रोतहरूलाई अर्कोतर्फ राखी सहभागितामूलक विधि द्वारा प्रत्येक जीविकोपार्जनका स्रोतहरूलाई प्रत्येक प्रकोपले पारेको प्रभावसँग तुलना गरी क्षति पुऱ्याउदैन, थोरै क्षति, केही क्षति र धेरै क्षतिको आधारमा ०, १, २, र ३ अंक क्रमशः प्रदान गरी सोही बमोजिम तलको तालिकामा विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका २०: जीविकोपार्जनक स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण

क्र स	प्रकोपहरू जीविकोपार्जनका स्रोतहरू	पहिरो	बाढी	पशु रोग	कृषि रोग	खडेरी	वान्यजगत् आतंक	आगलागी	असिना	चट्यांग	कुल अंक
१	प्राकृतिक स्रोतहरू										
१.१	जमीन	३	२	१	१	३	०	३	०	०	१३
१.२	पानीको स्रोत	३	३	२	२	३	०	२	०	०	१५
१.३	वन जङ्गल	३	३	०	०	३	०	३	१	१	१४
१.४	वन्यजन्तु	२	१	०	१	३	०	३	२	१	१३
१.५	जडिबुटी	३	३	०	०	३	०	३	१	०	१३
२	भौतिक स्रोतहरू										
२.१	सडक, बाटो	३	३	०	०	१	०	१	२	०	१०
२.२	खानेपानी	३	३	०	०	३	०	३	१	०	१३
२.३	विद्युत	३	३	०	०	३	०	१	१	१	१२
२.४	सिँचाइ	३	३	०	०	३	०	१	१	०	११
३	आर्थिक सम्पति										
३.१	कृषि	२	२	०	३	३	१	१	२	०	१४
३.२	पशु पालन	१	१	२	१	३	१	२	१	०	१२
३.३	रोजगार	१	१	१	१	१	०	१	०	०	६
३.४	व्यापार तथा उद्यम	१	१	१	१	१	०	१	०	०	
४	सामाजिक स्रोतहरू										
४.१	सामुदायिक भवन	२	२	०	०	१	०	१	१	१	८
४.२	विद्यालय र स्वास्थ्य चौकी	२	२	०	०	१	०	१	१	१	८
४.३	आमा समूह, बाल क्लब,	२	२	०	०	१	१	१	१	१	९
५	कृषि समूह										
५.१	मानवीय सम्पत्ती	२	२	०	०	१	०	१	१	१	८

जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमाथिको प्रभाव विश्लेषण गर्दा सबै भन्दा बढी असर वनमा परेको देखिन्छ र क्रमशः पानीका मुहानहरू, मानवीय तथा सिँचाइमा परेको देखियो । जोखिमहरूको विश्लेषण गर्दा बाढी, पहिरो र कटान र पटानले सबै

भन्दा बढी असर गरेको देखिन्छ र स्थानीय बसोबास, रहनसहनमा प्रत्यक्ष असर पारेको छ । यसबाट जलवायु परिवर्तनका कारण बाढी, खोला र खडेरीले सबै स्रोतमा बढि असर पारेको देखिन्छ ।

३.११ जोखिमको रूपरेखा

यस विधिको प्रयोगबाट कालिका गाउँपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरू, ती प्रकोपहरूबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोपबाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न क्षेत्रहरूको विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका २१ कालिका गाउँपालिकाको जोखिमको रूपरेखा

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने अनुमान
पहिरो	घर वस्तिहरू क्षेती, धनजनको साथसाथै खाद्यान्न र पशुपंक्षीको क्षति, विद्यालय, घर आदि जोखिममा	मानवीय क्षति, आर्थिक क्षति, पशु चौपायहरूको मृत्यु, घर तथा वस्ति जोखिममा, वनजंगलको क्षति, विद्यालय जोखिममा, स्थानीय सडकले पहिरोको जोखिम बढेको, बस्ती विस्थापित हुने सम्भावना, अनुकूलनका उपायहरू तत्काल नभएकोले भविष्यमा पहिरोको प्रकोप अझ बढ्न सक्ने ।
बाढी	बर्षै पिच्छे खेतीयोग्य जमिनको कटान, साथै मानव र पशुपंक्षीको क्षति ।	मानवीय क्षति, आर्थिक क्षति, पशु चौपायहरूको मृत्यु, स्थानीय सडकहरू क्षति
पशु रोग	पशुधनको क्षति, आम्दानीको स्रोत घट्दै गएको	पशुहरूमा तथा खेति बालिमा नयाँनयाँ अज्ञात रोग, किराहरू देखा पर्न सक्ने ।
कृषि रोग	कृषिजन्य उत्पादन घटेको, उत्पादन भएको अन्न बचाएर राख्न नसकेको, बिषादी प्रयोग गर्नुपर्दा लगानी र खर्च बढेको, बिषादीको प्रयोग गरिएको ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरू बढ्दै जाने, रसायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपूर्ति बढ्ने, ठूलाठूला कृषियोग्य जमिनहरू घडेरीमा परिणत हुने र शहरको विकास हुने ।
खडेरी	पानीका मुहान सुकेको, खेतीपाती समयमा नलाग्नु, उत्पादन घटनु, रुख बिरुवा र खेती सुक्ने गरेका पशुपालनमा असर	उत्पादनमा कमी, खाद्यन्न संकट, भोकमरी, महामारी, जैविक विविधतामा हास, मरुभूमिकरण हुन सक्ने, कुनै पनि अनुकूलनका उपायहरू नअपनाईएकाले भविष्यमा जोखिम बढ्ने संभावना रहेको छ, पशुपालन व्यवसाय संकटमा पर्नसक्ने, जडीबुटीहरू लोप हुन सक्ने तथा फलफुल उत्पादनमा कमी हुने
मानव रोग	आँउ, झाडापखाला, टाईफाइड, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आदीको संक्रमणमा वृद्धि, गृहिणी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालकले क्षमता अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न नसक्ने, मानसिकख बिचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु, दक्ष स्वास्थ्य जनशक्तिकोमा बढन, स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूमा भीड हुनु, खर्चमा वृद्धि हुनु, घरभित्र हुने वायु प्रदुषणका कारणले खाना बनाउने समयमा घरभित्र धेरै समय बिताउने गृहिणी	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पियपदार्थहरूको प्रयोगले सबै स्थानीयहरू, विशेष गरी महिला तथा बालबालिकामा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्छ । दूषित खाद्य पदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरूको फैलावट बढ्नेछ । आमाहरू सुरक्षित पोषण नपाएर कमजोर हुने, गर्भमै बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता हुने जस्ता समस्याबाट ग्रसित हुनेछन्, बच्चाहरू कुपोषित हुन सक्नेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नेछ, स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने अनुमान
	महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थीलाई श्वासप्रश्वास सम्बन्धी समस्या बढ्दै गएको छ ।	हुनेछ, खर्च वृद्धि हुनेछ । महिलाहरूलाई पाठेघर सम्बन्धिको समस्या बढ्दै जाने देखिन्छ ।
वन्यजन्तु आतंक	बाँदर, दुम्सी, स्यालको संख्यामा वृद्धि भएको, अन्नवाली तरकारी वाली र फलफूल खेती नोक्सान गर्ने गरेको । घरपालुवा जनावरहरू गोठालो गएको अवस्थामा भालु, बाघ, चितुवाले बाखाहरू खाइदिएको, स्थानीयहरूलाई मनोवैज्ञानिक असर	बाँदर, दुम्सी, स्यालको संख्यामा वृद्धि हुनेक्रम बढ्दै गएमा बस्ती स्थानान्तर हुनसक्ने देखिन्छ ।
आगलागी	विभिन्न समयको आगलागीले वार्षिक रूपमा उल्लेखनीय घरगोठहरू जलेर क्षति भएको, मानवीय क्षति, चोटपटक लाग्नु, वनका साना बिरुवा र किरा फट्याङ्गाको लोपोन्मुख जीवजन्तुको वासस्थानको विनाश भएको	वन जंगल विनास, पशु पंक्षी तथा वन्यजन्तुको मृत्यु तथा लोप, घाँसपातमा कमी, काठ पैदावरको समस्या
हावाहुरी	मकै, धान खेती नष्ट गरिदिने र उत्पादनमा कमी हुने, घर गोठ, विद्यालयहरू छानाको उडाएको, पठनपाठन बन्द भएको, मानसिक बिचलन पैदा भएको, मर्मतका लागि थप रकमको यवस्थापन गर्नु परेको, फलफूलको बोटहरू भाँचिदिएको	भविष्यमा हावाहुरीका घटनाहरू वृद्धि भई कृषि क्षेत्रमा हुने क्षति बढे तापनि भौतिक पूर्वाधारमा कम क्षति पर्ने देखिन्छ ।
असिना	खेतीको फूल र परागसेचन प्रक्रियामा असर, फलिसकेको अन्नलाई हानी भई उत्पादनमा कमी आएको, घरपालुवा पशुपंक्षीलाई असर गरेको ।	अन्न बालि तथा फलफुलमा क्षति, बोटबिरुवामा क्षति, घाँसपातमा क्षति ।
चट्याङ्ग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु, मनोवैज्ञानिक असर	गोठ राख्ने चलन क्रमश हट्दै जाने, पशुचौपाया उन्नत जातको बहुवापालनक्रम बढ्ने छ, अत उच्च क्षेत्रमा चट्याङ्गसँगका पशुचौपाया र गोठालाको सम्मुखता घट्नेछ, ग्रामिण विद्युतीकरणसँगै अर्थिकको व्यवस्थाले घरमा चट्याङ्गको प्रभाव कम पर्ने छ ।
हिमपात	बेमौसमी हिमपातले गर्दा हिमाली तथा उच्चपहाडी भेगको अन्नवाली को उत्पादनमा कमी आएको ।	अनियमित हिमपात कारण हिमाली तथा उच्चपहाडी क्षेत्रको वसाई विस्थापित हुने देखिन्छ ।
तुषारो	तुषारोले गर्दा हिमाली तथा उच्चपहाडी भेगको अन्नवाली र आलुखेती को उत्पादनमा कमी आएको ।	तुषारो को कारण हिमाली तथा उच्चपहाडी क्षेत्रको खेतीपाती उत्पादन मा असर पर्दा बसोबासमा नकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।

३.१२ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको खाका २०७६ ले १० वटा विषयगत क्षेत्र र यस विधिबाट कालिका गाउँपालिकामा विगत ३० वर्ष पहिले देखि हालसम्म जलवायुमा देखिएको परिवर्तनले विभिन्न क्षेत्रगत प्रभाव तथा हालको अवस्था र भविष्यको अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ । पहिलेको अवस्थाबाट वर्तमान अवस्थामा भएको परिवर्तन र भविष्यमा पार्न सक्ने नकारात्मक असरको चित्रण गरिएको छ । जसले जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असरबाट अनुकूलित हुन गर्नुपर्ने कामहरूको प्राथमिकीकरण र लेखाजोखा गर्न मद्दत भएको छ ।

तालिका २२ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा		
प्रयास पानी र परम्परागत सिचाईको अवस्था अव्यवस्थित थियो खेतवारी उर्वराशक्ति राम्रो थियो, अधिकतम प्रांगारीक र गोठमलको प्रयोग गरिन्थ्यो । स्थानीय जातको विउको प्रयोग, धान, गहुँ, मकै, कोदो, आलु राम्रो फल्थ्यो र पानी धेरै तथा समयमा पशुधरो । वातावरण स्वच्छ थियो, स्थानीय जातका पशुपालन गरिन्थ्यो र चौपायाहरू धेरै पाउने चलन थियो ।	कुलो सिचाईको व्यवस्था व्यवस्थित हुँदै गरेको, खेतवारीमा रासायनिक मलको अत्याधिक प्रयोग हुने गरेको, उन्नत खेती र विउविजनको प्रयोग, अन्नवालीमा आधुनीकता तिर उन्मुख भएको, पानी समयमा नपर्ने, बाढी पहिरोले खेत वगाउने, कटान गर्ने, मिचाहा प्रजातिले असर गर्ने गरेको, विषादीको अधिकतम प्रयोग, उन्नत जातको पशुपालन शुरु गरिएको, गाईवस्तु पाल्ने चलन कम हुँदै गएको ।	पक्की तथा व्यवस्थित सिचाई कुलो निर्माण । पानीका मुहानहरू सुक्ने सम्भावना, प्रांगारिक मलको प्रयोग घट्ने, रासायनिक मलको प्रयोग बढ्ने र किटनाशक विषाधिहरूको अत्याधिक प्रयोग हुने । स्थानीय विउविजनको लोप हुने, खाधान्न अभाव तथा भोकमरी हुन सक्ने, बाढी, पहिरोले खेतीयोग्य जमिनमा धेरै क्षती गर्न सक्ने, पानीको समस्या झन बढ्दै जानसक्छ जसले गर्दा कृषि उत्पादनमा कमी आउनेछ, स्थानीय प्रजातीको पशुचौपाय लोप हुनसक्ने, उन्नत जातका पशुपालनमा वृद्धि हुने ।
वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण		
९० प्रतिशत भु-भाग वनले ओगटेको, घना जंगल थियो जंगलीजनावर र चराचुरुङ्गी हरू प्रसस्त देखि पाईन्थ्यो । प्रयास मात्रामा जनावर र चराचुरुङ्गी देखि पाईन्थ्यो । जडीवुटीमा हरो, बरो, अमला, सिन्काले, चिराईतो आदि प्रयास पाईन्थ्यो ।	वनको घनत्वमा कमी तथा पातलो हुँदै गएको वन्यजन्तुहरू लोप भैसकेको छिटफुट स्याल, मृग, घोरल देखिने गरेको र बाँदर, दुम्सिको संख्यामा वृद्धि भएको देखिन्छ । स्याल, मृग र बाँदर बाहेक सबै वन्यजन्तु लोप हुँदै गएको । हरो, बरो, अमला, दालचिनी, लोक्ता बाहेक सबै लोप भएको ।	वन पातलो हुँदै जाने क्रम नरोकिए जैविक विविधतामा कमी आउन सक्नेछ, । जनावर र चराचुरुङ्गीहरू लोप भएर देखि नपाईने । जनावरहरू पूर्णरूपमा लोप हुने, पशुपक्षी सकिने, जडीवुटी पनि पूर्णरूपमा लोप हुने र बादरको संख्यामा वृद्धि हुने । सबै खालका जडिवुटीहरू लोप भएका हुनेछन् ।
जलश्रोत तथा उर्जा		
पानीका मूल तथा मुहानहरू प्रयास थिए र पानीको स्रोत राम्रो, आकाशे पानी समय समयमा पर्दथ्यो, घना जंगल, दाउरा, घाँस नजिकै पाउदथ्यो । दाउरा र टुकी वक्तिको प्रयोग गरिन्थ्यो ।	वन पातलो भएको कारण पानीको मुहानहरू चाँडै सुक्ने गरेको, हाल उर्जाको रूपमा सोलार बत्ति, छिटफुट एल.पि.ग्यासको बढी प्रयोग भएको, जंगल मासिदै तथा पातलो हुँदै गएकोले घाँस, दाउरा पाउन धेरै टाढा जानुपरेको, सा.व. संरक्षणमा वृद्धि भएको ।	वर्षेनी भुकम्पको पराकम्पन र वनको चापमा वृद्धि भईरहेकोले सुख्खा खडेरी, खण्डवृष्टि, अतिवृष्टी हुने, अवस्था आउन सक्छ, पानीको मुहानहरू, सुक्दै जान्छन्, भविष्यमा जमिन मुनीको पानी सुक्न सक्ने सम्भावना, सोलार र विजुलीको अधिकतम प्रयोग भई नयाँ नयाँ उर्जाको अविष्कार हुनेछन्, लघु विद्युत आयोजना र राष्ट्रिय प्रसारण निर्माण हुन सक्ने र प्रयास विद्युतीय सुविधा हुने ।
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई		
विषादी रहित पोषणयुक्त भोजन हुन्थ्यो ।	अधिकतम रासायनिक मल, बिउ को प्रयोग भैरहेको छ ।	रासायनिक विषाधिको प्रयोग भएको खाद्यान्नले नयाँ नयाँ रोगहरू देखा पर्नेछ । मानीस ख्याउटे, पुडका, अपाङ्ग हुने
ताजाताजा फलफुल, माछा, मासु, दुध,	नया नया रोगहरू देखा पर्दै गरेको ।	मानिस ख्याउटे, पुडका हुने र महिलाको

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
दही, घ्यू, मह, आदि प्रयाप्त पाईन्थ्यो		पाठेघर समस्या साथै गर्भ तुहिने हुन सक्छ ।
मानव रोग कमी, स्वास्थ्य चौकी थिएन ।	स्वास्थ्य चौकी तथा उपचार गर्ने ठाउँ हरू बढ्दै गएको ।	ठूलाठूला स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्थापना हुन सक्ने ।
प्राकृतिक उपचार, जडीबुटी, धामीझाँक्रो व्यापक प्रयोग गरिन्थ्यो ।	मानवीय स्वास्थ्य मा सुधार हुने गरेको ।	अस्पतालको पहुँचमा वृद्धिसँगै वडा स्तरमा अस्पतालको सुविधा हुन सक्ने ।
औँलो, झाडा पखाला जस्ता रोगहरु घेरै देखिन्थ्यो । धामी, झाँक्री को अत्याधिक प्रयोग ।	स्वास्थ्यकर्मीको संख्यामा वृद्धि, चेतनामा वृद्धि ।	एम्बुलेन्सको प्रयाप्त व्यवस्था हुन सक्ने ।
जलवायु जन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन		
समयमा वर्षा हुन्थ्यो, तापक्रम समय अनुकूलन थियो, उर्वराशक्ति प्रसस्त थियो, पानीको स्रोतहरु प्रसस्त थियो हावापानीको प्रभावका कारण उत्पन्न रोगहरु कम थियो । वन विनास थिएन, बाढी कम हुन्थ्यो । वन्यजन्तु प्रसस्त थिए, जडीबुटी प्रचुर मात्रामा पाईन्थ्यो । समयमा पानी पर्ने तर पहिरोको जोखिम कम थियो ।	वर्षा ढिलो हुने गरेको । तापक्रम वृद्धि, उर्वराशक्ति घट्दै गएको, पानीका स्रोतहरु सुक्दै गएको रोगको मात्रा बढेको वन विनासमा वृद्धिका कारण बाढी तथा पहिरोको प्रकोप रहेको वन्यजन्तुको संख्यामा कमी पानी कम पर्ने हुदा बाढी र पहिरोले क्षति पुऱ्याएको ।	अतिवृष्टि तथा अनावृष्टि हुन सक्ने । प्रतिकूल तापक्रम, उत्पादनमा कमी, पानीका स्रोतहरु कहाँ कम हुने । मानवीय रोग बढ्दै जाने । वन सम्पदाको अस्तित्व खतरामा, वन्यजन्तु लोप हुने सम्भावना, जडीबुटी लोप हुनेछन । अग्ला पहाड तथा हिमश्रृंखलाहरुमा व्यापक रूपमा पहिरोले क्षति गरेको हुनेछ ।
स्थानीय ग्रामिण तथा शहरी बस्ती		
जनसंख्या कम थियो । पातलो बस्ती थियो । सरकारी कार्यालयहरु टाढा थिए सामान्य गोरेटो बाटोको व्यवस्था थियो । सामान्य माटोढुंगा र काठले बनेका घरहरु थिए, खानेपानी योजना तथा विद्यालयहरु थिएन ।	पक्की घरहरु निर्माणका कामहरु बढिरहेको । सरकारी कार्यालय र गैसस हरूको कार्यालय स्थापनाको क्रम बढ्दो रहेको गाँउ तथा बस्ती स्तर सम्म मोटरबाटो विस्तारको कार्य भैरहेको । घरको सडकख्यामा वृद्धि भएका छ । खानेपानी योजना सञ्चालनमा छन । सामान्य मोटर बाटोको निर्माण भएको छ । विद्यालय भवनको निर्माण भएको ।	बढ्दो शहरिकरणले खेतीयोग्य जग्गा कम हुदै जानेछ । समुदायको पायक पर्ने गरी सरकारी तथा गैससहरु नजिक रहने र भौतिक संरचनामा व्यापकता रहने । गाँउ तथा समुदायमा पक्की बाटो हुने । प्रयाप्त यातायात सुविधा रहने छ । पक्की घर, पक्की बाटो, विद्यालयको पूर्वाधारमा वृद्धि, खानेपानी तथा सिँचाइको राम्रो व्यवस्था हुनसक्ने छ ।
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार		
परम्परागत जिवन शैली थियो । कुनैपनी उद्योग स्थापना भएका थिएनन । सडक तथा यातायातका साधनहरु नभएकाले हिडैरै नै आवतजावत गरिन्थ्यो ।	स्थानीय स्तरमा वडा तथा समुदायहरु सम्म कच्ची सडकहरुको टूयाक खोलिएका सामान्य ससाना उद्योगहरु स्थापना हुन थालेका छन् ।	गाउगाउ तथा बस्तीस्तर सम्मका सबै बाटोहरुमा कालोपत्रे गरिएको हुनेछ । ठूलाठूला उद्योगहरु स्थापना भई रोजगार सृजना हुनेछन् ।
पर्यटन एवं प्राकृतिक एवं सास्कृतिक सम्पदा		
पर्यापर्यटनको पहिचान थिएन	पर्यापर्यटनका लागि ओझेलमा परेका सांस्कृतिक सम्पदाहरुको खोजी भैरहेको छ	गाउँपालिका स्तरका प्राकृतिक तथा सास्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण तथा

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
		संवर्धन हुदा आन्तरिक र वाह्य पर्यटकहरुको गन्तव्य हुनेछ ।
लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशिकता जिविकोपार्जन र शुसासन		
सरल जिवन शैली थियो । सामाजिक कार्यका अधिकतम जनश्रमदान गरिन्थ्यो । सर्वसम्मत र सामाजिक सम्मान तथा मर्यादाको विश्वास हुन्थ्यो ।	मानव अधिकारको प्रत्याभुतिका लागि आवाज उठिरहेका छन् । सामाजिक श्रमदानमा कमि हुदै गएको छ । सामाजिक सुशासन हुने गरेको छ ।	लोकतान्त्रिक पद्धति र लोकतन्त्रको प्रत्याभुति हुनेछ । सामाजिक श्रमदान हुनेछैन र सबै परनिर्भर हुनेछन् । भ्रष्टाचार र अनियमितता गर्ने गराउने दुवै पक्षलाई कारवाहीको कडा कानुनी राज्यको प्रत्याभुति हुनेछ ।
जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास तथा अनुगमन		
सामाजिक सम्मान प्रदान गरिन्थ्यो । सामाजिक कार्यमा सर्वसम्मत निर्णय तथा सहमतिमा कार्य संचालन गर्ने गरिन्थ्यो ।	सामाजिक सुशासन हुने गरेको छ । सामाजिक कार्यमा केही सचेत नागरिकहरुको चासो बढेको छ ।	सुशासन युक्त समाजको निर्माण हुनेछ ।

३.१३ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरु तथा संभावित जोखिम र तिनहरुले वन जङ्गल, जैविक विविधतामा, कृषि र जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउनु यस विश्लेषणको उद्देश्य रहेको छ ।

३.१३.१ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरु तथा संभावित जोखिमहरुले वनको अवस्थामा तथा जैविक विविधतामा के कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउन यस विधिको प्रयोग गरीएको थियो । समूहमा छलफल र अन्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरुलाई उच्च—३, मध्यम—२ तथा न्यून—१ वर्गमा विभाजन गरी वन प्रजातीमा परिवर्तन, जीवजन्तुका प्रजातीमा परिवर्तन, वनको अवस्था, यसका संयोजन तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा कस्तो परिवर्तन आएको छ भनी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका २३ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरु	वन प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	वनको अवस्था/गुणस्तर	संयोजन	वनको पारिस्थितिकीय प्रणाली सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	पहिरो	२	२	१	१	२	८
२	बाढी वर्षा	२	२	१	२	२	९
३	पशुरोग	१	२	१	१	१	६
४	कृषिमा रोग	२	२	३	१	३	११
५	खडेरी	३	२	२	१	२	१०
६	मानव रोग	१	१	२	१	१	६
७	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	१	५
८	आगलागी	३	३	३	२	३	१४
९	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
१०	असिना	२	३	२	३	१	११
११	चट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५

क्र.सं.	जोखिमहरू	वन प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	वनको अवस्था/गुणस्तर	संयोजन	वनको पारिस्थितिकीय प्रणाली सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१२	हिमपात	१	१	१	१	१	५
१३	तुषारो	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.६१५	१.६१२	१.५३८	१.३०७	१.५३८	

३.१३.२ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरूले कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको प्रभाव विश्लेषण गर्नलाई यो विधि प्रयोग गरिएको थियो । समूहमा छलफल र अन्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरूलाई उच्च—३, मध्यम—२ तथा न्यून—१ वर्गमा विभाजन गरी प्रमुख बालीहरूलाई आधारमानी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका २४ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरू	खेती प्रणालीमा परिवर्तन	कृषि भूमिमा बसोबास गर्ने जीवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	कृषिजन्य उत्पादन गुणस्तर	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको	जम्मा
१	पहिरो	३	२	२	२	९
२	बाढी वर्षा	३	२	३	३	११
३	पशुरोग	१	१	१	१	४
४	कृषिमा रोग	३	३	२	२	१०
५	खडेरी	३	२	२	२	९
६	मानव रोग	२	१	२	२	७
७	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	४
८	आगलागी	१	२	१	१	५
९	हावाहुरी	१	१	१	१	४
१०	असिना	२	२	२	२	८
११	चट्याङ्ग	१	१	१	१	४
१२	हिमपात	२	१	२	२	७
१३	तुषारो	२	१	२	२	७
	औसत	१.९२३	१.५३८	१.६९२	१.६९२	

यस गाउँपालिकाको कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर बाढी र कृषिमा रोगले परेको छ । बाढीले उत्पादनशिल खेतियोग्य जमिन कटान गरेकोले उत्पादकत्वमा कमी आएको देखिन्छ । कृषि बाली तथा फलफूल र तरकारिका विभिन्न खालका रोगकिराले स्थानीय प्रजातिको लोप हुँदै गएको । आयातित वीउविजन बाट फाईदा लिन नसकेको देखिन्छ ।

३.१३.३ जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा भएका खोलानाला, पानीका मुहानमा जलवायु परिवर्तनले परेको असर विश्लेषण गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । एकातिर जोखिमहरू राखेर र अर्कोतिर पानीका स्रोतहरूमा रहेका वनस्पति र जीवजन्तुमा परिवर्तन, पानीको गुणस्तरमा परिवर्तन, पारिस्थितिकीय प्रणालीको संयोजन तथा तिनका सेवामा परिवर्तन राखी जोखिमको अवस्था विश्लेषण गरिएको थियो । समूहमा छलफल र अन्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो

तालिका २५ जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र स	जोखिमहरू	वनस्पती जल प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	पानीको अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	पहिरो	३	२	२	१	२	१०
२	वाढी वर्षा	३	२	२	२	२	११
३	पशुरोग	२	२	२	२	२	१०
४	कृषिमा रोग	२	२	२	२	२	१०
५	खडेरी	२	२	२	१	२	९
६	मानव रोग	२	१	२	१	१	७
७	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	१	५
८	आगलागी	१	१	१	२	१	६
९	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
१०	असिना	१	१	१	२	१	६
११	चट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५
१२	हिमपात	१	१	१	१	१	५
१३	तुषारो	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.६१५	१.३८४	१.४६१	१.३८४	१.३८४	

यस गाउँपालिकाको जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर पहिरो र कृषिमा रोग, पशु रोगले परेको छ । वाढी पहिरोले पानीका मुहानहरू परिवर्तन हुने, पानी प्रदुषित हुने र कृषि तथा पशु रोगले वातावरण प्रदुषित हुने भएकोले मानवीय स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर परेको देखिन्छ ।

३.१३.४ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको तुलनात्मक रूपमा जोखिम विश्लेषण

विभिन्न पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको विश्लेषण गरे पश्चात निम्न बमोजिमको तालिकामा राखी तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका २६ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा तुलनात्मक जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र स	पारिस्थितिकीय प्रणाली	विविधता	अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परिवर्तन	जम्मा	औसत
१	वन पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.६५३	१.५३८	१.३०७	१.५३८	६.०३६	१.५०९
२	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.७३०	१.६९२	०.००	१.६९२	५.११४	१.७०४
३	जल पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.४९९	१.४६१	१.३८४	१.३८४	५.७२८	१.४३१

माथि उल्लेखित प्रमुख ३ वटा पारिस्थितिकीय प्रणालीहरू वन, कृषि तथा जल क्षेत्रहरूलाई उपरोक्त विश्लेषणबाट जलवायु परिवर्तनका जोखिमहरू कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा नै तुलनात्मक रूपमा बढी भएको देखिन्छ । कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा सुख्खा खडेरी साथै खोलाले खेतीयोग्य जग्गा कटान, खहरेखोलाले ढुंगा, बालुवा र माटो थुपार्ने गरेकोले कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा असर देखिएको हो । यसको साथै वन र जल क्षेत्रमा पनि प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

परिच्छेद ४ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान

४.१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीतिहरू

विपद्जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तनका असरहरूको सामना गरी रूपान्तरित सहज जीवनयापन गर्न सक्ने अवस्थाको सिर्जना गर्ने प्रक्रिया, स्थानीय परिस्थिति अनुसार अल्पकालीन, मध्यमकालिन तथा दीर्घकालीन अनुकूलनका रणनीतिहरूको अवलम्बन गर्न सकिन्छ । यस रणनीति तथा उपायहरू अवलम्बन गरी गाउँपालिकाले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना कार्यान्वयनमा सबै सरोकारवालाहरूको सहयोगमा सम्पन्न गरिने छ । विपेशगरी गाउँपालिकाले अति प्रभावित क्षेत्र, वर्ग, समुदाय, घरधुरी तथा व्यक्तीहरूलाई प्राथमिकताका साथ निम्नानुसारका रणनीतिहरू अवलम्बन गर्नेछ ।

- अति सम्बेदनशील, अनुकूलनका क्षमता कम भएका वर्ग, समुदाय र घरधुरीलाई जलवायु परिवर्तनका असरसंग सामना गर्नको लागि सहयोग गर्ने ।
- अति जोखिम वर्ग, समुदायका घरपरिवारहरूलाई जीविकोपार्जनकालागि प्राथमिकता दिने ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा जोखिम वर्ग, घरधुरीलाई जोखिम वहन गर्नसक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- तत्कालिन, अति महत्व र जलवायु परिवर्तनका प्रभावमा परेकाहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन योजनाका महत्वपूर्ण कृयाकलापहरूलाई स्थानीय योजनामा मुलप्रवाहीकरण गर्ने ।

४.२ विषयगत क्षेत्र अनुसारका रणनीतिहरू

- कृषि: परिवर्तित जलवायु अनुसार सुख्खा सहने वा सुख्खामा हुने तथा बढि पानी लाग्ने क्षेत्रमा हुने वालीनालीका प्रजाति लागउन सहयोग गर्ने ।
- वन: जैविक विविधता संरक्षण, पारिस्थितिकीय प्रणाली संरक्षण, आगलागी नियन्त्रण, रिचार्ज पोखरीको प्रवर्धन तथा फलफुल खेतीलाई प्राथमिकता दिने ।
- स्वास्थ्य: पानीजन्य र हावाजन्य रोगहरूद्वारा प्रभावित अति विपन्न घरपरिवारहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- खानेपानी तथा सिंचाई: खानेपानी तथा सिंचाईका लागि पानी उपलब्ध गराउन पानीका मुहान संरक्षण, लघुसिंचाईका उपायहरू संचालन गर्ने ।
- क्षमता अभिवृद्धि: विपद् व्यवस्थापन, कृषि, आगलागी नियन्त्रण, कृषिवन दक्षता सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

परिच्छेद ५ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

५.१. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान

संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषणको आधारमा तय भएका सम्भावित क्रियाकलापहरू र पालिका, वडा तथा समुदायस्तरमा भएका विभिन्न छलफलहरूबाट जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएका छन् । यसका लागि सम्भावित प्रकोपहरू, त्यसले असर पारेका जीविकोपार्जनका स्रोतहरू, असरसंग जुध्न गरिएका उपायहरू तथा उपयुक्त उपायहरूको बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका २७ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुध्ने उपायहरू	के ति उपय हरुले काम गरेका छन् ?	के ति उपय हरु दिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण
पहिरो	खेतीपाती, खेतीयोग्य र वनक्षेत्र कटान हुनु, आवतजावतमा अवरुद्ध,	खेतीयोग्य जमिन साघुरिदै, उत्पादकत्वमा कमी, खानेपानी र सिचाईकुलो क्षति, पशुपंक्षी मर्ने,	स्थानीय जग्गाधनीको प्रयासमा ढुंगाले छेकवार गरेको	छैन	छैन	तारजाली तटबन्ध, वृक्षारोपण, डालेघास रोपण, सिचाई कुलो मर्मत, खानेपानी मर्मत
बाढी, वर्षा	खेतीयोग्य जमिन कटान हुनु, आवतजावतमा अवरुद्ध,	नदि, खोला फराकिलो हुँदैजाने, खानेपानी र सिचाईकुलो क्षति, पशुपंक्षी मर्ने,	स्थानीय जग्गाधनीको प्रयासमा ढुंगाले छेकवार गरेको	छैन	छैन	तारजाली तटबन्ध, वृक्षारोपण, डालेघास रोपण, सिचाई कुलो मर्मत, खानेपानी मर्मत
पशुमा रोग	उत्पादनमा कमी, पशुपालन, कुखुरापालन,	स्थानीय नस्रहरू समाप्त हुनु, रोगको संक्रमण बढ्नु, उत्पादनमा कमी	स्थानीय जडिवुटीको प्रयोग	छैन	छैन	पशु प्राविधिक तालिम, पशु बिमा
कृषि रोग	अन्नवाली, तरकारी वाली, फलफूल खेती, नगदेवाली	स्थानीय वीउविजन पाउन छोड्नु, नयां नयां रोगकिरा देखापरेको, खाद्यान्न वालीको मुल्यवृद्धि, वीउमा रोगकिरा, रासायनिक मल	परम्परागत चालचलनमा सिमित	छैन	छैन	अर्गानिक विषाधी सम्बन्धि तालिम र सहयोग, कृषि प्राविधिक तालिम, वाली बिमा
खडेरी	वनस्पति सुक्नु, अन्नवाली र तरकारी वाली सुकेर नाश हुनु, फलफूल	उत्पादनमा कमी हुनु, भोकमरी हुनु, पानीका मुहानसुक्नु, जग्गाको बाझोपना बढ्नु,	आकाशे पानीको पर्खाईमा रहेको, खाद्यान्न खरिद गर्नुपर्ने, खोरिया फडानी बढ्नु	छैन	छैन	बेमौसमी तरकारीखेती, आधुनिक खेती प्रणालीको विकास, टनेलखेती, आधुनिक खेती प्रणाली

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुध्ने उपायहरू	के ति उपय हरुले काम गरेका छन् ?	के ति उपय हरु दिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण
	सुकनु	मानवीय स्वास्थ्यमा असर, कुपोषण बढनु, जैविक विविधतामा असर				
मानव रोग	खाद्यबाली, नगदेबाली खेती, जडीबुटी संकलन, ज्यालामजदुरी, पशुपालन, जागिर, व्यापार	आउँ पखाला, ज्वरो, आँखा पाक्ने रोग, टाईफाईड आदीको संक्रमणमा वृद्धि, कृषक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालक, जागिरेले क्षमता अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न नसक्नु, मानसिक बिचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु	झारफुक गर्ने, स्थानीय जडिबुटीको प्रयोग गर्ने	छैन	छैन	आयुर्वेदिक औषधिको पहिचान र प्रयोग, जनचेतनामूलक कार्यक्रम, प्राथमिक उपचार सम्बन्धि तालिम तथा प्राथमिक उपचार सामग्री वितरण, स्वास्थ्य ईकाईको सबलिकरण, पानीको शुद्धिकरण, पोषण सम्बन्धि तालिम, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, कोभिड-१९, कोरोना जस्ता महामारीका लागि क्वारिन्टिन तथा होल्डीङ सेन्टर सहित अत्यावश्यक उपचार व्यवस्था गर्न
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय क्षति, पशुचौपायाको क्षति, कुखुरा क्षति, अन्नबाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान	मनोवैज्ञानीक असर, त्रसित हुनु, जीविकोपार्जनमा असर	डम्फु, ढोलर जस्तापाता बजाउनु, मानिस कराउनु	छैन	छैन	होर्डिङ बोर्ड, पोस्टर टास्ने, जनचेतनामूलक तालिम, जैविक विविधता तालिम, खेतीपातीमा परिवर्तन
आगलागी	लेकाली भुभागको अन्नबाली नष्ट हुनु, परम्परागत योगमा रहेका जडिबुटी पाउन छोटो हुनु, जडिबुटी नष्ट हुनु	जडिबुटी पाउन छोटो हुनु, जनधनको क्षति, पशुपंक्षीको वासस्थान नाश, वन्यजन्तु लोप हुनु	घर वरिपरी	छैन	छैन	अग्नी नियन्त्रण तालिम र प्रविधि सहयोग, होर्डिङ बोर्ड स्थापना, जैविक विविधता तालिम, जनचेतनामूलक तालिम, गोष्ठी
हावाहुरी	अन्नबाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती	अन्नबाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान	स्वयम् ले आआफनो घरगोठ मर्मत	छैन	छैन	बाली बिमा, प्राविधिकको डिजाईन तथा नक्सानुसार बलियो संरचना निर्माण गर्ने

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुध्ने उपायहरू	के ति उपय हरुले काम गरेका छन् ?	के ति उपय हरु दिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण
	क्षति, पशुपालनमा असर, जागिर, व्यापार, आवतजावतमा असर	पुरयाउने र उत्पादन मा कमी हुने, घर गोठ, विद्यालयहरूका छानाको उडाएको, मनोवैज्ञानिक असर पर्नु, जीविकोपार्जनमा असर	गरेको विद्यालयहरू लाई स्थानीयको श्रमदान बाट पुननिर्माण गर्नेगरेको ।			।
असिना	लेकाली भुभागमा खेतीपाती नष्ट हुनु, नगदेवाली नष्ट, वन्यजन्तु को वासस्थान नाश	लोपोन्मुख वन्यजन्तुको लोप हुनु, खाद्यान्न वाली नष्ट, नगदेवाली नष्ट, चौपाय मर्नु,		छैन	छैन	टनेल खेती, समयानुकूल खेतीपाती
चट्याङ्ग	पशु चौपायाहरू पालनपोषण मा असर	भेडा, गाई पालन मा असर	अर्थिग स्थापना को लागि पहल गरेको । टेलिफोन टावर ले अर्थिग जडान गरेको	छैन	छैन	अर्थिन स्थापना गर्नुपर्ने । जनचेतनामुलक कार्य सन्चालन गर्नुपर्ने ।
हिमपात	आवतजावत मा असर, तरकारी वाली नोक्सान	तरकारी उत्पादनमा कमी, आर्थिक समस्या	केही समय अगाडि वा पछाडी अन्नवाली लगाउने	छैन	छैन	खेतीपातीमा परिवर्तन, फलफूलखेती, स्याउखेती
तुषारो	अन्नवाली र तरकारी वाली नोक्सान	उत्पादनमा कमी, आर्थिक संकट आउने	केही समय अगाडि वा पछाडी अन्नवाली लगाउने	छैन	छैन	खेतीपातीमा परिवर्तन, फलफूलखेती, स्याउखेती

५.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको प्रभावहरू तथा त्यसको लाभ लागत अनुपात लाभान्वित वर्ग आदिलाई मध्यनजर गरी अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण तय गरिएको छ । प्राथमिकीकरण गर्ने क्रममा प्रभावकारिता, खर्चको मितव्ययीता, सम्भावना, महिलाप्रति संवेदनशिलता जस्ता उल्लेखित विषय वस्तुहरूलाई अङ्क १ देखि ३ निर्धारण गरिएको थियो जसमा अङ्क १ ले आधार राम्ररी पुरा गर्न नसक्ने तथा अङ्क ३ ले राम्ररी पुऱ्याउन सक्ने जनाउँछ । यस विधिमा खर्चको मितव्ययीता भनेकम खर्चिलोलाई अङ्क ३ र धेरै खर्चिलोलाई अङ्क १ मानिएको छ । सबै विक्षेपणको

नतिजालाई जोडेर आएको कुल अङ्कहरूलाई ३ भागमा विभाजन गरिएको थियो जसमध्ये १४— १५ अङ्क आएका उपायहरूलाई तत्काल र अत्यावश्यक अवलम्बन गर्नुपर्ने १२—१३ अङ्कलाई उच्च आवश्यक र ११ भन्दा कमका अङ्क आएकाहरूलाई आवश्यक भनी वर्गीकरण गरिएको थियो । सोअनुसार प्राथमिकीकरण क्रमशः प्रथम, द्वितीय र तृतीय गरी श्रेणीबद्ध गरिएको छ ।

तालिका २८: अनुकूल तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

प्रकोप	अनुकूलानका उपायहरू	उपयोगिता, दिगोपन तथा सांख्यिकता (१-३) (क)	प्रभावकारिता (१-३) (ख)	खुचको प्रभावकारिता (१-३) (ग)	सम्भाव्यता (१-३) (घ)	तौलिक संवेदनशीलता (ङ)	कुल (क+ख+ग+घ+ङ)	प्राथमिकीकरण
पहिरो	पहिरो पूर्व सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	१	२	१०	तृतीय
	तटबन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	वायोइन्जीनियरिङ , वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	२	१	३	३	१२	द्वितीय
	पहिरो तथा जोखिम क्षेत्र मा वृक्षारोपण	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	खेतीयोग्य जग्गाको गह्रा सुधार	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
बाढी, वर्षा	खानेपानी मुहान संरक्षण	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	२	२	११	तृतीय
	तटबन्ध, तथा नाली मर्मत तथा निर्माण, गोरेटो बाटो सुधार	३	३	१	१	३	११	तृतीय
	वायो ईन्जिनियरिग (जैविक बाध र पर्खाल)	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
पशु रोग	पशु शिविर	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
	पशु नक्ष सुधार	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
कृषि रोग	कम्पोस्ट मल तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्धन	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	प्रांगारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	बाली विमा वारे जनचेतना	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	बाली विमा	२	२	२	२	२	१०	तृतीय
	माटो परिक्षण शिविर	३	३	१	२	३	१४	द्वितीय
	वीउ भण्डारणको स्थापना	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	मौसमी तथा बेमौसमी खाद्य र कृषि उपज संकलन गोदाम	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
खडेरी	खानेपानी मुहान संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	थोपा सिंचाई	३	२	२	१	३	१२	द्वितीय

प्रकोप	अनुकूलानका उपायहरू	उपयोगिता, दिगोपन तथा सांख्यिकता (१-३) (क)	प्रभावकारिता (१-३) (ख)	खुचको प्रभावकारिता (१-३) (ग)	सम्भाव्यता (१-३) (घ)	लौकिक सेवदनशीलता (ड)	कूल (क+ख+ग+घ+ड)	प्राथमिकिकरण
	टनेल तथा वेमौसमी तरकारी खेती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	पोखरी संरक्षण	२	३	३	३	२	१३	द्वितीय
	प्लास्टिक पोखरी	२	२	१	२	२	९	तृतीय
	पक्की सिंचाई पोखरी	३	३	१	१	१	९	तृतीय
	स्याउ कृषि सम्बन्धि तालिम	३	३	२	२	१	१३	तृतीय
मानव रोग	स्वास्थ्य शिविर संचालन	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
वान्यजगत आतंक	मेष जाली निर्माण	३	३	२	२	१	१३	तृतीय
	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
	टनेल खेती	३	२	२	३	३	१३	द्वितीय
आगलागी	अग्नी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा सामाग्री वितरण	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	वन र आवादी क्षेत्रमा अग्नी रेखा निर्माण	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	डढेलो नियन्त्रण सामाग्री वितरण तथा जनशक्ती उत्पादन	३	२	२	१	२	१०	तृतीय
	डढेलो नियन्त्रणको सुचनासहितको होडिग बोर्ड स्थापना	३	२	३	३	३	१४	प्रथम
हावाहुरी	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
असिना	असिनापानी प्रतिरोधी जाली वितरण	३	२	१	२	३	११	तृतीय
	टनेल खेती	३	२	२	३	३	१३	द्वितीय
चट्याङ्ग	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
	अर्थिग स्थापना	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
हिमपात	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
	टनेल खेती	३	२	२	३	३	१३	द्वितीय
तुषारो	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
	टनेल खेती	३	२	२	३	३	१३	द्वितीय

५.३ बजेट सहितको अनुकूलन कार्ययोजना

अघिल्ला खण्डहरूमा भएका प्राथमिकता अनुसार सहभागितामूलक खुल्ला छलफलको आधारमा र हालसम्म भएको प्रगति तथा बाँकी क्रियाकलापहरू समेतलाई ध्यानमा राखी निम्नानुसार योजना (२०८१/०८२ देखि २०८५/०८६ सम्म) जलवायु परिवर्तन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना, कालिका गाउँपालिका ले तयार गरिएको छ । यस योजनामा बजेट अनुमान गर्दा सहभागितामूलक छलफलबाट स्थानीय अनुभव तथा वर्तमान दर रेटका आधारमा गरिएको छ ।

तालिका २९ स्थानीय अनुकूलन योजना, कालिका गाउँपालिका, रसुवा

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरू
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	माटो परिक्षण	पटक	२५	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१२५०	५ वटै वडा स्तरमा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
२	जैविक बिषादी तयारी र प्रयोगविधि बारे तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	कृषि शाखा कालिका स्थान	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
३	मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी खेती सम्बन्धी तालिम र प्रविधि हस्तान्तरण	पटक	५	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१५००	कृषि शाखा कालिका स्थान	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
४	रैथाने वाली को वीड वितरण कोदो, फाफार, मकै, गहुँ	पटक	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	कृषि शाखा कालिका स्थान	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरू
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
५	एक वडा एक कृषि प्राविधिक तालिम	जना	५	१००	०	०	५	५००	०	०	०	०	०	०	५००	५ वटै वडाका गरिव तथा विपन्नवर्गका योग्य महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
६	कोदो खेती तालिम र वीडियो सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	कालिका गाउँपालिका भित्र क सक्रिय कृषक हरू	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
७	एक वडा एक पशु प्राविधिक तालिम	जना	५	१००	०	०	५	५००	०	०	०	०	०	०	५००	५ वटै वडाका गरिव तथा विपन्नवर्गका योग्य महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
८	आग्नेनिक विपाधि तयारी तालिम	पटक	५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	कृषि शाखा कालिका स्थान	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
						२०५०		३०५०		२०५०		२०५०		२०५०	११२५०		
२. वन जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
१	डालेघाँस र रैथाने प्रजाति तथा निगालोको विरुवाको रोपण	पटक	३	५००	१	५००	१	५००	१	५००	०	०	०	०	१५००	मध्यवर्ती वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
२	गुराँस को नर्सरी	वटा	२	५००	१	५००	१	५००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा न. १,	वडा, गापा,

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
	निर्माण															गुम्वा डाडा	प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
३	सुन्तला, अमिलो, कागती बेर्ना नर्सरी निर्माण	वटा	२	५००	२	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा न. १ कालिकास्था न	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
४	वन्यजन्तु आहारा कृतिम पोखरी निर्माण	वटा	४	५००	०	०	४	२०००	०	०	०	०	०	०	२०००	मध्यवर्ती वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
५	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन वडा न. १	वटा	२०	५००	५	२५००	५	२५००	५	२५००	५	२५००	०	०	१००००	ठाडेखोला १, ब्रादरखोला १, पेडमारी खोला १, छुमीखर्क २, साडसुखर्क १, पोल्चेत २, दुप्चेमुहान १, देउसीखर्क १, खर्साखोला २, घट्टेखोला २, कोस्योड १, गुराँसिखोला २, याम्बुप्ले १, छुमी २	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
६	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन वडा न. ३,	वटा	२२	५००	२	१०००	१०	५०००	१०	५०००	०	०	०	०	११०००	प्याकुरेलटोल २, सिम, स्किम नं.३ मा १ वटा, ठुलो पधेरो, लाडसेखोला, नुप्पाखोरिया, मजुवा, तल्लो पधेरो, गौराघर, थाप्ले २, धोविखोली, पात्लेधारा, ३, ढकालडाडा ३, एकपाखेटोल	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
७	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन वडा न. ३	वटा	२२	५००	२	१०००	१०	५०००	१०	५०००	०	०	०	०	११०००	थाक्ले ३, कटुन्जे १२, कालोमुल, ओपेपानी, माथिल्लो सिम, रुप्सेपानी	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
८	वडा न. ४ का खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन	वटा	१२	५००	४	२०००	४	२०००	४	२०००	०	०	०	०	६०००	धोवीखोला ४ वटा, पाखाखोला ८ वटा मुहान	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
९	वडा न. ५ का खानेपानी मुहान	वटा	८	५००	०	०	५	२५००	३	१५००	०	०	०	०	४०००	न्युरेघारी ८ वटा मुहान र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ,

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
	संरक्षण, सम्बर्धन															घट्टेखोला मुहान ३ वटा	सरोकारवाला निकायहरु
१०	तितेपाती संरक्षण, प्रशोधन र उपयोग तालिम	पटक	५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	कृषि शाखा कालिका स्थान	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	अग्नि तथा डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धी तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै मध्यवर्ती वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१२	वृक्षारोपन	पटक	५	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२५००	सबै मध्यवर्ती वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१३	सामुदायिक वन तथा मध्यवर्ती वन क्षेत्र मा अग्नी रेखा निर्माण	पटक	२५०	५	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	१२५०	सबै मध्यवर्ती वन क्षेत्र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						९५५०		२१०५०		१७५५०		३५५०		१०५०	५२७५०		
३. जलश्रोत तथा उर्जा																	
१	सिचाई कुलो मर्मत तथा निर्माण वडा न. १	किमी	१८	२५०	०	०	४	१०००	४	१०००	४	१०००	६	१५००	४५००	घट्टेखोला ४ किमि, ब्रादर खोला ३ किमि,	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																छहरे १ किमि, सिडदेव कराचु ४ किमि, भदौरे ६ किमि	निकायहरु
२	सिचाई कुलो मर्मत तथा निर्माण वडा न. ३,	किमी	२५	५००	५	२५००	५	२५००	५	२५००	५	२५००	५	२५००	१२५००	वडा नं. ३, को भुभाग भिन्न रहेका १६ वटा सिचाई कुलोहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
३	आरसिसि सिचाईकूलो मर्मत तथा निर्माण	वटा	६	१०० ०	२	२०००	२	२०००	२	२०००	०	०	०	०	६०००	वडा न. ३	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
४	वडा न. ३, सिचाई कुलो मर्मत तथा निर्माण	वटा	५	१०० ०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	अस्थायि कुलो हरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
५	वडा न. ४ , धोवीखोला सिचाई कुलो मर्मत तथा निर्माण	वटा	४	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	०	०	२०००	धोवीखोला देखि धुसेनी सम्म	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
६	पाखाखोला सिचाई योजना	वटा	३	५००	०	०	१	५००	१	५००	१	५००	०	०	१५००	वडा नं.४, पाखाखोला	वडा, गापा, प्रदेश, संघ,

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																देखि धुसेनी सम्म	सरोकारवा ला निकायहरु
७	वडा नं. ५, आरसिसि सिचाई कुलो मर्मत तथा निर्माण	वटा	१२	१०० ०	२	२०००	४	४०००	२	२०००	२	२०००	२	२०००	१२०००	घट्टेखोला ३, धोवीखोला ४, नागेखोला २, कालोमुल २, गोलेखोला १ वटा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
						६०००		११५० ०		९५००		७५००		७०००	४३५००		
४. स्वास्थ्य , खानेपानी तथा सरसफाई																	
१	खार्पासिड कालिकास्थान खानेपानी निर्माण	वटा	१	१०० ०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. २, खार्पासिड देखि कालिकास्था न, घुम्तीबजार खानेपानी निर्माण	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
२	डस्टबीन स्थापना	वटा	५०	२ ०	५०	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	सबै वडाहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
३	महिला स्वास्थ्य स्वयमसेवीका को क्षता विकास तालिम	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	वडा नं. १, कालिकास्था न	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
																		निकायहरु
४	पानी शुद्धता परिक्षण	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	सबै वडाहरुका खानेपानी मुहानहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु	
५	खानेपानी आर्सेनिक चेकजाँच	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	सबै वडाहरुका खानेपानी मुहानहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु	
						११५०		११५०		१५०		१५०		१५०	२७५०			
५. जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन																		
१	वडा न. १ मा तारजालि तटवन्ध निर्माण	पटक	५	५०० ०	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	२५०००	सिङ्देव पहिरो, केसिगाड पहिरो, कुलुगाड पहिरो, म्लिझाड पहिरो, कान्द्राखोला पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु	
२	जैविक तटवन्ध निर्माण, किक्नु रोपण, डालेघाँस रोपण, भुईँघाँस रोपण वडा न. १,	पटक	५	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२५००	सिङ्देव पहिरो, केसिगाड पहिरो, कुलुगाड पहिरो, म्लिझाड	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु	

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																पहिरो, कान्द्राखोला पहिरो	
३	बडा न. १, को त्रिशुली खोला तारजालि तटबन्ध निर्माण	पटक	५	५०० ०	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	२५०००	ढाडेखोला देखि छेरछेरपानी सम्म	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
४	तारजालि तटबन्ध निर्माण बडा न. २	पटक	५	१०० ०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	पराङ्सी पहिरो	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
५	जैविक तटबन्ध र वृक्षारोपन	पटक	५	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२५००	बडा नं.२, पराङ्सी पहिरो	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
६	तारजालि तटबन्ध निर्माण बडा नं.३,	स्थान	८	२०० ०	०	०	४	८०००	४	८०००	०	०	०	०	१६०००	कदमघारी पहिरो, च्यानडाडा, तारुके कोदालीचौर, छेरुवा, अधेरीखोला, खमारेखोला, जल्कीनी, श्रीपाली पहिरो	बडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
७	अर्थिड स्थाना	वटा	३	५००	३	१५००	०	०	०	०	०	०	०	०	१५००	बडा न. १ ,	बडा, गापा,

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																गुरासे डाडा, वडा नं.२, पराडसी डाडा, वडा नं.५, ज्याङलाङ डाडा	प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	फलाखु खोला तारजालि निर्माण	किमी	४	५०००	०	०	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	२००००	वडा नं.४, पाखाखोला देखि धोवीखोला सम्म	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	नागेखोला तारजालि, तटवन्ध, किक्वु रोपण	पटक	४	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	४०००	वडा नं.५, नागेखोला	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१०	गोगने तटवन्ध, किक्वु रोपण	पटक	३	५००	१	५००	१	५००	१	५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं.५, गोगने पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	पातले तटवन्ध, किक्वु रोपण	पटक	३	५००	०	०	०	०	१	५००	१	५००	१	५००	१५००	वडा नं.५, पातले पहिरो	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						१५०००		२६५००		२७०००		१८५००		१७५००	१०४५००		
६. पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा																	

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरू
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
१	बाटो किनारा मा गुराँस फूल को वेर्ना रोपण	पटक	३	५००	०	०	०	०	१	५००	१	५००	१	५००	१५००	सबै वडाहरूको मुख्यमुख्य सडक किनाराहरूमा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
						०		०		५००		५००		५००	१५००		
७. लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, जीविकोपार्जन शशासन																	
१	टनेलखेती निर्माण योजना	घरघुरी	१०	१००	०	०	१०	१०००	०	०	०	०	०	०	१००००	वडा नं. २, कालिकास्थान र वडा नं. ३, धारापानी	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
२	थोपा सिचाई निर्माण योजना	घरघुरी	१०	१००	०	०	१०	१०००	०	०	०	०	०	०	१००००	वडा नं. २, कालिकास्थान र वडा नं. ३, धारापानी	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
३	रैथाने जातको वाली व्यवस्थापन निर्माण	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरघुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू	
४	व्यवसायिक बाखापालन तालिम	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरघुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवाला निकायहरू	
५	व्यवसायिक कुखुरापालन तालिम	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरघुरीका	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा	

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																महिला वा पुरुष	ला निकायहरु
६	फलफूल तथा तरकारी बिक्री हाटवजार स्थापना	बटा	२	१०० ०	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा न. १ कालिकास्था न	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
७	व्यवसायिक रैथाने आलुखेती तालिम सामाग्री सहयोग	पटक	४	३०० ०	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	०	०	१२००	वडा न. १, २ र ५	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
८	बाखा पालन तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	वनक्षेत्र संग वस्ती जोडिएका गरिव किसानहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
९	मौसमी तथा वेमौसमी तरकारीखेती तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
१०	शत्रुजीव व्यवस्थापन तालिम	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	सबै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
११	अगुवा कृषक तालिम र सहयोग	पटक	३	२००	०	०	०	०	१	२००	१	२००	१	२००	६००	सबै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																	ला निकायहरु
					२४५०		२२८५ ०		१३००		१३००		६००	२८५००			
८. जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमताविकास र अनुगमन																	
१	आगलागी नियन्त्रण र वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धी होडिड बोर्ड स्थापना	वटा	५०	१०	१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	५००	पालिका अर्न्तगतका सत्रै मध्यवर्ति क्षेत्र हरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
२	पूर्वसूचना प्रणाली अवलोकन भ्रमण	पटक	२	५००	०	०	१	५००	१	५००	०	०	०	०	१०००	सिन्धुपाल्चौक, गोर्खा, सुनसरी, बाके, बर्दिया, कैलाली, कन्चनपुर	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
३	लेखाजोखा तथा प्रतिवेदन लेखन तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	कार्यपालिका पदाधिकारी तथा विपद व्यवस्थापन समिति	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
४	अनुगमन तथा मूल्यांकन बैठक	पटक	२०	२०	४	८०	४	८०	४	८०	४	८०	४	८०	४००	विपद व्यवस्थापन समिति र अन्य उपसमितिहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
५	नेतृत्व विकास तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	विपद व्यवस्थापन समिति र	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरू
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																अन्य उपसमितिहरू	ला निकायहरू
६	प्राकृतिक स्रोतमा महिलाको भूमिका विषयक तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	मध्यवर्तिकेन्द्र उ.समिति, का पदाधिकारीह रु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरू
७	महिला हिंसा विरुद्ध तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	मध्यवर्तिकेन्द्र उ.समिति, का पदाधिकारीह रु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरू
८	महिला हिंसा विरुद्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	सबै वडा स्तरमा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरू
९	निर्णायक तहमा महिला नेतृत्व तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	मध्यवर्तिकेन्द्र उ.समिति, का पदाधिकारीह रु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरू
१०	विपद् व्यवस्थापन समितिको पदाधिकारीको क्षमता वृद्धि तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	मध्यवर्तिकेन्द्र उ.समिति, का पदाधिकारीह रु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरू
११	विपद् व्यवस्थापन समितिको पदाधिकारीकोअर्धवार्षि	पटक	१०	५०	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	५००	विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा

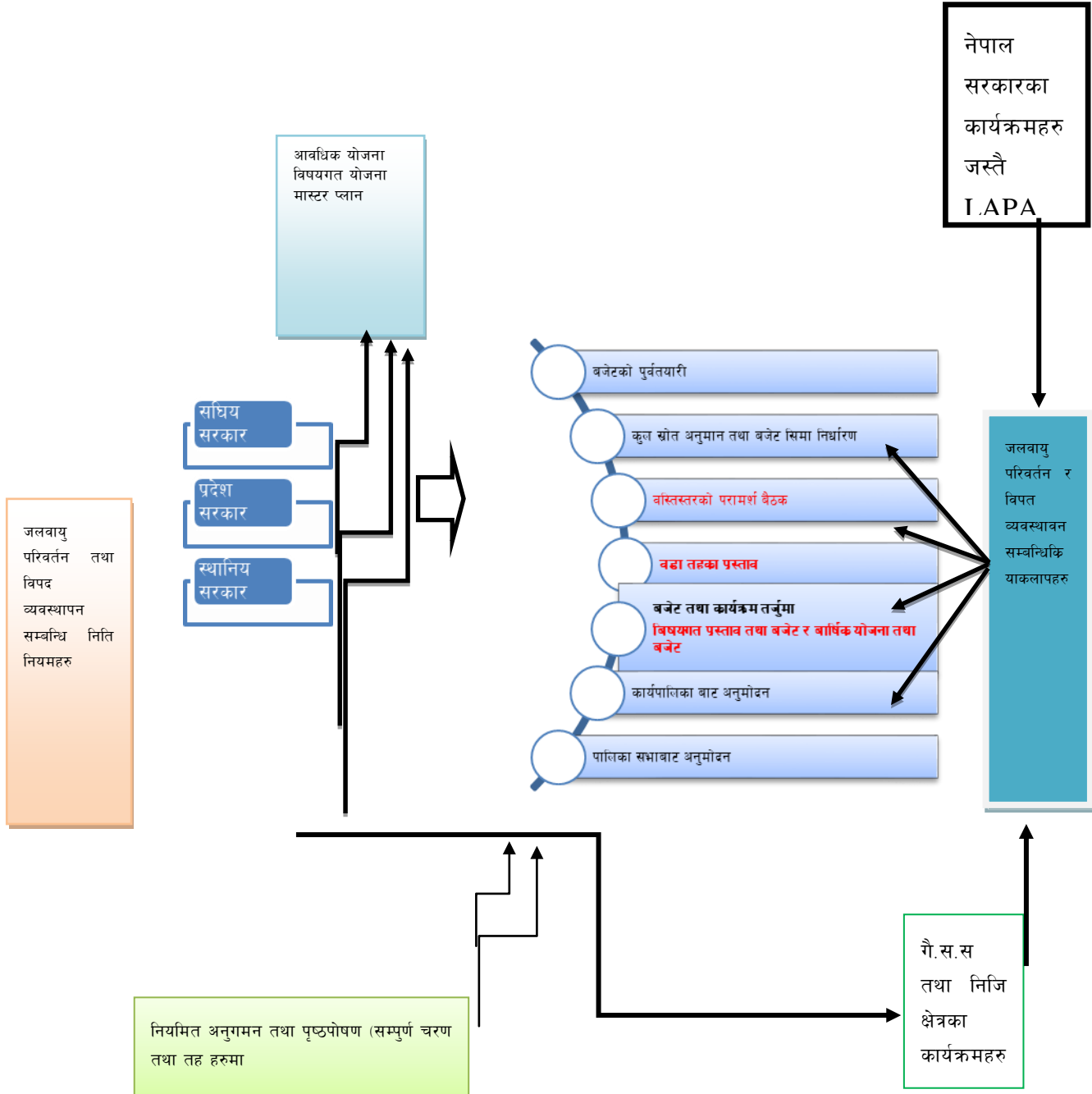
क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
	क समिक्षा बैठक																ला निकायहरु
१२	अगुवा कृषक अवलोकन भ्रमण	पटक	२	१०० ०	०	०	०	०	०	०	१	१०००	१	१०००	२०००	सबै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
१३	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	१०	५०	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	५००	सबै वडाका जनघनत्व हुने स्थानहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
१४	विपद् जोखिम सम्बन्धि रेडियो सचेतना कार्यक्रम	वर्ष	५	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१००	स्थानीय एफएम	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
१५	गाउँपालिका स्तरीय अनुकूलन सूचना केन्द्र स्थापना	वटा	१	५००	०	०	१	५००	०	०	०	०	०	०	५००	गाउँ कार्यपालिका को कार्यालय, कालिकास्था न	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
१६	जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन विषयक हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता	पटक	५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	पालिका अन्तरगत क सामुदायिक बिद्यालयहरु	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा ला निकायहरु
१७	सिपमुलक तालिम (सिलाई कटाई, हाते बुनाइ, खेलौना)	पटक	५	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२५००	सबै वडा को सहभागीता मा	वडा, गापा, प्रदेश, संघ, सरोकारवा

क्र.स	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	वस्ती तथा समुदाय	सम्बन्धित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
	बनाउने, तारजाली बुन्ने, सिकर्मी, डकर्मी)															कालिकास्था न	ला निकायहरु
	जम्मा				२२५०	३२५०	२७५०	३२५०	३२५०	३२५०	१४७५०						
	कुल बजेट				३६९५०	८९३५०	६३८००	३६३००	३०९००	२५६५००							

स्थानीय समुदायसँगको प्रत्यक्ष छलफल तथा अन्तरक्रिया र कालिका गाउँपालिकास्तरीय योजना तर्जुमा तथा ड्राफ्ट शेरिङ्ग गोष्ठीमा तयार पारिएका यी योजनाहरुको विशेष महत्व छ । यी सबै अनुकूलनका योजनाहरुले समुदायको संकटासत्रटा घटाउन र जीविकोपार्जनका स्रोतप्रतिको पहुँच स्थापना गर्न महत्वपूर्ण भूमिका रहनेछ । छोटो समयमा प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न सक्ने क्षमता, थप विकल्पहरुको पर्याप्तता, लक्षित वर्गमा पुऱ्याउन सक्ने सकारात्मक प्रभाव, गरिब तथा विपन्न समुदाय (संकटासत्र समुदाय) वा घरधुरीको आवश्यकता, समय सिमामा आधारित रहेर शीघ्र गर्न सकिने र खर्चमा मितव्ययीताका आधारहरु विश्लेषण गरी प्राथमिकतामा परेका अनुकूलनका उपायहरुलाई समेटि यस अनुकूलन योजनाहरु तर्जुमा गरिएको छ ।

परिच्छेद ६ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवालहरूलाई नीति, नियम, आवधिक योजनामा र बार्षिक योजना तर्जुमा मूलप्रवाहीकरण गर्न विभिन्न तहमा भएका तहगत संरचना, मन्त्रालय, स्थानीय सरकार र सरोकारवालाहरूको ठाडो र तेस्रो समन्वयन हुनुपर्ने देखिन्छ ।

चित्र नं. १४: लापा मूलप्रवाहीकरण

स्थानीय योजना प्रक्रियामा छनौटमा परेका तर स्थानीय सरकारले लगानी गर्न नसक्ने, बहुबर्षे योजनाहरूलाई समेत प्रदेश र संघबाट विनियोजन हुने बजेटहरूबाट विनियोजित गर्ने साथै विभिन्न तहबाट नियमित अनुगमन तथा पृष्ठपोषण गरेमा बस्ती वा वडा स्तरमा समेत जलवायु र विपद सम्बन्धिका योजनाहरूले प्राथमिकता पाउनेछन् । योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण र स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण ६.१ र ६.२ अनुसार हुनेछ ।

६.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी स्थानीय सूचना, जोखिमको अवस्था, स्रोत साधनको उपलब्धता, गुणस्तर तथा त्यस माथिको पहुँच र अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरणको आवश्यकता पहिचानको आधारमा जलवायु परिवर्तनलाई कालिकागाउँपालिकाका आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण गरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनलाई संस्थागत गरिनेछ । जलवायु परिवर्तनको जोखिममा रहेका परिवार, समुदाय, वडा वा गाउँपालिकालाई आफ्ना अनुकूलन प्राथमिकताबारे प्रष्टसँग अभिव्यक्त गर्न र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रका स्रोत परिचालन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विश्लेषण, अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका रणनीतिहरू स्थानीय आवधिक योजना अथवा दीर्घकालिन योजनामा समावेश गरिनेछ । राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक योजना आयोगहरूको आधार पत्र तथा आवधिक विकास योजनालाई प्रस्थान बिन्दु बनाएर जलवायु उत्थानशीलताका दीर्घकालीन लक्ष्य तथा सोचहरू आवधिक योजनामा समायोजन गरिनेछ । प्राविधिक रूपले कार्यान्वयन गर्न कठिन तथा धेरै स्रोत लाग्ने अनुकूलनका योजनाहरू बहु वर्षीय, दीर्घकालीन तथा आवधिक योजनामा समायोजन गरेर कार्यान्वयन गर्ने । स्थानीय तहबीच वा स्थानीय तह र प्रदेश एवं संघसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने प्रकृतिका जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका आयोजनाहरू आवधिक योजनामा एकीकरण गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने । स्थानीय आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी निकाय, गैरसरकारी संघ संस्था, विकास साझेदार र निजी क्षेत्रका स्रोत परिचालन गर्न मार्गचित्र तथा खाका तयार गरिनेछ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद १०, दफा ७० बमोजिम यस कालिकागाउँपालिकाको स्थानीय संचित कोषबाट रकम विनियोजन गरी विपद् व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोषको स्थापना गरिएको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यस गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको अधिकार क्षेत्र भित्र प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् तथा अप्रत्याशित कारण बाट सृजना भएको विशेष परिस्थितिलाई नियन्त्रण गर्न एक विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी सो कोषको व्यवस्थापन गर्न बाञ्छनिय भएकोले कालिकागाउँपालिका विपद्व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ लागु गरेको छ ।

६.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा समायोजन

अनुकूलन योजनालाई विकास र विषयगत योजनामा साथै स्थानीय सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूको योजना प्रक्रियामा समायोजन गर्नका लागि वडा एवं गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलहरू, अन्य बहुसरोकारवालाहरू र एकीकृत योजना तर्जुमा समितिसँग यस अनुकूलन योजना तर्जुमा प्रक्रिया देखि नै छलफल र समन्वय गरिएको छ । यसरी नै पालिका स्तरमा अनुकूलन कार्य योजनाका र प्रक्रियाको सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरण गरी पालिकाका सेवा प्रदायक निकायहरूसँग छलफल गरियो । कालिकागाउँपालिकाको हरेक वडा स्तरका स्थानीय राजनीतिक दल, सामाजिक संस्थाहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूसँग विस्तृत छलफल तयार गरी अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ र गाउँपालिकाबाट अनुमोदन भए पश्चात यो लागु हुनेछ । यसरी नै गाउँपालिकाको वार्षिक

योजनामा समावेश नभएका योजनाहरूलाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत जिल्ला समन्वय समिति तथा सम्बद्ध विषयगत कार्यालयहरू तथा अन्य सरोकारवाला निकायमा पनि पेश गरी मूलप्रवाहिकरणको लागि पहल हुनेछ । भविष्यमा गाउँपालिकाले तयार गर्ने आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा रणनीतिहरूमा यस अनुकूलन योजनालाई उच्च प्राथमिकताका साथमा समायोजन गरिनेछ । यस योजनाका प्राथमिकताहरूलाई केन्द्रिय स्तरमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिने रातो किताब मार्फत राष्ट्रिय विकास योजनामा समायोजन गर्न समेत आवश्यक पहल गरिनेछ । योजना समायोजनका लागि निम्नानुसार कार्यहरू समेत पहिचान गरिएका छन् ।

क) तत्काल गर्नुपर्ने

- योजनाका बारेमा सचेतना जागरण गर्ने र अपनत्वको विकास गर्ने ।
- योजना पुस्तिका वा सो अन्तर्गत प्राथमिकतामा परेका क्रियाकलापहरू आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई सम्बन्धित विषयगत तथा अन्य सरोकारवालाहरू समक्ष पेश गरी सहयोगको लागि पहल र पैरवी गर्ने ।

ख) योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने

तालिका ३० योजना तर्जुमा प्रक्रिया समायोजन

योजना तर्जुमा को स्तर	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
टोल बस्ती स्तर	यस योजना बमोजिम आ—आफनो टोल बस्तीमा प्राथमिकतामा परेका योजनाहरू निर्धारित ढाँचामा पेश गर्ने ।	सम्बन्धित टोल बस्तीबाट पालिकामा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति (पालिका सभासदस्य) वा प्रभावित समुदाय वा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको व्यक्ति ।
वडा स्तर	बिभिन्न वडासँग सम्बन्धित कार्यक्रम भए सबैसँग समन्वय गर्नुपर्ने	वडा अध्यक्ष, सचिव वा तोकिएको व्यक्ति, वडा समितिका सदस्यहरू
गाउँपालिका स्तर	गाउँ परिषदबाट अनुमोदन गराउन पहल गर्ने ।	कार्यपालिका सदस्यहरू, स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू, राजनितिक दलका प्रतिनिधि
विषयगत क्षेत्रका योजनाहरू	वनसंग सम्बन्धित योजनाहरू सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको साधारणसभा पूर्व नै कार्यसमितिमा पेश गर्ने, माथिल्लोस्तरमा लैजानुपर्ने योजना भएपनि सम्बन्धित निकायको तल्लो तह (जस्तै: सब डिभिजन वन कार्यालय) को सिफारिस, सेक्टर स्तरको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा योजना पेश	सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित तथा अनुभवी व्यक्ति भएमा राम्रो ।
बिभिन्न परियोजनाहरू	परियोजनाका तल्लो तहका योजना तर्जुमा प्रक्रियामा वा सोझै परियोजनाको पायकको कार्यालयमा निर्धारित ढाँचामा कार्यक्रम पेश	परियोजनाका स्थानीय सामाजिक परिचालक तथा कर्मचारी मार्फत गर्दा राम्रो

६.३ अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना

कालिका गाउँपालिका अर्तगत अनुकूलन योजनामा समेटिएका सबै घरधुरी तथा सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा स्थानीय विपदव्यवस्थापन समिति, कार्यपालिका सदस्यहरू र गाउँपालिकास्तरीय अनुगमन मूल्यांकन समितिको

अगुवाईमा अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन, मूल्याङ्कनको साथै अर्धवार्षिक रूपमा समिक्षा गरिनेछ । अभिलेखिकरणमा उल्लेखित आवश्यक सूचनाहरूलाई ध्यान दिई अनुगमन गर्नुपूर्व अनुगमनको खाका तयार गरी सोही अनुसार अनुगमन र प्रतिवेदन तयार गरिनेछ । अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरू अनुगमन सम्बन्धि अभिमुखीकरणमा सहभागी भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्न सहज हुनेछ । त्यसैगरी वार्षिक रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछ भने योजनाको अन्तमा अन्तिम मूल्याङ्कन गरी पुनःआगामी दिनको मुल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ । यसरी नै अनुकूलन कार्ययोजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन—मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्दछ । कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्यमुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिने छ । साथै गाउँपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्व अनुगमन मुल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरू संग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण गरिने छ ।

तालिका ३१: अनुगमन तथा मुल्यांकन

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरि
वडातहको अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	पारदर्शीता र अपनत्व कायम गर्न, अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन	वडा समिति, वडा स्तरीय अनुगमन समिति	कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व, सञ्चालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिनाभित्र (हरेक कार्यक्रममा)	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्व: अनुगमन तथा मुल्याङ्कन, होडिग बोर्ड अवलोकन
गाउँपालिका तहको अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतिको लेखाजोखा गर्न । कार्यक्रमको प्रभावकारीता वृद्धि गर्दै समयमा कार्य सम्पन्न गर्न ।	कार्यपालिका सदस्य, पालिका स्तरीय अनुगमन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय पत्रकार, गाउँपालिकाका कर्मचारी तथा सहयोगी निकायहरू	अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा)	समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी
			त्रैमासिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
			त्रैमासिक	संकटासन्न वर्गहरूसँग अन्तरक्रिया
			नियमित	फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन
			वार्षिक	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
जिल्ला तहको अनुगमन	अन्तर पालिका समन्वयन तथा अनुकूलनका राम्र अभ्यासहरूको सिकाई आदान प्रदान गर्न पारदर्शीता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न	समन्वयन समितिका पदाधिकारीहरू	अर्धवार्षिक वा वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
प्रदेस र संघीय मन्त्रालय	पारदर्शीता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न, कार्यक्रम संचालनको प्रभावकारिता आवश्यकता औल्याउन	प्रदेश — सामाजिक विकास, उद्योग पर्यटन वनवातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय	वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरि
		सघं — वन तथा वातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय		

कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्य मुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिनेछ । साथै वडा, गाउँपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्वअनुगमन, मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरूसंग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परीक्षण गरिने छ ।

६.४. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन व्यवस्थापनका कार्यहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन

अनुकूलन योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको नेतृत्व गाउँपालिकाले गर्नेछ । गाउँपालिकाले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन बाहेक स्थानीय स्तरमा घरधुरी, स्थानीय समुदाय र परियोजनाहरूले स्थानीय अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य, समुदायमा आधारित अनुकूलन कार्यक्रम, पारिस्थितिकिय प्रणाली, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन र विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धि र समूहको योजनामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरू समायोजन गर्नेछ । जोखिम तथा संकटासन्नता र यसका अन्तरनिहित कारणहरू व्यक्ति, घरधुरी र समुदाय स्तरमा फरक फरक भएका कारण स्थानीय योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा जलवायु परिवर्तनबाट बढी प्रभावित महिला तथा संकटासन्न घरधुरीको विशिष्ट समस्यालाई समाधान गर्ने अनुकूलनका कार्यक्रमहरू समावेश गरिनेछ । अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरू घरधुरी, स्थानीय समुदाय, उपभोक्ता समूह, संघ—संस्था र परियोजना स्तरमा निर्माण र कार्यान्वयन गर्नलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरू व्यक्ति, घरधुरी, स्थानीय समुदाय र उपभोक्ता समूहको जीविकोपार्जन तथा पारिस्थितिकिय प्रणालीमा आधारित हुन सक्नेछ । यस योजनाको सफल तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडा समिति तथा कार्यपालिका समिति क्रियाशील रहनेछ । स्थानीयअनुकूलन कार्ययोजना संचालन कार्यविधि अनुसार यस योजनाको कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गरिनेछ । पालिकाले प्रदेश, सघिय सरकार, गै.स.स को सहयोग तथा समन्वयनमा क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन गर्ने छ । जलवायु वित्तका लागि पनि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना महत्वपूर्ण दस्तावेज हुनेछ । अनुकूलन योजनामा उल्लेखित कार्यहरूलाई गाउँपालिका, विषयगत शाखा, समुदायमा स्थापित भई क्रियाशील रहेका विद्यमान समूह, संस्था, क्लबतथा उपभोक्ता समितिहरू मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धि कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा आवश्यकता अनुरूप प्राविधिक तथा उपलब्ध अन्य विज्ञहरूबाट विस्तृत लागत अनुमान (इष्टिमेट) गराउनुकासाथै कार्यान्वयनमा समेत सहयोग लिईनेछ । अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको सहजिकरण स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले गर्ने छ । जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूलाई थप प्रभावकारी बनाउने, स्थानीयअनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने काम कार्यपालिका र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ । वार्षिक बजेट तर्जुमा तथा जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने तथा बजेट विनियोजनका लागि कार्यपालिकामा पैरवी समेत विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ । यस समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने आवश्यक क्रियाकलापहरू समेत समावेश गरिने छ । यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सो कार्यक्रमहरूका लागि सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि वडा एवं गाउँपालिकाले

पहल गर्नेछ । प्राथमिकतामा परेका हरेक क्रियाकलापहरूको विस्तृत कार्यान्वयन योजना र जिम्मेवारी तय गरी सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा स्रोत तथा सेवा जुटाई कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि व्यक्तिगत बानी व्यवहार देखि नै परिवर्तनको खाँचो देखिएको छ । त्यसैगरी यस योजनाको कार्यान्वयनमा नीजि क्षेत्रको भूमिका अहमहुन सक्छ । नीजि क्षेत्रको संभावित भूमिका यसै योजनामा उल्लेख गरिएको छ । यसका लागि वडा तथा गाउँपालिकाले सम्बन्धित नीजि क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र एवं स्थानीय उद्योग बाणिज्य संघ मार्फत समेत पहल गर्नेछ ।

सन्दर्भ सामग्री

- रास्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
- स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना (Revised LAPA Framework) २०७६
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५
- कालिका गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण, २०७९
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- केन्द्रिय तथाक विभाग (२०७८) राष्ट्रिय जनगणना
- ष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action-NAPA), २०६६
- सेन्डाइ कार्यढाँचा २०१५-२०३०

अनुसुचिहरु

अनुसूची १ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कालिका गाउँपालिका रसुवा

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	श्री हरि कृष्ण देवकोटा	अध्यक्ष	९८५१०३१३९४	गापा अध्यक्ष
२	श्री मिरा तामाङ	सदस्य	९८४१०८४४६६	गापा उपाध्यक्ष
३	श्री कृष्ण बहादुर के.सी.	सदस्य सचिव	९८५११८५०९६	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
४	श्री पत्र लाल यादव	सदस्य	९८५१२५४९६१	ईन्सपेक्टर, प्रहरी कार्यालय
५	श्री कृष्ण बहादुर बिक	सदस्य	९८१३२९८८९५	गाउँकार्यपालिका सदस्य
६	श्री किप्पा थोक्ला	सदस्य	९८४१२२०४०५	गाउँकार्यपालिका सदस्य
७	श्री भुवन राज तुझाना	सदस्य	९८४१५४८४११	सहायक पाँचौं

अनुसूची २, कालिका गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरुको विवरण

क्र.स.	नाम	पद	सम्पर्क नम्बर
१	श्री हरि कृष्ण देवकोटा	अध्यक्ष	९८५१०३१३९४
२	श्री मिरा तामाङ	उपाध्यक्ष	९८४१०८४४६६
३	श्री दावा तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा न. १	९८५१३१३१९३
४	श्री उमेश बहादुर न्यौपाने	वडा अध्यक्ष, वडा न. २	९८५१३१५१३०
५	श्री फणिन्द्र प्रसाद न्यौपाने	वडा अध्यक्ष, वडा न. ३	९८४१२१३७२७
६	श्री खेसम तामाङ	वडा अध्यक्ष, वडा न. ४	९८५१०७६८६२
७	श्री सन्दिप पौडेल	वडा अध्यक्ष, वडा न. ५	९८६९१६०२९९
८	श्री किप्पा थोक्ला	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८४१२२०४०५
९	श्री शर्मिला घले	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८४१७४७०११
१०	श्री दुर्गा भट्ट	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८४९८६७३४३
११	श्री लालमाया तामाङ	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८४०६६३०६८
१२	श्री छेजीयाल्मो तामाङ	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८६३८८९१३३
१३	श्री कृष्ण बहादुर बिक	गाउँ कार्यपालिका सदस्य	९८१३२९८८९५
१४	श्री... प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य सचिव	९८५८०५८२०६

अनुसूची ३, आपतकालीन सम्पर्क नम्बरहरु

सी.न.	कार्यालय	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	धुन्चे, रसुवा	०१०-५४०१३१
२	कालिका गाउँपालिका एम्बुलेन्स सेवा	धैबुङ, रसुवा	९८४१२४९३७३, ९८२३२७६०१२
३	कालिका गाउँपालिकाको कार्यालय	धैबुङ, रसुवा	०१०-५४२०९८
४	ईलाका प्रहरी कार्यालय	कालिकास्थान	०१०-५४२०५२
५	जिल्ला अस्पताल	रसुवा	०१०-५४०१८८, ०१०-५४०००७
६	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	रसुवा	०१०-५४०१९९, ९८५१२७५५५५

यस मिति २०८१/०६/१२ का दिन USAID जल संकलनको लागि सहयोगमा लाग्ने क्षेत्र खोल्न सरोकार समाप्त द्वारा संचालित SELL प्रोजेक्ट अन्तर्गत LAPA मस्यौदा उपर इलखुड वैठक कास्की गा.पा. अक्षय हरिबुद्ध देवकोटा को अध्यक्षतामा सम्पन्न उपस्थिति वारी मिति-१ तिरिपछि गरियोका

सं. क्र.	नाम	पद	संस्था	संकेत
१.	हरिबुद्ध देवकोटा	अध्यक्ष		
२.	सिरा रमाए	उपाध्यक्ष	मिस्त्रा	
३.	कृष्ण वी. कुमर	प्रमुख प्रशासकिय अधिकारी		
४.	सर्जिता पाले	कार्यपालिका सदस्य	सामुहिक	
५.	लालमया रमाए	"	लालमया	
६.	किष्ण पोडा	"	किष्ण	
७.	कृष्ण वी. सि. कुमर	कार्यपालिका सदस्य	कृष्ण	
८.	सरोता धिमिरे			
९.	प्रकाश देवकोटा	कार्यपालिका सदस्य		
१०.	शुक्लराज कुमर	"	"	
११.	वसुन्धरा न्यौपाने	"	"	
१२.	मीन बहादुर विश्वकर्मा	USAID सम्बन्ध - कि. वि. वि.		
१३.	लाल बहादुर खडका	"	अबुदुल गामा खोल्ने	
१४.	निर बहादुर रि. कु.	USAID सम्बन्ध - कि. वि. वि.		
१५.	सुष्मा ड. आमा	M.R. D. अक्षय देवकोटा		
१६.	रेबिका कुमर	USAID सम्बन्ध - कि. वि. वि.		
१७.	गान्गी मैया	सुनरू	LACCOS	
१८.	नवराज पांडे	M.R. D. अक्षय देवकोटा		
१९.	सोमनाथ खडका	सब इन्जिनियर		
२०.	विजयाजा तामा		बि.नु.	
२१.	पार्षा देवी	LACCOS Chair		
२२.	दिपाल नेपाली	LACCOS		
२३.	पार्षा देवी	"		
२४.	राज कुमारी खल	"		
२५.	दिपाल पांडे	"	P.M	
२६.	विद्या देवी	Consultant		
२७.	सुष्मा ड. आमा	FA		

(98)

आधे इल्लोविह उपखितीमा यस कालिका गाउँपालिका, रसुवा नै
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना को पंचवर्षिय अनुकूलनका कृयाकलाप
हक समेत तयार पारिएको अनुकूलन कार्ययोजनाको मस्यौदा उप
ख्यापक इलकुल गाँउ मस्यौदा लक्षि घामघार गाँउ सायँ उक्त मस्यौदा
उपहलुलगरी अनुमोदनको लागि यस चालु आव-२०८०/०८१ मा
संचालन हुने गाउँपरिषद् वा अनुमोदन गर्ने भनि सूचितभूत निर्वाच
पारित गरियो ।

ॐ

अनुसूची ५, कार्यक्रम संग सम्बन्धित फोटोहरु

कालिका गाउँपालिका स्तरीय प्रारम्भिक बैठक मा कार्यपालिका क पदाधिकारी, विषयगत शाखा प्रमुखको सहभागितामा समूह कार्य

कालिका गाउँपालिका स्तरीय प्रारम्भिक बैठक पछिको फोटो सेसन

कालिका गाउँपालिका वडा न. १, राम्चे मा भिसिए मा छलफल

कालिका २, धैबुंग मा वडास्तरीय कार्यक्रम मा छलफल

कालिका २, धैबुंग मा बैठक पछिको फोटो

कालिका गाउँपालिका ४, वडा स्तरीय बैठक संचालन

कालिका ५, जिवजिवे मा वडा स्तरीय छलफल

लापाकोमस्यौदाउपर छलफलपछिकोफोटो शेसन